

Український державний університет залізничного транспорту

Кафедра економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА В
ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Пояснювальна записка і розрахунки
до кваліфікаційної роботи

МРЕ.878.01.06 ПЗ

Розробив: студент 2 курсу, групи 219-П-Д24
спеціальності 076 «Підприємництво і торгівля»
(роботу виконано самостійно, відповідно до
принципів академічної доброчесності)

(підпис)

Тарас МЕЛІХОВ

Керівник: доцент, канд. екон. наук

Іван СОЛОМНІКОВ

Рецензент: доцент, канд. екон. наук

Олена СЕМЕНЦОВА

Український державний університет залізничного транспорту

Факультет економічний

Кафедра економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом

Рівень вищої освіти: магістр

Спеціальність: 076 «Підприємництво і торгівля»

Освітня програма: «Підприємництво»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри,
професор, д-р екон. наук

 Володимир ДИКАНЬ

«___» _____ 2025 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Меліхову Тарасу Андрійовичу

1 Тема «Напрями розвитку потенціалу будівельного підприємства в Харківській області»

керівник Соломніков Іван Володимирович, канд. екон. наук, доцент

затверджені розпорядженням по економічному факультету

від «27» лютого 2025 року № 69/25

2 Строк подання студентом закінченої роботи «06» січня 2026 року

3 Вихідні дані: Баланс (форма № 1) ТОВ «ОКСІ-АРТБУД» за 2020-2024 рр.

Звіт про фінансові результати (форма № 2) ТОВ «ОКСІ-АРТБУД» за 2020-2024 рр..

Звіт з праці ТОВ «ОКСІ-АРТБУД» за 2020-2024 рр.

Звіт про наявність та рух основних засобів ТОВ «ОКСІ-АРТБУД» за 2020-2024 рр.

Звіт про рух грошових коштів ТОВ «ОКСІ-АРТБУД» за 2020-2024 рр.

Звіт про наявність та рух трудових ресурсів, структура працівників ТОВ «ОКСІ-АРТБУД» за 2020-2024 рр.

Науково-методична література

Статистична інформація

Періодичні видання

4 Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

1 Теоретичні основи формування потенціалу підприємств будівельної сфери: регіональні аспекти

2 Аналіз діяльності товариства «ОКСІ-АРТБУД»

3 Обґрунтування напрямів розвитку потенціалу будівельного підприємства Харківській області

5 Перелік графічного матеріалу

1 Мета, об'єкт та предмет дослідження

2 Підходи до визначення поняття «потенціалу»

3 Структура ринкового потенціалу регіону

4 Показники Індексу будівельної продукції в Україні

5-7 Аналіз господарської діяльності ТОВ «ОКСІ-АРТБУД»

8 Тенденції росту обсягів світового будівельного виробництва

9 Основні тенденції розвитку будівельного ринку Харківської області у 2025 році

10 Екологічний ефект від реалізації екологічних будівельних матеріалів

11 Соціальний та економічний ефекти від реалізації екологічних будівельних матеріалів

12 Приріст екологічної вартості бізнесу

6 Консультанти окремих розділів

Розділ	Прізвище, ініціали, посада та науковий ступінь консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7 Дата видачі завдання «24» лютого 2025 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів	Строк виконання етапів	Примітка
1 Теоретичні основи формування потенціалу підприємств будівельної сфери: регіональні аспекти	21.05.2025	викон.
2 Аналіз діяльності товариства «ОКСІ-АРТБУД»»	31.10.2025	викон.
3 Обґрунтування напрямів розвитку потенціалу будівельного підприємства в Харківській області	27.11.2025	викон.
Висновки	22.12.2025	викон.
Графічна частина	31.12.2025	викон.

Студент

Тарас МЕЛІХОВ

Керівник

Іван СОЛОМНІКОВ

Зміст

Вступ	6
1 Теоретичні основи формування потенціалу підприємств будівельної сфери: регіональні аспекти	10
1.1 Теоретичні основи управління потенціалом в бізнес-середовищі	10
1.2 Ринковий потенціал регіону: поняття та його ключові компоненти	15
1.3 Ринковий потенціал регіонів України: ключові аспекти формування та оцінки	23
1.4 Короткий огляд ключових регіонів нашої країни та окреслення потенціалу їх розвитку	29
Висновки до розділу 1	39
2 Аналіз діяльності товариства «ОКСІ-АРТБУД»	42
2.1 Дослідження проблем розвитку будівельного бізнесу в Україні	42
2.2 Аналіз основних показників економічної діяльності підприємства	49
2.3 Аналіз трудових ресурсів підприємства	52
2.4 Аналіз ефективності використання основних фондів	56
2.5 Аналіз фінансових показників товариства	60
2.6 Аналіз витрат товариства	65
Висновки до розділу 2	69
3 Обґрунтування напрямів розвитку потенціалу будівельного підприємства в Харківській області	71
3.1 Глобальні тенденції та актуальні виклики розвитку ринку будівельних матеріалів	71
3.2 Стан будівельного ринку регіонів та Харківської області	81

					<i>МРЕ. 878.01.06 ПЗ</i>			
<i>Змн.</i>	<i>Арк.</i>	<i>№ докум.</i>	<i>Підпис</i>	<i>Дата</i>	Напрями розвитку потенціалу будівельного підприємства в Харківській області	<i>Лім.</i>	<i>Арк.</i>	<i>Аркуші</i>
Розроб.		Меліхов						
Перевір.		Соломніков					4	111
Рецензент						<i>УкрДУЗТ</i> 4		
Н. Контр.		Назаренко						
Затверд.		Дикань						

3.3 Оцінка зростання вартості будівельного бізнесу шляхом впровадження екологічних будівельних матеріалів	88
Висновки до розділу 3	98
Висновки	100
Список використаних джерел	104

					МРЕ.878. 01.06 ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дат		5

Вступ

Актуальність теми. Будівельна галузь в Україні залишається однією із центральних складових національної економіки, пропонуючи значний потенціал для контрактів і численні можливості для розвитку. Традиційно вона вважається однією з найбільш масштабних і прибуткових сфер, займаючи важливе місце у структурі економічної системи країни. Цей сектор відіграє критичну роль у стимулюванні економічного зростання та модернізації, створюючи нові робочі місця, залучаючи інвестиції й сприяючи розвитку суміжних галузей, таких як виробництво будівельних матеріалів, транспорт, торгівля та сфера послуг.

Окрім того, будівельна індустрія є рушієм у покращенні інфраструктури та рівня життя населення. Її прогрес забезпечує підвищення конкурентоспроможності на ринку та зміцнення економіки загалом. Будівництво слугує фундаментом для створення нових об'єктів, реконструкції існуючих будівель і споруд, а також розвитку суміжних секторів, таких як металургія, машинобудування, нафтохімія, енергетика і деревообробна промисловість. Розвиток цієї галузі сприяє соціальним змінам, створює комфортні умови для життя, покращує соціально-економічну ситуацію в регіонах і позитивно впливає на загальний стан економіки країни.

Проблема житлового будівництва і сьогодні є актуальною як для всієї України, так і для окремих її регіонів, зокрема Харківської області.

Будівельний комплекс Харківської області включає підприємства та організації, що займаються загальнобудівельними, проєктувальними, спеціалізованими й монтажними роботами. Також до його складу входять підприємства, які виробляють будівельні матеріали, конструкції та вироби.

Проте сьогодні українська будівельна галузь стикається зі значними викликами, насамперед через потребу відновлення інфраструктури та житлового фонду, що постраждали внаслідок війни з Росією. Найближчі

перспективи передбачають її ключову роль у масштабній реконструкції країни, яка має базуватися на сучасних технологічних рішеннях і принципах сталого розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Кваліфікаційна робота виконувалася у рамках і за тематикою наукових досліджень, що проводяться на кафедрі «Економіка та управління виробничим і комерційним бізнесом» Українського державного університету залізничного транспорту.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження напрямів розвитку потенціалу будівельних підприємств, враховуючи особливості будівельного ринку Харківської області, актуальні виклики та перспективи економічного розвитку.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішення наступних взаємозалежних **завдань:**

- провести аналіз теоретико-методичних підходів до визначення поняття «потенціал»;
- узагальнити концептуальні засади процесів управління потенціалом будівельних підприємств із врахуванням регіонального аспекту;
- дослідити виклики та тенденції розвитку будівельної галузі ,в тому числі Харківської області;
- провести оцінку вимог до галузі та перспектив її розвитку;
- сформулювати напрями підвищення потенціалу будівельного підприємства в Харківській області;
- обґрунтувати доцільність застосування факторів на інструментів, необхідних для підвищення потенціалу будівельних підприємств;

Об'єктом дослідження є процес управління потенціалом будівельного підприємства.

Предмет дослідження: теоретико-методичні засади та практичні рекомендації щодо управління потенціалом підприємств у будівельній галузі в Харківській області.

Інформаційною основою роботи є публікації провідних вітчизняних і

зарубіжних авторів щодо проблематики розвитку підприємств будівельної сфери, монографічні дослідження з питань управління потенціалом суб'єктів господарювання, статистичні дані та дані фінансової і статистичної звітності будівельного ринку та підприємств галузі, ресурси Інтернету, що відображено у джерелах [1-80] наведених у списку використаних джерел, а також інформація, отримана в результаті консультування з керівником роботи, науковими, науково-педагогічними працівниками та іншими особами, яка є неопублікованими авторськими напрацюваннями (найсучасніша інформація дослідницького, інноваційного характеру), дозволена для використання автору роботи виключно при виконанні тільки цієї кваліфікаційної роботи.

Методи дослідження. Для проведення дослідження застосовані спеціальні методи: структурно-змістовного аналізу – для формування понятійного апарату щодо управління потенціалом будівельних підприємств; статистичні та графічні - для аналізу сучасного стану та перспективи розвитку будівельної галузі в Україні; економічного й фінансового аналізу та аналітичні методи – для оцінки показників формування ефективного розвитку будівельних підприємств; абстрактно-логічний - для теоретичних узагальнень результатів дослідження.

Наукова новизна полягає в розробці та обґрунтуванні теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо управління потенціалом будівельного підприємства в Харківській області.

Практична значущість кваліфікаційної роботи полягає у розробленні концептуальних підходів до практичного впровадження організаційно-економічного забезпечення управління потенціалом будівельних підприємств.

Результатами роботи автора є окреслення перспективних напрямів розвитку підприємства будівельної сфери Харківської області в сучасних умовах господарювання.

Публікації. За темою роботи опубліковано статтю у збірнику наукових праць «Вісник економіки транспорту і промисловості» загальним обсягом 16 сторінок (у співавторстві).

Апробація результатів роботи. Основні положення і результати кваліфікаційної роботи доповідалися на 85-й студентській науково-технічній конференції СНТК Українського державного університету залізничного транспорту (10-11 грудня 2025 р., м. Харків).

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних джерел.

У першому розділі розглядають теоретичні засади формування потенціалу підприємств будівельної сфери із врахуванням регіонального аспекту.

У другому розділі проведено аналіз стану будівельного бізнесу в нашій країні та господарської діяльності будівельного підприємства.

У третьому розділі окреслено напрями управління потенціалом підприємства будівельної сфери Харківської області шляхом використання екологічних будівельних матеріалів.

1 Теоретичні основи формування потенціалу підприємств будівельної сфери: регіональні аспекти

1.1 Теоретичні основи управління потенціалом в бізнес-середовищі

Розгляд питань підвищення ефективності господарської діяльності суб'єктів господарювання, оптимізації управлінських процесів як у сфері витрат і прибутку, так і в інших складових, а також пов'язаних із їхньою діяльністю в цілому, є актуальною темою сьогодення. Ця проблематика активно досліджується науковцями.

Одним із ключових чинників результативної роботи суб'єктів господарювання є аналіз та використання як внутрішніх, так і зовнішніх можливостей для досягнення стратегічних цілей і реалізації операційних завдань в умовах нестабільного економічного середовища. Такі можливості варто трактувати через поняття потенціалу, який виступає базисом розвитку та основою для планування господарської діяльності.

Слово «потенціал» має коріння в латинському терміні "potential", що означає силу чи міць [46].

У сучасному українському тлумачному словнику «потенціал» визначається як «запас чогось, резерв; приховані можливості, здатності для певної діяльності, які можуть проявитися за відповідних умов».

Сутність поняття потенціалу розкривається через три взаємопов'язані та взаємозалежні характеристики: наявність засобів, запасів, ресурсів; здатність і можливість мобілізувати ці ресурси; а також ціль мобілізації і використання зазначених ресурсів. Тому для реалізації поняття потенціалу, необхідно враховувати всі три його складові, що невіддільно притаманні конкретним умовам.

Також поняття «потенціал» розглядається як ресурсна категорія, яка спрямована на підтримку визначених бізнес-процесів для досягнення високих

показників результативності діяльності та продуктивності праці.

Ієрархія видів потенціалу представлена на рисунку 1.1.

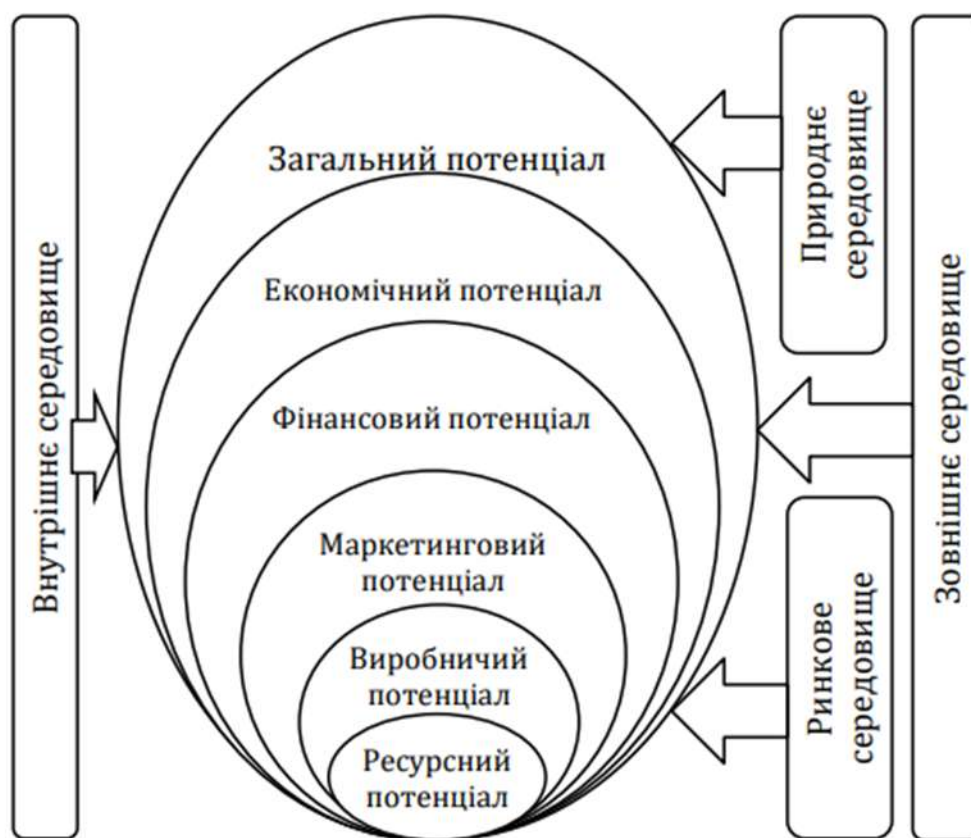

Рисунок 1.1 –Види потенціалу

Узагальнення та класифікація потенціалів, наведених на рисунку 1.1, за цільовою спрямованістю, рівнем поєднання та підпорядкованістю свідчить про те, що кожен вид потенціалу повинен доповнювати та розвивати попередній, водночас впливаючи на наступний [51].

В системі потенціалів основне місце належить внутрішньому економічному потенціалу, який є невіддільною частиною загального потенціалу підприємства.

Ресурсний потенціал слугує основою для формування виробничого потенціалу.

Виробничий, у свою чергу, формує базис для маркетингового потенціалу,

який стає фундаментом для фінансово-інвестиційного розвитку.

«Економічний потенціал» трактується як здатність економіки країни, її окремих галузей, підприємств чи господарств здійснювати виробничу діяльність, випускати продукцію, надавати товари й послуги, задовольняти запити населення та суспільні потреби, одночасно забезпечуючи розвиток виробничих процесів і рівня споживання.

При дослідженні шляхів забезпечення ефективності роботи виробничих підприємств України за умов обмежених ресурсів, високих ризиків і невизначеностей необхідно враховувати особливості їхнього потенціалу, його структури та чинників, що на нього впливають. Розуміння економічного потенціалу як здатності підприємства ефективно використовувати наявні ресурси та ключові компетенції для нарощування ринкової вартості бізнесу в перспективі посилює зв'язки між категоріями «потенціал», «розвиток» і «економічне зростання».

Розвиток будь-якого суб'єктів господарювання розглядається як процес постійного підвищення ефективності його діяльності та забезпечення стабільної роботи в умовах змінного середовища. Це досягається шляхом впровадження змін у різних частинах організаційної системи, а також в удосконаленні способів управління.

Серед основних підходів до розуміння потенціалу дослідники виділяють ресурсний, функціональний і результативний. Поряд із ними розглядаються й інші підходи, такі як системний, організаційний, динамічний, підприємницький, цільовий, діяльнісний тощо. Узагальнивши ці підходи, можна визначити основні та найбільш актуальні на сьогодні, які відповідають потребам сучасного бізнес-середовища (рисуюнок 1.2) [47].

Основні підходи до визначення потенціалу можна охарактеризувати наступним чином. Ресурсний підхід трактує потенціал як сукупність ресурсів, якими володіє певна соціально-економічна система.

Системний підхід базується на уявленні про потенціал підприємства як системну єдність засобів праці, предметів праці, персоналу з врахуванням їхніх

інтелектуальних, морально-етичних якостей, професійного досвіду, мотиваційних стимулів і традицій, що сформувалися в колективі.

Рисунок 1.2- Підходи до визначення потенціалу

Динамічний підхід передбачає аналіз потенціалу підприємства як показника ефективності управління у процесі його функціонування та розвитку.

Комплексний підхід, який є різновидом системного, акцентує увагу на врахуванні всієї сукупності та різноманітності аспектів визначення потенціалу.

На нашу думку, комплексний підхід є найсучаснішим і відповідає

актуальним вимогам управління, зважаючи на потребу врахування численних аспектів господарської діяльності підприємства при керуванні його потенціалом. У ході господарської діяльності часто виникає необхідність враховувати певні можливості в конкретних умовах функціонування. У цьому контексті доцільним є розробка класифікації видів потенціалу, що дозволить сприяти ухваленню оптимальних управлінських рішень.

У сучасному ринковому середовищі ключовим завданням бізнес-адміністрування стає ефективне управління поточними та майбутніми можливостями підприємства, що визначає його потенціал. Компетентне управління бізнес-потенціалом є основою забезпечення високої конкурентоспроможності, фінансової стабільності та досягнення стратегічних цілей.

Управління бізнес-потенціалом передбачає кілька основних етапів: створення інформаційної бази; формування пріоритетів із врахуванням місії підприємства; регулярна оцінка фінансових результатів; аналіз взаємозв'язків між економічними показниками та потенціалом. Комплексний підхід до управління дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства, рівень використання ресурсів та його внутрішні резерви, забезпечуючи послідовність рішень [62].

Якісне інформаційне забезпечення є ключовим фактором у процесі управління. Внутрішня інформація включає дані зі статуту, бухгалтерських звітностей, нормативних документів, анкет співробітників та інших джерел, створених всередині організації. Зовнішня інформація базується на даних органів державного управління, регіональних і муніципальних структур, які впливають на стратегічні рішення підприємства.

Таким чином, управління бізнес-потенціалом є цілеспрямованим процесом впливу на можливості підприємства як виробничо-економічної системи з метою реалізації економічного інтересу через отримання прибутку та досягнення поставлених цілей.

1.2 Ринковий потенціал регіону: поняття та його ключові компоненти

На сучасному етапі розвитку економіки України значну увагу приділяють формуванню внутрішнього ринку держави, який виступає своєрідним відображенням структури та специфіки функціонування національної економічної системи. Проблеми, зокрема зростання цін на товари, паливно-мастильні матеріали, підвищення енергетичних витрат на виробництво, збільшення вартості газу, імпортозалежність та скорочення показників промислового виробництва, створюють серйозні перешкоди для стабільного функціонування внутрішнього ринку країни. У свою чергу, труднощі та кризи, що виникають у сфері товарів і послуг, поглиблюють економічні, соціальні, демографічні та політичні суперечності в суспільстві, тим самим послаблюючи фундамент фінансово-економічної стійкості країни і перешкоджаючи її сталому розвитку [63].

Невирішеність згаданих проблем призводить до наростання залежності національної економіки від змін на глобальних ринках. Водночас внутрішній ринок виконує ключову функцію в регулюванні діяльності суб'єктів господарювання та узгодженні попиту і пропозиції на товари й послуги. Ефективне функціонування внутрішнього ринку безпосередньо залежить від його ринкового потенціалу, який формується зусиллями підприємств, що забезпечують виробництво продукції та надання послуг, а також від можливостей споживачів придбати ці товари чи скористатися послугами.

Ринковий потенціал визначають як максимально можливий обсяг реалізації за умови наявності певного рівня забезпеченості ресурсами, що виступає показником ефективності використання виробничо-економічного потенціалу.

На розвиток ринкового потенціалу впливають пріоритети державної економічної політики, спрямовані на стимулювання виробництва, підтримку

підприємництва, активізацію інноваційних процесів, поліпшення інвестиційного клімату та успішне впровадження інвестиційних проектів. Важливим фактором також є рівень доходів населення, який визначає купівельну спроможність споживачів.

Оскільки формування ринкового потенціалу супроводжується вирішенням багатьох актуальних для національної економіки питань, цей аспект потребує глибоких наукових досліджень. Поняття "ринковий потенціал" найчастіше розглядається в контексті економіки підприємства, зокрема як максимально можливий обсяг реалізації продукції за певних умов ресурсного забезпечення, як рівень використання виробничих потужностей чи як ринкова частка, яку займає продукція того чи іншого підприємства [45].

Сучасні маркетингові дослідження виокремлюють два основні поняття: виробничий та споживчий потенціали ринку. Виробничий потенціал характеризує обсяг товарів, які пропонуються на ринку протягом визначеного періоду, тоді як споживчий потенціал відображає здатність ринку поглинути певну кількість цих товарів, тобто його ємність з позиції попиту. Як правило, споживчий потенціал оцінюється за різними категоріями товарів, визначаючи максимально можливий рівень попиту. Це дозволяє зробити висновки про перспективність і привабливість ринку.

Поточний потенціал ринку відображає максимальний рівень первинного попиту, якого можна досягти завдяки маркетинговим зусиллям усіх конкуруючих компаній.

Абсолютний потенціал ринку являє собою граничну межу поточного потенціалу.

Поняття абсолютного потенціалу ринку слугує для оцінки економічних можливостей ринку. Його розраховують за наступних припущень: кожен потенційний покупець стає реальним споживачем; споживач використовує товар будь-коли, коли є така нагода; товар застосовується у найбільш оптимальному обсязі.

Різниця між поточним і абсолютним рівнями первинного попиту свідчить

про рівень привабливості ринку. Чим більший цей розрив, тим більше можливостей у ринку; і навпаки, чим менший розрив, тим ближче ринок до насичення. Такий підхід до вивчення привабливості ринку отримав назву аналізу розривів.

Зону абсолютного потенціалу можна поділити на дві частини:

- поточний первинний попит, що відповідає обсягам продажів конкретної компанії та її основних конкурентів;
- обсяг невикористаного попиту (незаповнена частка ринку), яка виникає через недоліки у використанні товару, недостатню активність у збуті або слабку адаптацію продукту до потреб.

Потенціал ринку визначає економічні можливості, які відкриває стратегічно значуща галузь. Для більш комплексної оцінки його варто супроводжувати динамічним аналізом, який відображає зміну потенційного попиту з часом. Найчастіше для прогнозування такого зростання використовують спеціалізовані методи аналізу попиту.

Формування ринкового потенціалу відбувається протягом певного часу під впливом не лише економічних факторів, але й соціальних та культурних аспектів. Саме вони часто мають вирішальний вплив на споживчі звички, формуючи попит на різні групи товарів [28].

Поняття ринкового потенціалу можна тлумачити через кілька підходів: виробничий, територіальний, галузевий, маркетинговий та інноваційний.

Виробничий підхід зосереджений на оцінці максимальних виробничих потужностей підприємств, їх технічних характеристиках та можливостях збільшення обсягів продукції.

Галузевий та територіальний підходи враховують сукупне виробництво і споживання певної галузі або території.

Маркетинговий підхід ґрунтується на аналізі попиту і пропозиції конкретного виду продукції.

Інноваційний акцентує увагу на впровадженні інновацій у процеси виробництва та споживання, що сприяє підвищенню якості продукції й

зростанню обсягів виробництва та реалізації.

Ринковий потенціал регіону можна визначити як одну зі складових економічного потенціалу країни, яка включає взаємопов'язані елементи господарської системи, що характеризують його здатність забезпечувати виробництво продукції та задоволення попиту [35].

У структурі ринкового потенціалу регіону відображено ключові функції, які виконуються на ринку (рисунк 1.3).

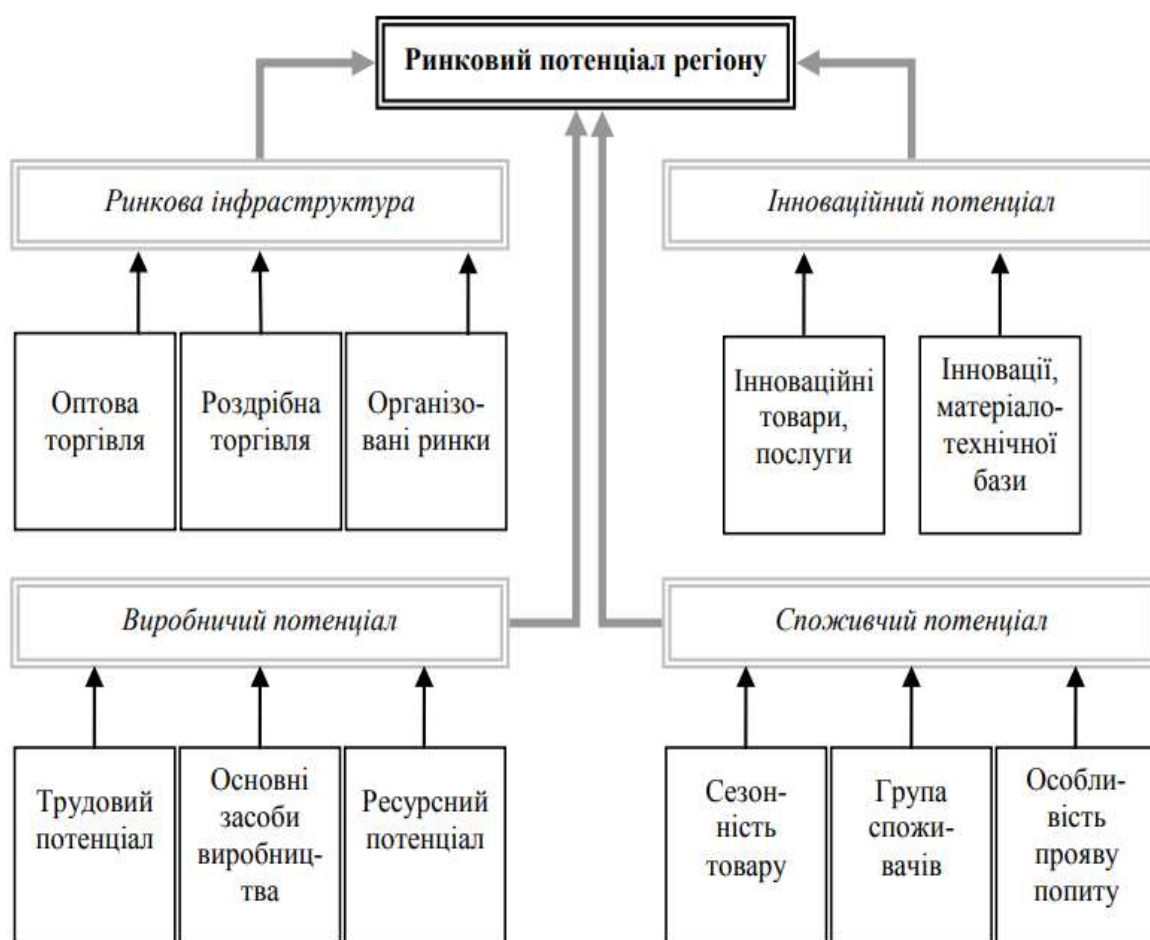

Рисунок 1.3 – Структура ринкового потенціалу регіону

Ринковий потенціал регіону — це сукупна здатність регіону забезпечувати задоволення попиту споживачів шляхом оцінки розміру ринку для товарів і послуг, а також кількості потенційних покупців, зацікавлених у пропозиціях. Він враховує чисельність потенційних клієнтів, рівень

конкуренції, а також обсяги і динаміку попиту на конкретні товари чи послуги.

Аналізуючи трактування визначень понять «економічний потенціал» та «економічний потенціал регіону», можна виділити такі підходи до їх розуміння. Перший підхід розглядає цю категорію як сукупність існуючих ресурсів, що фактично зводить її до заміни поняття «потенціал» іншими категоріями, такими як «ресурси» або «інвестиції». При цьому, якщо розуміння цього поняття обмежується виключно ресурсними характеристиками, без урахування інших його складових та унікальних рис, то стираються межі між різними економічними дефініціями та виникає ризик їх підміни.

Другий підхід трактує економічний потенціал регіону як сукупну здатність різних сфер економічної діяльності. У цьому випадку основний акцент ставиться на спроможності здійснювати виробничу функцію, однак така функція визначається на основі цілого комплексу різномірних ознак.

Третій підхід розглядає економічний потенціал як результат взаємодії економічних і виробничих відносин між суб'єктами господарювання в межах певної території. Це означає, що економічний потенціал необхідно аналізувати у контексті специфіки виробничих відносин кожної конкретної економічної формації, які формуються між окремими регіональними суб'єктами господарювання. Такий підхід дозволяє чітко визначити межі економічного потенціалу регіону, проте слід враховувати його залежність від рівня розвитку виробничих сил.

Основні аспекти значення ринкового потенціалу:

- сукупність можливостей регіону та його економічних суб'єктів для задоволення суспільних потреб товарів і послуг;
- визначення обсягів ринку для конкретних товарів або послуг на певній території;
- аналіз кількості потенційних клієнтів та їхньої активності при купівлі запропонованого продукту.

Оцінювання ринкового потенціалу відбувається через декілька ключових

етапів:

- визначення обсягу ринку. Аналіз загальної кількості споживачів, рівня їхньої купівельної спроможності;
- дослідження клієнтів. Сегментація потенційних покупців для виявлення тих, хто найбільше зацікавлений у пропозиції;
- вивчення конкуренції. Оцінка конкурентного середовища, частки ринку основних гравців і подібності їхньої продукції до запропонованої;
- оцінка ресурсів регіону. Врахування виробничих, інвестиційних та інших можливостей для забезпечення запитів ринку;
- аналіз тенденцій. Вивчення змін у попиті та пропозиції, які можуть впливати на майбутні перспективи.

Застосування ринкового потенціалу регіону для бізнесу дозволяє оцінити доцільність інвестицій у певний регіон, визначити перспективи росту бізнесу та розробити ефективні стратегії розвитку. Відносно органів влади - сприяє розумінню економічного потенціалу регіону, визначенню стратегій залучення інвестицій, розвитку локальної економіки та створення робочих місць [30].

Оцінювання економічного потенціалу регіону включає кілька ключових напрямів, які дозволяють всебічно проаналізувати його стан і перспективи розвитку. Основними з них є:

- аналіз природно-ресурсного потенціалу. Враховуються обсяги ресурсів, їхня якість, доступність і можливості використання. Це може включати оцінку запасів корисних копалин, стан земельних і водних ресурсів, а також рівень екологічної безпеки;
- дослідження демографічного потенціалу. Аналізується чисельність населення, його структура, рівень зайнятості та кваліфікації робочої сили. Особлива увага приділяється мобільності трудових ресурсів і їхньому впливу на економіку;
- інфраструктурний компонент. Оцінюється стан транспортної, енергетичної, інформаційної та інших видів інфраструктури. Сучасність і

доступність цих систем мають ключове значення для ефективного розвитку регіону;

- промисловий і виробничий потенціал. Вивчається рівень розвитку промисловості, продуктивність підприємств, доступність технологій, інноваційний потенціал та інвестиційна привабливість регіону;

- фінансово-економічний аналіз. Розглядаються фінансові ресурси регіону, структура доходів і витрат, податкова база, кредитні ресурси та інвестиційна діяльність;

- соціальний потенціал. Включає оцінку якості життя населення, доступність соціальних послуг, показники охорони здоров'я, освіти і рівень культурного розвитку;

- інноваційний та науково-технічний розвиток. Вивчається рівень впровадження новітніх технологій у виробничі процеси, розвиток науково-дослідних установ та співпраця між ними й підприємницьким сектором;

- економічні зв'язки. Оцінюються торгово-економічні зв'язки регіону з іншими областями та країнами, а також рівень інтеграції у внутрішній та зовнішній ринки.

Комплексний підхід до оцінювання економічного потенціалу регіону дає змогу виявити його сильні й слабкі сторони, визначити стратегічні напрями розвитку і шляхи підвищення конкурентоспроможності [64].

Аналіз теоретико-методологічних засад дослідження ринкового потенціалу регіонів потребує практичного доповнення у вигляді рекомендацій щодо ефективного регулювання. Це стосується розробки заходів для зменшення міжрегіональної диференціації ринкової ємності, мінімізації просторової та структурної поляризації, збільшення товарної концентрації, обмеження монополістичної діяльності та недосконалої конкуренції, а також інтеграції регіональних ринків в національну та міжнародну економіку.

Першим кроком у цьому напрямі є оцінка ринкового потенціалу регіонів

України і впровадження системного моніторингу. При цьому важливо брати до уваги особливості регіонального виробництва, традиції споживання та конкурентні позиції регіонів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках товарів і послуг.

Регіональні детермінанти розвитку економічного потенціалу та стимулювання економічного зростання мають значну важливість у масштабах суспільства, адже вони впливають на розвиток усіх галузей і видів економічної активності в межах регіону. Однією з ключових характеристик економічного потенціалу виступає його обмеженість, яка часто проявляється в обмеженнях початкових ресурсів розвитку. Особливу роль тут відіграє просторовий фактор, оскільки регіон завжди пов'язаний із конкретною територією, її розміром і геополітичним розташуванням. Саме ці територіальні та ресурсні обмеження значною мірою формують поведінку учасників економічних відносин.

Недосконалість діючих механізмів для повної реалізації економічного потенціалу регіонів обмежує його застосування та залишає поза увагою можливості, які можуть бути корисними при вирішенні інституційних завдань. Ефективним інструментом для виявлення та використання внутрішнього потенціалу повинні стати регіональні стратегії. Проте в наявних стратегіях регіонального розвитку бракує системного підходу та всебічного аналізу внутрішніх можливостей регіонів із чітким визначенням напрямків їх реалізації. Замість цього акцент робиться на аналізі окремих секторів чи галузей, які формують основи господарської діяльності регіону, однак такому підходу бракує стратегічного бачення, особливо в питанні підвищення його інвестиційної привабливості.

Інвестору складно отримати з текстів стратегій чітке уявлення про доцільність капіталовкладень у регіон. Таким чином, подібний аналіз стану розвитку певних секторів економіки часто не дозволяє виявити і належним чином розкрити внутрішній економічний потенціал регіону.

1.3 Ринковий потенціал регіонів України: ключові аспекти формування та оцінки

Термін «ринковий потенціал» здебільшого використовується науковцями для оцінки доступності та місткості територіальних ринків, їхньої привабливості для виробників під час прийняття рішень щодо розташування бізнесу і реалізації продукції. Також це поняття допомагає аналізувати рівень концентрації економічної активності в регіонах України. Ринковий потенціал може служити не лише критерієм для прийняття інвестиційних і управлінських рішень, а й стати чинником підвищення ефективності соціально-економічного розвитку регіонів [29].

Просторовий підхід до оцінки ринкового потенціалу дозволяє проаналізувати нерівномірність можливостей регіонів у сфері виробництва, споживання товарів і доступу до регіональних ринків, що значною мірою залежить від транспортної доступності між регіонами. У цьому контексті витрати на транспортування набувають вирішального значення у формуванні міжрегіональних інтеграційних зв'язків. Щоб оцінити ринковий потенціал комплексно, пропонується методологічний підхід, який враховує матриці відстаней між регіонами, показники рівня розвитку та доходів населення, що прямо або опосередковано свідчать про розмір і економічну активність регіональних ринків.

Збільшення ринкового потенціалу інших регіонів пояснюється позитивними змінами в низці показників їхнього соціально-економічного розвитку, зокрема: залученням інвестицій, обсягами виробництва товарів та роздрібного товарообігу. Значний вплив на формування ринкового потенціалу мають щільність населення і зайнятих осіб, що визначають споживчі можливості регіональних ринків і характеризують їх розмір з точки зору попиту.

Дослідження міжнародних фахівців, які аналізують нерівномірність

розподілу економічної активності за допомогою емпіричних моделей, підтверджують, що найбільш густонаселені регіони та ті, де висока щільність зайнятості, демонструють підвищений рівень споживчих можливостей.

Напрямами оцінки результативних показників економічного потенціалу є [46]:

- стратегічний розвиток регіону. Передбачає наявність стратегій та програм розвитку, створення публічно-приватних партнерств, аналіз бізнес-клімату і конкурентного становища громади. Оцінюється також ефективність програмно-цільового управління;

- оперативне управління регіоном. Включає кількісну характеристику адміністративно-територіальних одиниць, ефективність виконавчих органів, діяльність громадських інституцій та органів самоорганізації населення. Крім того, враховуються методи управління і комунікація з громадою;

- інноваційно-інвестиційний розвиток регіону. Оцінюється кількість установ, які займаються науковими дослідженнями та розробками, чисельність науковців, обсяги виконаних робіт. До уваги береться кількість підприємств-новаторів, впровадження технологічних процесів, частка інноваційної продукції в промисловості, джерела і структура фінансування;

- соціально-економічний розвиток регіону. Соціальна складова: чисельність і структура населення, природний і міграційний рух, здоров'я, моральність та інтелектуальний потенціал населення; доступність медичних і освітніх закладів;

- економічна складова. Валовий регіональний продукт, кількість підприємств і господарських суб'єктів, обсяг реалізованої продукції, витрати на персонал, товарообіг, транспортна інфраструктура і енергоефективне споживання;

- рекреаційно-туристичний розвиток регіону. Враховується культурна спадщина, якість туристичної інфраструктури, активність в'їзного та виїзного туризму, природно-кліматичні ресурси, а також стан екології і спрямованість рекреаційних комплексів;

- формування конкурентних переваг через позитивний імідж регіону. Оцінюється дотримання демократичних принципів розвитку, рівень життя населення, забезпечення прав і свобод людини, рейтингові показники регіону. Важливими є стан інформаційної системи на внутрішньому та зовнішньому рівнях, робота регіональних медіа, соціальні та маркетингові дослідження [51].

Результати оцінки економічного потенціалу регіону відіграють ключову роль у формуванні цілей та визначенні механізмів їх реалізації. Вкрай важливо враховувати тісну взаємодію всіх сфер, що забезпечують ефективність реалізації механізмів регіонального розвитку, яка в узагальненій формі відображена на рисунку 1.4.

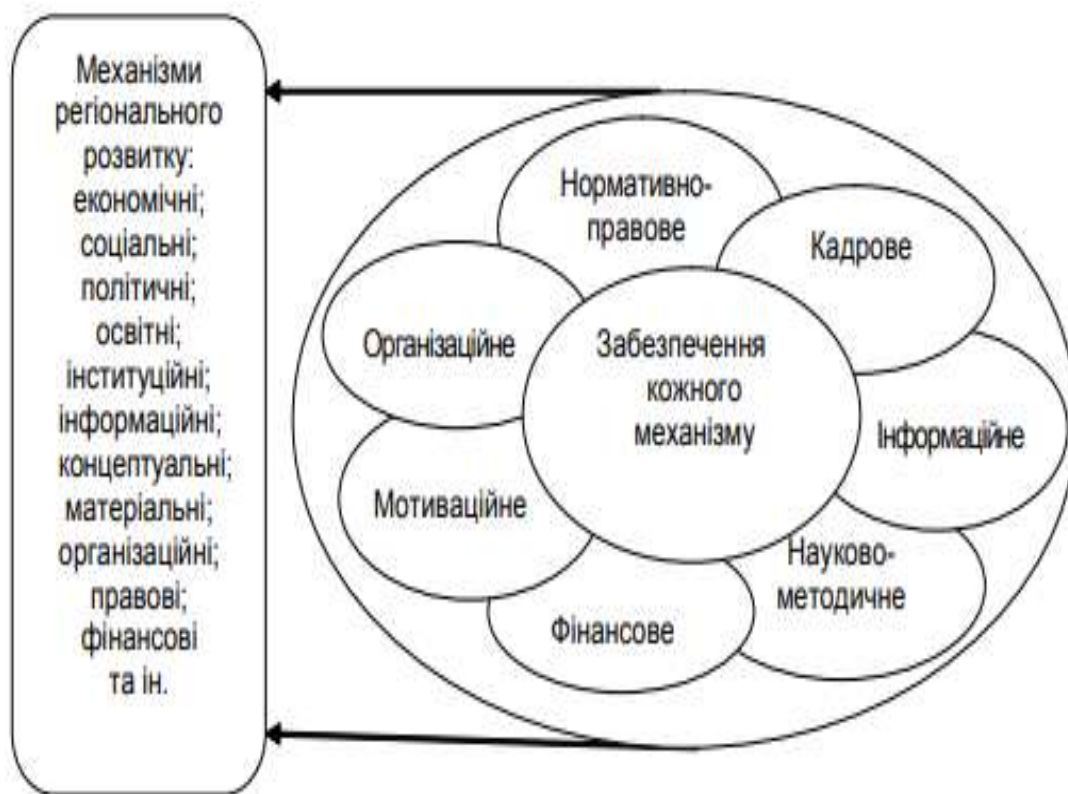

Рисунок 1.4 – Взаємодія сфер, які забезпечують ефективність реалізації механізмів регіонального розвитку

Взаємозв'язок між сферами, наведений на рисунку 1.4, настільки значущий, що навіть одна недостатньо розвинена складова може суттєво вплинути на загальну результативність всього механізму.

Окрім забезпечення визначених у чинному нормативно-правовому полі механізмів регіонального розвитку необхідними ресурсами, їх перелік у вітчизняних регіонах потребує суттєвого розширення. Це дозволить кожному регіону, враховуючи його особливості, обирати найбільш відповідні механізми, а також забезпечувати їхнє широке застосування та належну інтенсивність використання. Як мінімум, важливо створити ресурсну базу для функціонування базового комплексу механізмів регіональної політики, який уже ефективно працює в розвинених країнах.

Розробка та впровадження механізмів для реалізації економічного потенціалу регіонів охоплює кілька взаємопов'язаних етапів.

1 Побудова моделі оцінки поточного стану об'єктів регіональної системи та визначення бажаного майбутнього стану цієї системи. На основі отриманих даних формулюються цілі й завдання, орієнтовані на підвищення конкурентоспроможності регіону.

2 Аналіз поточного стану регіональної системи, включаючи її територіальні та галузеві підсистеми (виробнича, інноваційна, соціальна, інформаційна тощо). Проводиться співвіднесення показників із факторами регіональної конкурентоспроможності, оцінка внутрішніх і зовнішніх впливів, дослідження трендів розвитку суспільства, аналіз руху ресурсів, існуючих і потенційних конкурентних переваг, позиції регіону на ринку та стану його окремих об'єктів.

3 Ідентифікація всіх зацікавлених сторін у підвищенні конкурентоспроможності регіону та аналіз доступних ресурсів. Це передбачає фінансові ресурси (державні та місцеві бюджети, інвестиції з венчурних фондів і підприємств), організаційні аспекти (ефективна участь суб'єктів у різних завданнях), кадровий потенціал (врахування нових вимог до регіонального управління), а також інформаційний ресурс, що набуває все більшого значення для розвитку.

4 Декомпозиція визначених цілей і завдань на конкретні заходи. Обрані технології реалізації супроводжуються необхідним забезпеченням. При цьому

створюється базовий механізм підвищення конкурентоспроможності регіону, а також прогнозуються очікувані економічні та соціальні результати (моделювання наслідків впровадження заходів).

5 Досягнення консенсусу між учасниками на всіх рівнях механізму. У процесі уточнюються цілі, завдання, система заходів, об'єми та типи ресурсів, а також деталі складових механізму.

6 Реалізація запланованих заходів супроводжується моніторингом їх виконання з подальшим коригуванням складових механізму у відповідності до нових умов.

7 Постійна взаємодія з громадськістю та економічними суб'єктами регіону на всіх етапах реалізації. Це включає інформування про цілі розвитку регіону, заходи для їх досягнення, збір та узагальнення ідей щодо розвитку, а також залучення місцевої спільноти до процесу формування та впровадження механізмів регіонального розвитку.

Відзначимо, що проблема нерівномірного просторового розподілу економічної активності залишається нагальною для України, як і для багатьох інших країн світу. Для її вирішення важливим є детальний аналіз ендегенного потенціалу регіонів та особливостей міжрегіональної економічної інтеграції. Такий підхід сприятиме виявленню конкурентних переваг кожного регіону, а також причин і ризиків, що гальмують економічне зростання. У цьому контексті дослідження формування та використання ринкового потенціалу регіонів здатне дати відповіді на низку важливих питань, починаючи від аналізу закономірностей просторових диспропорцій і закінчуючи обґрунтуванням вибору інструментів регулювання секторально-галузевої та регіональної структури економіки країни.

Ринковий потенціал регіонів України базується на сукупності таких факторів, як природно-ресурсні запаси (наприклад, нафтогазових регіонів), демографічна ситуація (висока народжуваність у західних областях), промисловий і аграрний потенціал, а також рівень розвитку інфраструктури та інвестиційна привабливість. Кожен регіон має унікальну комбінацію цих

елементів, що визначає його ринкові перспективи, тож оцінка потенціалу проводиться на індивідуальній основі з урахуванням специфіки кожної адміністративної одиниці.

Основні чинники, що впливають на ринковий потенціал регіонів в нашій країні [64]:

- природно-ресурсний потенціал: наявність корисних копалин, таких як нафта, газ, руди чи солі в східних, західних і причорноморських регіонах, забезпечує основу для розвитку добувної промисловості;

- демографічний потенціал: характеристики населення значно варіюються між регіонами. Західні області відзначаються високим рівнем народжуваності й нижчим, ніж у середньому, рівнем смертності, що формує сприятливу базу для трудового ресурсу та розширення споживчого ринку;

- економічний потенціал: визначається основними промисловими потужностями, сільськогосподарським виробництвом, транспортною мережею, енергетикою та суб'єктами господарювання, здатними задовольняти внутрішні потреби регіону;

- інвестиційний потенціал: залежить від соціально-економічної стабільності, присутності кваліфікованої робочої сили та розвиненої інфраструктури.

Методи оцінки ринкового потенціалу складаються з декількох ключових етапів.

- 1 Аналіз соціально-економічного районування: вивчається за визначеними критеріями для комплексної характеристики регіональних можливостей і перспектив.

- 2 Оцінка ресурсного потенціалу: передбачає вивчення доступності природних, трудових і фінансових ресурсів.

- 3 Аналіз інфраструктурних особливостей: досліджується транспортна, енергетична та комунікаційна мережа з огляду на її вплив на логістичні можливості й взаємозв'язок із зовнішніми ринками.

1.4 Короткий огляд ключових регіонів нашої країни та окреслення потенціалу їх розвитку

Східний регіон України характеризується багатством на нафтогазові ресурси та вугілля й має значний промисловий потенціал. Він включає Харківську, Донецьку та Луганську області, які формують найбільш урбанізовану та індустріально розвинену частину країни. До цього регіону також нерідко відносять окремі території Дніпропетровської, Запорізької та Полтавської областей. Він вирізняється багатими природними ресурсами, значними промисловими можливостями та високою щільністю міського населення. Крім того, регіон є ключовим центром видобутку кам'яного вугілля на Донбасі [38].

Основні області.

Харківська область розташована у східній частині країни. Це один із найбільш урбанізованих регіонів України.

Донецька область охоплює частину Донбасу і вважається найпотужнішим промисловим регіоном з розвиненою виробничою інфраструктурою.

Луганська область також входить до складу Донбасу, відзначаючись високим рівнем урбанізації та активною індустріалізацією.

Додаткові території.

Дніпропетровська область часто зараховується до Східної України через її важливу роль у промисловому секторі.

Запорізька область знаходиться між Дніпром і Азовським морем, відомою своєю промисловою значимістю.

Полтавська область іноді вважається частиною східного регіону та має велике культурне значення для країни.

Східна Україна є лідером за рівнем промислового розвитку та урбанізації.

Регіон має багаті природні ресурси, особливо поклади кам'яного вугілля, що відіграють стратегічну роль в економіці Донбасу. У історичному контексті

поняття "Східна Україна" також охоплює землі Слобідської України (або Слобожанщини).

Східний регіон України, багатий на промисловий потенціал, культурну спадщину та природну красу, є невід'ємною частиною країни з глибокою історією [39].

Серед цікавих фактів, які допоможуть краще зрозуміти цей винятковий край, варто виділити наступні.

Донецьк є найбільшим містом Східного регіону України та відомий як центр вугільної промисловості. Луганськ, заснований у 1795 році, належить до найстаріших міст цього краю. Харків був першою столицею Української Радянської Соціалістичної Республіки. У Слов'янську знаходяться знамениті соляні озера, відомі своїми лікувальними властивостями. Маріуполь — один із найбільших портів на узбережжі Азовського моря. Тут розташовані колосальні родовища кам'яного вугілля. Харківський університет імені В.Н. Каразіна є одним із найдавніших закладів освіти в Україні. Донецький ботанічний сад — один із найбільших у Європі. Рубіжне відоме своєю хімічною промисловістю. Луганський театр музичної драми та комедії є однією з історичних культурних установ регіону. В Ізюмі знаходиться один із провідних заводів скловиробництва. Лисичанськ має титул найстарішого міста Донбасу. Святогірська Лавра є важливим духовно-релігійним центром регіону. У Дніпрі розташований аерокосмічний центр, найбільший в Україні. Унікальні природні багатства можна знайти в парках Луганщини, як-от «Деркульський». Міста Східного регіону стрімко розвивають ІТ-індустрію. Старобільськ відомий вишуканою архітектурою в стилі неокласицизму. Стаханов має один із найстаріших металургійних заводів в Україні. Краматорськ є важливим індустріальним осередком регіону. Бахмут (раніше Артемівськ) славиться своїми унікальними винними підвалами. Територія охоплює численні археологічні пам'ятки, що свідчать про її давню історію. Сєверодонецьк — молоде місто, засноване у 1934 році. У місті Покровськ діє один із найбільших тепличних комплексів України. Чугуїв є батьківщиною видатного художника

Іллі Репіна. Попасна відома видобутком піску та глини. У містах часто проводяться музичні фестивалі, що додають яскравості культурному життю регіону.

Регіон грає важливу роль у системі залізничного транспорту країни [38].

Східний регіон України є одним із ключових виробників соняшникової олії в країні. Цей регіон є дивовижним поєднанням промислової сили, культурного надбання та мальовничих пейзажів. Кожне містечко і велике місто приховує щось неповторне, що заслуговує на увагу. Відвідайте Східний регіон України, щоб побачити його визначні пам'ятки, відчути багатство історії та познайомитися з сучасними досягненнями.

На жаль з 2014 року регіон потерпає від вторгнення країни агресора, а з 2022 року – знаходиться під постійними обстрілами.

Війна спричинила значне скорочення робочих місць та доходів, що призвело до зниження купівельної спроможності населення та зменшення обсягу накопичених активів. Відзначимо, що 2014 року ситуація різко погіршилася через анексію Криму та війну на Донбасі. Економічний спад, зниження податкових надходжень і девальвація гривні спричинили стрімке скорочення економічного розвитку регіону.

Повномасштабне вторгнення у 2022 році стало найсерйознішим випробуванням. Так, національна економіка зазнала втрат у розмірі 29,2% реального ВВП, а 13,5 мільйонів людей були вимушені залишити свої оселі.

У перший місяць після початку широкомасштабного вторгнення понад половина українських підприємств або повністю зупинили діяльність, або тимчасово припинили роботу, очікуючи настання спокійніших часів. Лише близько 17% великих підприємств продовжували працювати без будь-яких обмежень, а ще 30% зуміли перевести діяльність в онлайн-режим.

Станом на початок квітня 2022 року, половина українців опинилися без роботи. Особливо це стосувалося працівників великих старопромислових галузей, розташованих переважно на південному сході країни. Наприклад, тільки два металургійні гіганти в Маріуполі – Азовсталь і Металургійний

комбінат імені Ілліча – забезпечували до 40% виробництва металопродукції в Україні.

Крім того, значні зміни спіткали й паливний сектор. Російські ракетні атаки знищили Кременчуцький НПЗ, який залишався фактично єдиним діючим у країні, а також 27 нафтобаз. Операції Шебелинського ГПЗ було призупинено, а постачання нафтопродуктів із Росії та Білорусі припинилося.

Наслідки цих подій відразу відчув аграрний сектор. Вартість пального для фермерів суттєво зросла, а ринок зіткнувся з гострим, хоча і тимчасовим, дефіцитом. До того ж понад 10% орних земель виявилися недоступними для проведення посівної кампанії. Додаткові труднощі створило блокування більшості торговельних портів країни, що значною мірою обмежило експортний потенціал аграрної галузі.

Було також зруйновано або пошкоджено численні об'єкти транспортно-логістичної, інженерної, соціальної та маркетингової інфраструктури.

Західний регіон вирізняється високим природним і аграрним потенціалом, значним людським ресурсом завдяки високій народжуваності. Даний регіон України охоплює дев'ять областей: Волинську, Закарпатську, Івано-Франківську, Львівську, Рівненську, Тернопільську, Хмельницьку, Чернівецьку та Вінницьку. Цей термін також застосовується для позначення історико-етнографічних територій, таких як Галичина, Волинь, Буковина, Закарпаття, Поділля та Західне Полісся [39]/

До Західної України належать історично сформовані землі, що складають сучасні області: Галичина, Буковина, Волинь, Закарпаття, Поділля та Західне Полісся [38].

Причорноморський (південний) регіон має перспективи для видобувної галузі, зокрема нафти й газу, завдяки своїм природним запасам.

Південний регіон України, або Причорноморський регіон, представляє культурно-історичний та економічний простір, розташований уздовж північного узбережжя Чорного моря. До його складу входять Одеська, Миколаївська, Херсонська області, частина Дніпропетровської області, а також

Автономна Республіка Крим і місто Севастополь. Завдяки розташуванню на морському узбережжі та великій кількості портів, регіон має високий рівень розвитку морського транспорту, суднобудування, курортно-туристичної галузі та виноробства.

Географічне розташування охоплює південну частину країни й охоплює території вздовж північного узбережжя Чорного та Азовського морів. Основними складовими регіону вважаються Одеська, Миколаївська, Херсонська області, частково Дніпропетровська область, Автономна Республіка Крим і місто Севастополь.

Серед ключових особливостей регіону виділяють такі [39]:

- транспортна інфраструктура: велика кількість найбільших портів України, таких як порт в Одесі, забезпечує стратегічну важливість для міжнародної торгівлі й транспорту;

- економічний потенціал. Тут розвинені суднобудування, судноремонт, сільське господарство з фокусом на виноробство, а також курортно-туристична індустрія;

- природні особливості: територія причорноморської низовини формує унікальні природні утворення — лимани, плавні й піщані коси. Відомим природним об'єктом є Актовський каньйон;

- історичне значення: регіон зберігає численні археологічні пам'ятки, включаючи залишки давньогрецьких колоній, таких як знаменитий історичний комплекс Ольвія.

Причорноморський (південний) регіон також постраждав від великої війни. Зокрема, транспортна блокада морських портів, які забезпечували до 65% міжнародної торгівлі України, призводила до щомісячних втрат у розмірі від 3 до 5 мільярдів доларів. Хоча наведені цифри не враховують збитках, завданих систематичними ракетними ударами та бомбардуваннями інфраструктурних об'єктів [38].

Нажаль, війна в Україні є не лише регіональною кризою, вона має значні наслідки, що впливають на різні частини світу. Конфлікт суттєво вдарив по

світовій економіці, спричинивши сповільнення зростання та прискорення інфляційних процесів.

Повномасштабне вторгнення Росії стало серйозним викликом для добробуту українців, а також спричинило значний вплив на інфраструктуру, бізнес та економічну стійкість всієї країни та її регіонів.

Війна охопила всі області України, утім окремі регіони постраждали більше й потребують пріоритетної уваги. У регіонах з високими воєнними ризиками необхідно вирішувати критичні проблеми, зокрема відновлювати інфраструктуру, підтримувати економіку та забезпечувати безпеку населення.

Ризикові області, які раніше були центрами видобувної, важкої та харчопереробної промисловості й орієнтувалися на російський ринок та його союзників, тепер мають модернізувати виробничі процеси й освоювати нові ринки. При цьому вони стикаються з багатьма перепонами: високі безпекові ризики, складності логістики, обмеження щодо виїзду за кордон. Експортно-орієнтованим галузям у цих регіонах доводиться долати більш суттєві бар'єри порівняно зі сприятливішими умовами інших областей.

Війна також призвела до масштабних міграційних хвиль — люди переміщуються як всередині України, так і за її межі. Значна кількість тих, хто покинув населені пункти через активні бойові дії, оселяється в ризикових регіонах, які є географічно та культурно близькими. Однак брак належних умов проживання, доступу до освіти й працевлаштування створює загрозу падіння людського потенціалу та зростання рівня безробіття в цих областях більше, ніж в інших регіонах країни.

Одним із ключових наслідків масштабної війни стало зміщення економічної активності із ризикових регіонів до безпечніших. Західні області України збільшили частку в економіці, тоді як більшості східних областей, за винятком Дніпропетровської, ця частка скоротилася. Розширення економічної активності західних регіонів не може продовжуватися безкінечно через обмежену екологічну ємність територій. Тому важливо забезпечити рівномірний розвиток економічної діяльності.

Погіршення економічних позицій найяскравіше видно у північно-східних та південних областях, де тривають бойові дії, тоді як у західних регіонах спостерігається протилежна ситуація. У Донецькій і Луганській областях ситуація залишається стабільно критичною через тривалість бойових дій понад 8 років.

Найбільший негативний вплив від війни на бізнес-активність зазнали Сумська (знизилася з 14 на 20 позицію), Миколаївська (з 12 на 21) і Херсонська (з 11 на 24) області. У той же час значні покращення показали правобережні регіони: Тернопільська (зросла з 20 на 8 позицію), Черкаська (з 18 на 9), Івано-Франківська (з 16 на 7), Рівненська (з 22 на 13).

Регіони з найвищою підприємницькою активністю сформували умовну десятку лідерів.

1 місце — Київ. Столиця утримує лідерство у загальнонаціональних показниках. Проте останні процеси свідчать про поступову втрату домінантних позицій: частка новозареєстрованого бізнесу зменшилася з 17,5% до 16%, тоді як Львівська область збільшила цей показник з 6,5% до 10,7%.

2 місце — Львівська (піднялася з 5 на 2);

3 місце — Київська область (опустилася з 2 на 3);

Хмельницька область опустилася з другої на четверту позицію в рейтингу, тоді як Чернівецька значно покращила свої показники, піднявшись із десятого на п'яте місце. Полтавська область зберегла стабільність і залишилася на шостій позиції. Івано-Франківська зробила прорив, потрапивши до ТОП-10 вперше — з 16-го на сьоме місце. Тернопільська також увійшла до десятки вперше, перемістившись із 20-го місця на восьме. Черкаська область продемонструвала прогрес, перейшовши з 18-го на дев'яте місце. Волинська стала десятою, вперше потрапивши до ТОП-10 із 17-ї позиції.

З числа найкращих регіонів вибули кілька областей: Запорізька опустилася з дев'ятого на дев'ятнадцяте місце, Одеська — з третього на п'ятнадцяте, а Харківська — з четвертого на дванадцяте.

Ці зміни можна пояснити комплексом факторів, включаючи географічне

розташування регіонів, умови бізнес-клімату, інфраструктуру підтримки підприємців та наслідки пандемії COVID-19. Додаткове дослідження може допомогти глибше зрозуміти роль таких чинників, як:

- інтеграція внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у громади та їх внесок у економічний розвиток;
- рівень співпраці між військовими адміністраціями та місцевими громадами;
- ефективність сил територіальної оборони (ТрО) у забезпеченні безпеки;
- адаптація місцевих програм і механізмів підтримки бізнесу до нових умов;
- здібності регіонів сприяти експорту;
- вирішення логістичних проблем та інші аспекти.

Ретельне розуміння наведених аспектів є ключовим для визначення сильних і слабких сторін кожного регіону та сприяє створенню ефективних стратегій розвитку їхнього економічного потенціалу.

З огляду на необхідність врахування особливостей економічного потенціалу кожного регіону, розробка та впровадження нової державної регіональної політики в Україні мають включати кілька ключових підходів.

Перш за все, важливо створити систему постійного моніторингу, аналізу та оцінки впливу екзогенних і ендогенних чинників на регіональний розвиток. Екзогенні чинники можуть бути зумовлені зовнішніми факторами, такими як відкритість економіки чи вплив міжнародних ринків, особливо якщо регіон орієнтований на зовнішню торгівлю або є прикордонним. Водночас вони можуть формуватися і внутрішніми умовами, зокрема рішеннями національних органів влади, які впливають на економічний та соціальний стан регіону. Ендогенні чинники розвиваються під впливом місцевих особливостей, зокрема історичних, економічних, географічних, політичних чи культурних особливостей, а також проблем у формуванні інституційного середовища.

Другий підхід передбачає реалізацію регіональної політики, яка має охоплювати всі регіони країни та реагувати на виклики як зовнішнього, так і

внутрішнього характеру, що стримують розвиток. Державний вплив на всі регіони необхідний для формування сприятливих умов розвитку на основі їхнього внутрішнього потенціалу, інтеграції менш і більш розвинених територій та забезпечення поліцентричного розвитку країни. Розширення кількості центрів розвитку свідчить про рівномірне створення умов для прогресу по всій країні.

Третім важливим аспектом є забезпечення сильної та гнучкої координації всіх учасників регіональної політики в процесі її розробки та впровадження. Це передбачає стратегічне планування розвитку регіонів на всіх територіальних рівнях, злагожену законодавчу базу для планувальних процесів та використання належних інструментів кожного рівня управління. При цьому особливу увагу слід приділити синхронізації нормативно-правового регулювання з метою своєчасного реагування на виклики.

Четвертим пріоритетом є формування чіткої функціональної структури центральних і місцевих органів виконавчої влади, здатної забезпечити управління регіональним розвитком на всіх адміністративних рівнях. Така структура повинна сприяти координації дій багаторівневого управління з залученням місцевого самоврядування, недержавних організацій і громадян. Її дизайн має ґрунтуватися на стратегічних цілях регіональної політики та бути гнучким до змін відповідно до потреб розвитку. Особливо важливо наблизити адміністративні послуги до населення та бізнесу й забезпечити тісну співпрацю між різними рівнями влади.

П'ятий напрямок пов'язаний із формуванням висококваліфікованого кадрового потенціалу та створенням структур, здатних ефективно розробляти і реалізовувати проекти регіонального розвитку. Необхідна система управління повинна координувати діяльність усіх залучених структур, визначати ключові сфери політики й забезпечувати врегулювання конфліктів. Ефективність такої системи полягатиме в здатності приймати спільні рішення та реагувати на виклики в процесі формування й реалізації політики розвитку.

Такий підхід дозволить забезпечити комплексний розвиток усіх регіонів

України й створити умови для збалансованого соціально-економічного зростання.

Шостим аспектом покращення регіональної політики є забезпечення її фінансової спроможності, дотримання законності та відповідальності в рамках взаємодії з органами місцевого самоврядування щодо питань регіонального розвитку, а також виконання державних зобов'язань. Ця спроможність передбачає створення надійної бази фінансування проектів регіонального розвитку на довгостроковій основі. Фінансові ресурси мають спрямовуватися відповідно до пріоритетів регіональної політики, зосереджуючи увагу на ключових проектах, що призводять до значного поліпшення доступу населення до публічних послуг. Доступ до державного фінансування для регіональних і місцевих органів влади, бізнесу та громади має бути регламентований чіткими процедурами, обов'язковими фінансовими зобов'язаннями, а також прозорим моніторингом ефективності використання коштів за територіальним принципом. Координація в розподілі коштів повинна здійснюватися на рівні центральних виконавчих органів, компетенція яких охоплює територіальний вплив. Механізм координації має охоплювати як фінансові ресурси для реалізації регіональних проектів, так і кошти, які витрачаються центральними органами виконавчої влади у межах їхніх повноважень.

Сьомим завданням є створення механізму деконцентрації та децентралізації державних повноважень. Інституційна модель повинна забезпечити гнучкість у передачі функцій між різними рівнями влади з урахуванням змін у динаміці регіонального розвитку. Урбанізація та економічна активність у містах потребує оперативних рішень місцевих органів щодо адаптації до агломераційних процесів, водночас необхідно уникати погіршення доступу сільського населення до базових послуг. Органи місцевого самоврядування також мають мати можливість працювати над стимулюванням міжмуніципального співробітництва для вирішення проблем міжрегіонального характеру.

Регіони України мають значний економічний потенціал, але його

реалізація потребує удосконалення організаційних основ державної регіональної політики, особливо в контексті інновацій. Пріоритетом нової регіональної політики має стати стимулювання інноваційного розвитку, включно із запровадженням регіональних інноваційних систем. Це стає особливо важливим через зростаючий вплив зовнішніх та внутрішніх факторів, таких як проблеми в енергетичній сфері, обмеженість ресурсної бази, значна частка низькотехнологічного виробництва та інші.

Модернізація системи регіонального управління має базуватися на використанні інформаційних і мережевих можливостей, які є ефективними й водночас не потребують значних матеріальних і фінансових вкладень. Функціонування такої системи залежить від відповідального лідерства, рівня автономії й ініціативності органів влади, впровадження управлінських інновацій, діалогу та узгоджених дій різних суб'єктів конкурентоспроможності в рамках спільної мети – забезпечення стійкого розвитку і підвищення конкурентоспроможності регіонів шляхом використання їхнього внутрішнього потенціалу.

Висновки до розділу 1

Потенціал позначає доступні можливості, сили, ресурси чи запаси, що можуть бути використані в конкретній галузі.

У загальному розумінні термін «потенціал» розглядають як:

- можливості й запаси. Потенціал об'єднує всі доступні ресурси, сили та засоби, що можуть бути приведені в дію або використані;
- наявні резерви. Це може включати заготовлені запаси для майбутніх потреб або ресурси, які можна активувати у разі необхідності;
- людський потенціал. Становить собою внутрішні здібності людини, що сприяють її росту, розвитку та досягненню успіху.

Взагалі, поняття «потенціал» охоплює як широке трактування щодо прихованих ресурсів чи можливостей, так і вузьке, наукове значення, яке стосується характеристик об'єктів або полів.

Вивчення сутності ринкового потенціалу та розроблення методик для його оцінювання є перспективною сферою досліджень. Це пов'язано зі значенням конкурентної позиції суб'єктів господарювання на ринку товарів і послуг, а також із вивченням особливостей поведінки споживачів. Просторовий вимір ринкового потенціалу також заслуговує на увагу, оскільки він виступає важливим чинником формування агломерацій і просторової нерівності в економіці.

В умовах активної інтеграції України у процеси глобалізації та регіоналізації регіональні аспекти стратегії соціально-економічного зростання країни набувають особливого значення. У цьому контексті актуальними стають завдання, що стосуються економічного розвитку областей на основі структурної модернізації галузевої, просторової та функціональної систем, відновлення і посилення ефективного співробітництва між регіонами, скорочення міжрегіональних диспропорцій і раціонального використання економічного потенціалу кожного регіону.

Сучасні умови розвитку характеризуються чіткою диверсифікацією економічного потенціалу регіонів. Аналіз економічного стану областей України виявляє значні відмінності між ними. Регіональна напруженість та загострення просторових проблем, що загалом ускладнюються нестабільністю ринкових трансформацій у різних сферах діяльності, провокують невідповідності й диспропорції у масштабах і темпах трансформаційних процесів, а також значну диференціацію соціально-економічного розвитку.

Економічний розвиток, що має виражену територіальну нерівномірність, посилює соціальну нерівність, яка виявляється у суспільних відносинах стосовно задоволення базових потреб людей і створення належних умов для їх життєдіяльності.

Окремі регіони демонструють специфічні особливості розвитку та

спеціалізації, що визначає їхній потенціал як за структурою, так і за ступенем сформованості.

Значний вплив на розвиток регіонів України внесла війна, змістивши ділову активність в західні області країни.

Тож, розробка та обґрунтування шляхів реалізації процесів, пов'язаних із оцінкою та формуванням економічного потенціалу регіонів України, а також із його розширенням, залежать від детального врахування складності й поетапності цього явища. Визначення пріоритетних напрямів розвитку виступає запорукою системного та збалансованого зростання регіонів загалом і слугує конститутивно-ключовою основою для побудови регіональної економічної системи зокрема.

2 Аналіз діяльності товариства «ОКСІ-АРТБУД»

2.1 Дослідження проблем розвитку будівельного бізнесу в Україні

Будівництво є однією з ключових галузей, яка забезпечує створення нових об'єктів та відновлення існуючих будівель і споруд. Водночас воно сприяє розвитку виробництва будівельних матеріалів, обладнання, металургії, машинобудування, деревообробної промисловості, нафтохімії, енергетики та транспортної сфери. Розвиток цієї галузі має вагомим значення для вирішення соціальних питань, забезпечення комфортного життєвого середовища для населення, а також позитивного впливу на соціально-економічний розвиток територій і загальний стан економіки держави.

Сьогодні будівельна галузь України стоїть перед низкою критичних завдань. Уже нині вона бере на себе значні виклики, пов'язані з відновленням інфраструктури та житлового фонду, зруйнованих внаслідок війни з Росією. У перспективі їй належить відіграти вирішальну роль у реконструкції країни на новому, більш сучасному технологічному рівні, враховуючи принципи сталого розвитку. Від того, наскільки ефективно буде організована робота у сфері будівництва і як успішно вона долатиме наявні проблеми, залежить результат відновлення держави [49].

Це підкреслює важливість чіткого визначення основних факторів розвитку галузі та пошуку ефективних шляхів їх реалізації.

За останнє десятиріччя будівельна галузь зіткнулася з низкою серйозних проблем, серед яких:

- низька ефективність використання ресурсів. В Україні будівництво здебільшого проводиться із застосуванням застарілих технологій та обладнання, що негативно впливає на продуктивність праці, збільшує терміни виконання робіт та підвищує витрати;

- нестача кваліфікованих кадрів. Низький рівень заробітної плати та

відсутність перспектив в галузі тривалий час були причиною відтоку молодих фахівців за кордон. Ситуація додатково ускладнилася через воєнний стан, який спричинив зменшення кадрового складу через мобілізацію працівників до Збройних Сил України;

- відсутність єдиної стратегії розвитку галузі. Національної стратегії розвитку будівельної галузі в Україні немає, що змушує компанії діяти ізольовано, уникаючи ефективного застосування сучасних технологій комунікації та узгодження даних;

- низький рівень використання сучасних технологій та обладнання. Більшість компаній не впроваджують інноваційні рішення, такі як 3D-моделювання, візуалізація проектів чи комп'ютерне проектування об'єктів. Це не лише уповільнює процес будівництва, але й суттєво збільшує його вартість. До того ж, управління проектами і хмарні технології застосовуються рідко, ускладнюючи координацію робіт та обмін інформацією між учасниками.

Пандемія та війна не лише поглибили вказані проблеми, але й спричинили появу нових викликів для галузі.

На рисунку 2.1 наведено дані щодо Індексу будівельної продукції в Україні за 2018-2024 рр.

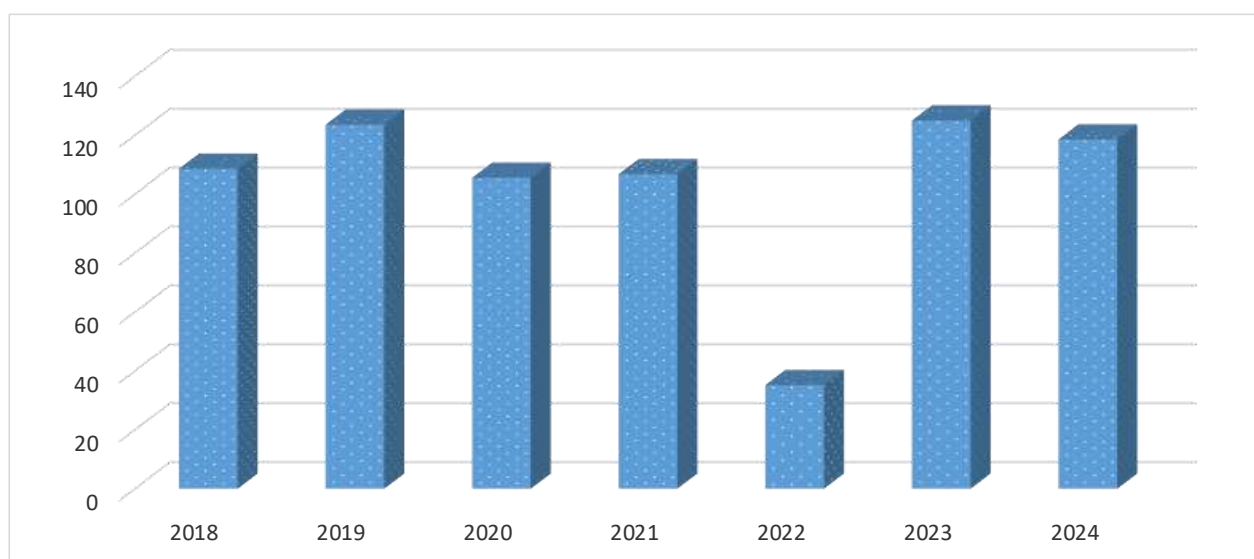

Рисунок 2.1 – Динаміка Індексу будівельної продукції в Україні за 2018-2024 рр.

Проте, попри наявні проблеми та виклики, будівельна галузь є однією з ключових складових економіки, яка суттєво впливає на ефективність усієї економічної системи країни. Її вагоме значення для економіки пояснюється тим, що капітальне будівництво не лише забезпечує значну кількість робочих місць, але й стимулює діяльність багатьох інших секторів економіки. Розвиток цієї галузі генерує мультиплікаційний ефект від вкладених у будівництво коштів. Крім того, будівництво створює сприятливі умови для розвитку малого та середнього бізнесу [17].

У 2024 році будівельний ринок України зріс на 6% у грошовому еквіваленті порівняно з попереднім роком, досягнувши приблизно 170 мільярдів гривень (€3,9 мільярда).

Складські та торгові об'єкти стали основними напрямками для інвестування у комерційну нерухомість. Київська та Львівська області залишаються найпривабливішими регіонами для будівництва нових об'єктів завдяки значній кількості населення та вигідному розташуванню поблизу основних транспортних шляхів. Загальна площа нових комерційних проєктів у 2024 році зросла на 65% порівняно з 2023 роком. Сегмент складських приміщень продемонстрував приріст у 111%, тоді як площі торгових об'єктів збільшилися на 22%.

Високий рівень вакантності на ринку офісної нерухомості, що наразі становить близько 25%, змусив девелоперів сповільнити або тимчасово зупинити розвиток нових проєктів у цьому напрямку. У Києві більшість сучасних бізнес-центрів були побудовані за проєктами, започаткованими ще до початку великого вторгнення. У Львові, попри підвищений попит на офісні приміщення, обсяг введених в експлуатацію офісних площ скоротився на 75% у порівнянні з попереднім роком.

Найбільше зростання на ринку комерційного будівництва показала готельна нерухомість, яка збільшилася на 182%. Такі темпи розвитку значною мірою пов'язані з активним будівництвом курортних об'єктів у західному регіоні України. Понад 20% будівельного ринку припадає на роботи з

відновлення та захисту критичної інфраструктури.

Відзначимо, що будівельний сектор України останні роки демонструє значну динаміку. Це сприяло появі нових тенденцій, які у 2025 році стали ще більш вираженими. Основним фактором зростання є активний розвиток інфраструктури. Відновлення доріг, мостів, залізничних шляхів та енергетичних об'єктів залишається пріоритетом державної політики. Розширення фінансової підтримки з боку ЄС та інших міжнародних організацій сприяє масштабному розвитку інфраструктурного будівництва. За даними Міністерства інфраструктури, у 2024 році було реконструйовано понад 1500 км доріг і 200 мостів. У 2025 році заплановано завершення ще 1000 км нових магістралей.

Сталий підхід до будівництва з використанням екологічних матеріалів, ресурсозберігаючих технологій та альтернативних джерел енергії стає невід'ємним компонентом сучасних проєктів. Згідно зі звітом Світового банку, в Україні понад 70% нових житлових комплексів у великих містах вже сертифіковані за стандартами LEED і BREEAM, що сприяє зниженню експлуатаційних витрат і зменшенню впливу на довкілля.

Інноваційні технології мають вирішальне значення для зростання галузі. Використання BIM-моделювання, 3D-друку та модульного будівництва стало поширеною практикою у великих проєктах. У 2025 році 3D-друк активно застосовується у Києві та Харкові, дозволяючи зменшити витрати на будівництво на 15–20% та прискорити реалізацію проєктів [14].

Галузь комерційної нерухомості також продовжує розвиватися. У 2025 році площа сучасних складських приміщень класу А зросла на 25% порівняно з попереднім роком. Це відповідає потребам електронної торгівлі та створенню ефективної логістичної інфраструктури.

Тенденції 2025 року базуються на змінах, які почали формуватися в попередні роки. Сталі темпи зростання, інтеграція інноваційних технологій і дотримання екологічних стандартів є закономірним продовженням процесів, започаткованих між 2020 і 2024 роками. Будівельна галузь України успішно прогресувала навіть у складних умовах пандемії COVID-19 і військових дій. У

2024 році обсяг робіт досягнув 170 млрд грн, а у 2025 році очікується подальше зростання до 180 млрд грн. Проте залишається актуальним виклик у вигляді збільшення вартості матеріалів і послуг. З 2019 по 2024 рік собівартість будівництва зросла вдвічі, хоча стабілізація ринку матеріалів уповільнила цей процес. Розвиток внутрішнього виробництва цементу і цегли відіграє ключову роль: частка місцевої продукції у 2025 році сягнула 80%.

Аналізуючи вплив зовнішніх чинників, можна стверджувати, що економіка України у 2025 році демонструє приріст ВВП на 4%. Попри інфляцію на рівні 10% та подорожчання кредитних ресурсів, державна програма субсидування іпотечних кредитів зробила житло доступнішим для населення. Запровадження електронних дозволів на будівництво сприяло скороченню термінів погодження проєктів на 30%, що позитивно вплинуло на довіру бізнесу. Пріоритетним напрямком залишається відновлення постраждалих регіонів. Реконструкція інфраструктури Донецької та Луганської областей залучила 10 млрд грн інвестицій, забезпечивши не лише економічне зростання, а й створення тисяч нових робочих місць.

У 2025 році ринок будівельних матеріалів в Україні знаходиться на етапі відновлення та змін (рисунок 2.2).

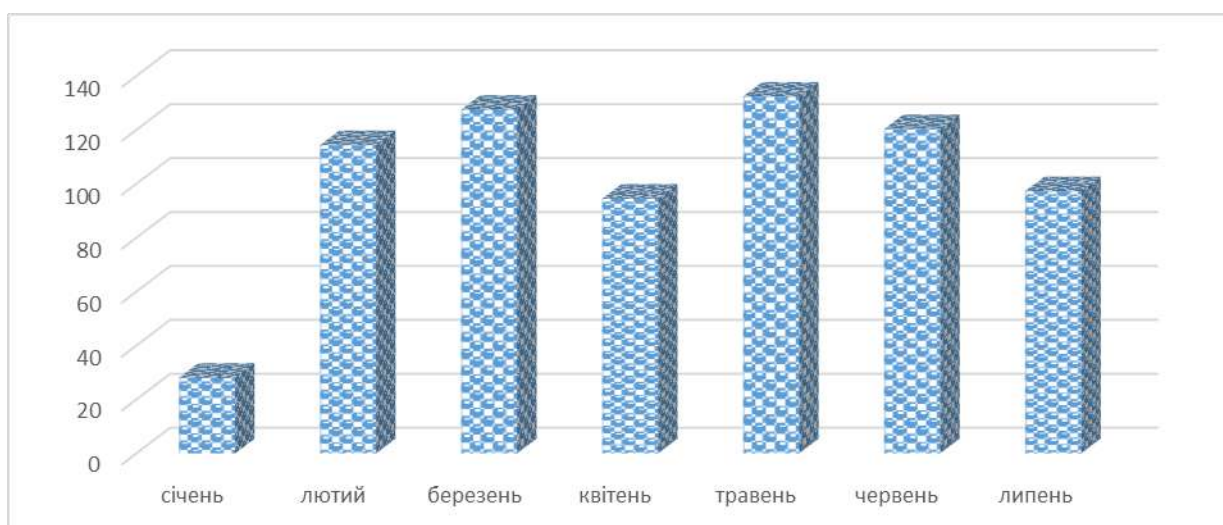

Рисунок 2.2 – Динаміка Індексу будівельної продукції в Україні за січень-липень 2025 року

Зростаючий попит, спричинений ремонтними та відновлювальними роботами, частково підтримується міжнародною допомогою і державними програмами, хоча загальна картина залишається нестабільною через логістичні ризики, валютні коливання і безпекову непередбачуваність.

Аналітики прогнозують значне пожвавлення будівельної активності до кінця 2025 року приблизно на 16% (згідно з даними кількох досліджень), що формує перспективне підґрунтя для розвитку суміжних секторів, зокрема ринку будматеріалів (рисунок 2.3).

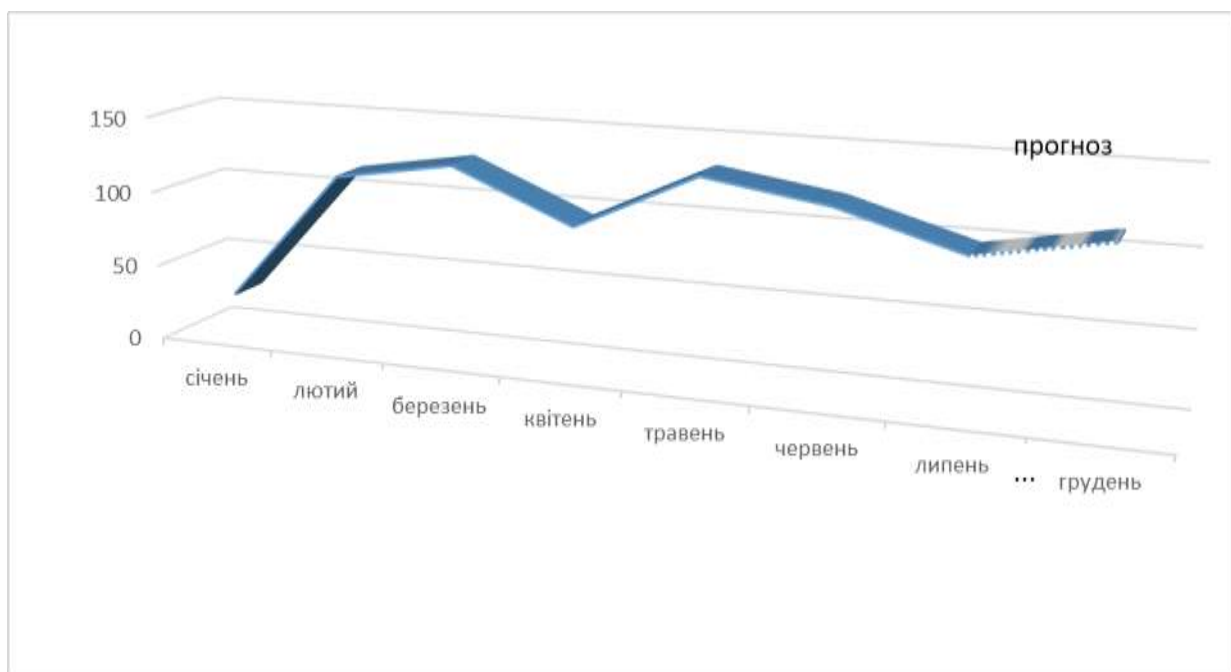

Рисунок 2.3 – Прогноз динаміки Індексу будівельної продукції в Україні до кінця 2025 року

Основними аспектами розвитку ринку будівельних матеріалів є [5, 41, 47].

1 Розмір і темпи зростання .У короткій перспективі 2025 року передбачаються позитивні зміни, включаючи приблизний приріст будівельної галузі на 16% завдяки низькій базі, активним відновлювальним роботам і масштабним інфраструктурним проєктам. Це стимулює попит на цемент, сухі суміші, утеплювачі, фарби та фасадні системи.

У довготривалій перспективі розрахункові потреби у відбудові, за даними

Світового банку, складають близько 524 мільярдів доларів за десять років, що закладає основу для стабільного попиту на будівельні матеріали.

2 Структура попиту.

Основними продуктами, які демонструють зростання в 2025 році, є:

- сухі будівельні суміші (клеї, штукатурки) через високий обсяг ремонтних робіт;
- цемент, бетон та залізобетонні вироби у зв'язку із великими інфраструктурними проєктами;
- утеплювачі та фасадні системи завдяки енергоефективним програмам;
- лакофарбові матеріали з акцентом на екологічні продукти, такі як водорозчинні фарби.

3 Канали збуту. Основна реалізація відбувається через роздрібні будмагазини й дистрибуторів для невеликих проєктів та DIY-рішень. Професійна лінія (підрядники) важлива для масштабних замовлень, таких як фасадні роботи. Розвиток онлайн-каналів також набирає популярності серед кінцевих споживачів завдяки доступності калькуляторів витрат.

4 Цінові фактори. Вартість продукції залишається під впливом сировинних витрат (пігменти, полімери), логістичних труднощів і коливань курсу валюти. Виробники реагують створенням продуктів різної цінової категорії (економ, стандарт, преміум).

5 Регуляторні аспекти й фінансування. Відновлення стимулює великомасштабні контракти завдяки міжнародним грантам від Світового банку та ЄС. Впроваджуються суворіші стандарти безпеки й екологічності продукції.

6 Ризики. Нерівномірність відновлення регіонів буде викликом для виробників. Крім того, логістичні проблеми, валютні шоки та високі ціни на імпорتنі компоненти продовжують чинити тиск на маржу. Конкуренція з імпортом у преміум-сегменті також додає викликів.

Відносно прогнозу, то на 2026 рік аналітики розглядають 2 сценарії:

- базовий варіант передбачає помірний приріст у межах 6-10%, що буде навколо проєктів відновлення та приватних ремонтів;

- оптимістичний сценарій прогнозує значне зростання до 12–18% за умови активної підтримки донорських організацій та інвестицій.

2.2 Аналіз основних показників економічної діяльності підприємства

Сучасні умови господарювання та розвиток ринкової економіки висувають перед підприємствами необхідність підвищення ефективності їх діяльності та зміцнення конкурентоспроможності послуг. Це досягається шляхом впровадження ефективних форм управління, подолання проявів безгосподарності, активізації підприємницької діяльності й ініціатив.

Економічний аналіз займає важливе місце у розв'язанні цих завдань. Саме через нього розробляються стратегії та тактичні плани розвитку підприємства, обґрунтовуються управлінські рішення, здійснюється моніторинг їх реалізації, а також виявляються резерви для підвищення ефективності діяльності. Економічний аналіз дозволяє оцінити результати роботи як підприємства загалом, так і його структурних підрозділів та окремих працівників [37].

Як функція сучасного управління, економічний аналіз забезпечує якісне обґрунтування прийнятих рішень. В аналізі економічної діяльності вбачаються ключовий елемент системи управління підприємством, засіб виявлення внутрішніх резервів, основа для створення науково обґрунтованих норм, нормативів, планів та управлінських рішень.

У цьому розділі роботи викладено економічний аналіз діяльності ТОВ «ОКСІ-АРТБУД». Він охоплює ключові аспекти функціонування підприємства, зокрема аналіз трудових ресурсів, основних виробничих фондів, операційних витрат та фінансових результатів. Основні економічні показники діяльності компанії систематизовано у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні показники економічної діяльності ТОВ «ОКСІ-АРТБУД»

Показник	Значення за роками					Абсол. відхил. , (+,-)	Темп росту, %
	2020	2021	2022	2023	2024		
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід від реалізації товарів, тис. грн	32887	32901	33006	33764	24507	-0	104,9
Собівартість реалізованих товарів, тис. грн	17664	18100	19653	19972	20476	2812	115,9
Адміністративні витрати, тис. грн	2662	2579	2685	27104	2708	46	101,7
Витрати на збут, тис. грн	7096	7265	7578	7701	7652	556	107,8
Інші витрати, тис. грн	236	265	199	167	152	-84	64,4
Операційні витрати всього, тис. грн	27658	28003	29844	31076	30988	3330	112,0
Прибуток, тис.грн	5229	5683	5301	4673	3519	-1710	67,3
Витрати на 1 грн реалізованих товарів, грн	0,84	0,79	0,81	0,88	0,90	0,06	107,1
Рентабельність продажів, %	15,9	13,4	16,1	12,4	10,2	-5,7	64,2
Середньооблікова чисельність працівників, ос.	18	17	16	15	13	-5	92,6
Фонд оплати праці, тис.грн	4392,36	425,7	401,3	381,76	3366,48	1025,88	76,65
Середньомісячна заробітна плата, грн	20335	20870	20901	21209	21580	1245	105,0

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8
Продуктивність праці тис.грн/1ос.	483,6	488,1	499,2	506,3	547,7	64,1	113,3
Коефіцієнт плинності кадрів, %	0,12	0,11	0,11	0,11	0,08	-0,04	66,7
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн	6850,6	6856,1	6894	6900	6901,2	50,6	100,7
Коефіцієнт зносу основних фондів, %	60,1	60,8	61,3	62,1	62,5	2,4	104,0
Фондовіддача, грн	4,8	4,8	5,0	5,0	5,0	0,2	104,2
Фондомісткість, грн	0,21	0,21	0,2	0,2	0,20	-0,01	95,2
Фондоозброєність, тис.грн/1 ос.	100,7	101,9	103,5	106,2	109,5	8,8	108,7

На основі даних, наведених у таблиці 2.1, відзначимо, що чистий дохід від реалізації товарів у 2024 році зріс на 1620 тис. грн, що становить 4,9% у порівнянні з 2020 роком. Водночас витрати операційної діяльності збільшилися на 12%, що спричинило зниження прибутку від операційної діяльності на 32,7%.% (рисунок 2.4).

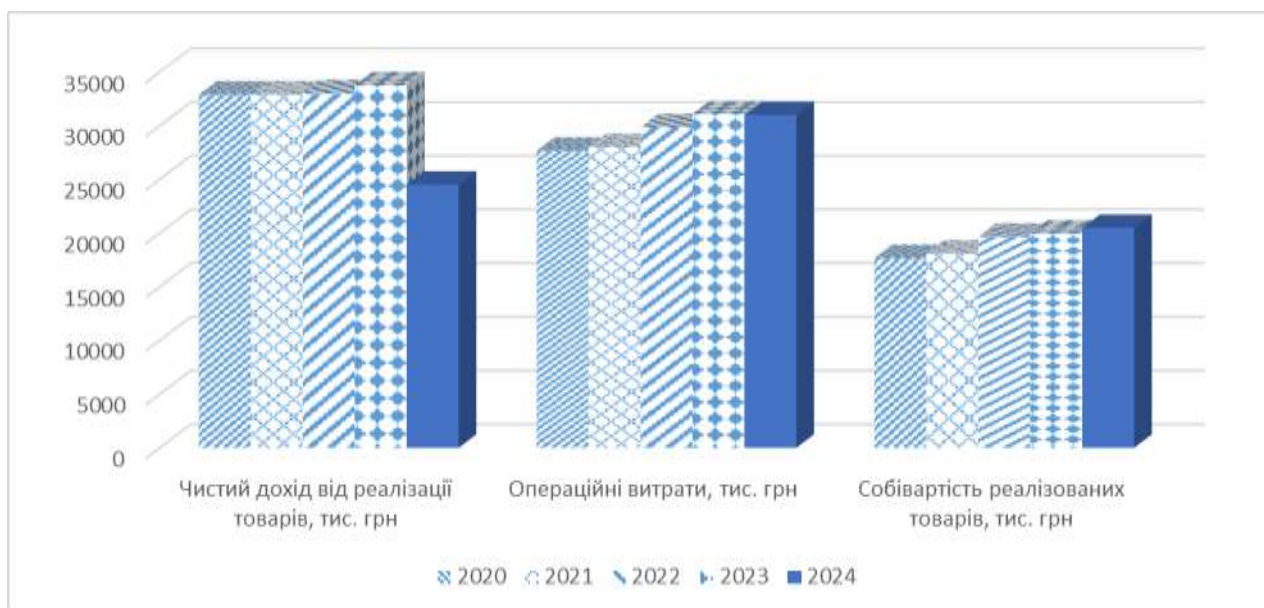

Рисунок 2.4 –Динаміка фінансових показників товариства за 2020-2024 роки,
тис. грн

Така тенденція зміни вказаних показників свідчить про те, що зростання чистого доходу зумовлене не збільшенням обсягів реалізації продукції, а зростанням вартості закупівель і втратою частини клієнтів. Це стало наслідком недоліків у організації ключових бізнес-процесів, зокрема збільшення часу очікування відвантаження зі складів підприємства та зниження рівня обслуговування клієнтів. Попри певні заходи, такі як зменшення торговельної націнки (що підтверджується зниженням норми рентабельності продажів), зберегти значну частину клієнтів не вдалося через низьку якість сервісу.

2.3 Аналіз трудових ресурсів підприємства

Функціонування сучасних бізнес-організацій неможливе без компетентних, мотивованих та залучених співробітників, унікальні компетенції яких є ключовим фактором забезпечення ефективної діяльності в умовах динамічних і різноманітних змін. Зокрема, забезпеченість підприємства кадровими ресурсами та ефективне управління ними значно впливають на обсяг і своєчасність виконання робіт, рівень використання обладнання, машин і механізмів. У результаті це визначає такі показники, як обсяг виробництва й реалізації продукції, продуктивність праці, прибуток та інші економічні характеристики.

Трудові ресурси відіграють ключову роль у забезпеченні ефективної діяльності підприємства. Вони впливають на всі аспекти функціонування суб'єкта господарювання — від процесів виробництва до управління та довгострокового стратегічного розвитку [32].

Ці ресурси характеризують потенціал підприємства у сфері робочої сили та визначаються кількістю працівників, здатних виконувати трудові функції завдяки своїм фізичним, інтелектуальним та духовним можливостям. Під час трудового процесу, спрямованого на створення матеріальних благ і послуг, фізичні та розумові здібності працівників витрачаються, перетворюючи трудові ресурси на

активну робочу силу.

Трудові ресурси підприємства суттєво впливають на ефективність діяльності підприємницьких структур та визначають їх фінансові показники. Тому для забезпечення високого рівня продуктивності необхідно проводити регулярну оцінку стану забезпеченості та ефективності використання трудових ресурсів.

Зростає значення персоналу у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства, адже трудові ресурси все більшою мірою впливають на хід і результати економічних процесів. Це вимагає нових підходів до підвищення якості трудових ресурсів на підприємствах [33].

Однаковий виробничий результат можна досягти за різної ефективності праці. Ефективність праці вимірюється її продуктивністю, яка виражає здатність працівника виробляти визначений обсяг продукції за одиницю робочого часу.

Разом із цим продуктивність праці необхідно аналізувати в комплексі з оплатою праці персоналу. Раціональна організація системи оплати сприяє стимулюванню результатів діяльності працівників (підвищенню виробітку та продуктивності), забезпечує їх конкурентоспроможність на ринку праці та загальну рентабельність підприємства. Основною метою раціональної організації оплати праці є встановлення справедливого зв'язку між розміром заробітної плати і трудовим внеском працівника в загальні результати роботи підприємства.

Аналіз ефективності організації оплати праці разом із показниками продуктивності праці представлений у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналіз ефективності використання трудових ресурсів

Показник	Значення за роками					Абсолютне відхилення, (+,-)	Темп росту, %
	2020	2021	2022	2023	2024		
1	2	3	4	5	6	7	8
1 Фонд оплати праці, тис.грн	4392,36	425,7	401,3	381,76	3366,48	1025,88	76,65

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8
2 Середньооблікова чисельність працівників, ос.	18	17	16	15	13	-5	92,6
3 Середньомісячна заробітна плата, грн	20335	20870	20901	21209	21580	1245	105,0
4 Чистий дохід від реалізації товарів, тис. грн	32887	32901	33006	33764	34507	1620	104,9
5 Продуктивність праці тис.грн/ос.	483,6	488,1	499,2	506,3	547,7	64,1	113,3
6 Зарплатомісткість діяльності, коп	25,6	25,6	25,5	25,5	25,4	-0,2	99,2

Аналіз даних із таблиці 2.2 дозволяє дійти таких висновків. У 2024 році фонд оплати праці зріс на 321,1 тис. грн або на 3,8% порівняно із 2020 роком. Це стало наслідком впровадження на підприємстві політики матеріального заохочення та соціального захисту працівників, про що свідчить підвищення середньомісячної заробітної плати на 12%. Разом із цим середньооблікова чисельність працівників зменшилася на 7,4%.

Перевищення темпу зростання продуктивності праці (113,3%) над темпом зростання фонду оплати праці (103,8%) позитивно позначилося на зарплатомісткості діяльності підприємства, яка у 2024 році порівняно з 2020 роком знизилася на 0,8%.

Продуктивність праці у 2024 році порівняно з 2020 роком збільшилася на 64,1 тис. грн/1 особу або на 13,3%. Попри скорочення чисельності персоналу на 7,4%, це дозволило підприємству наростити обсяги реалізації товарів на 4,9%. Зменшення контингенту в 2024 році відбулося через звільнення п'яти фахівців, які були незадоволені умовами праці, вихід на пенсію одного службовця та догляд за дитиною віком до трьох років ще одного оператора.

Структурні зміни наведено у динаміці на рисунку 2.5.

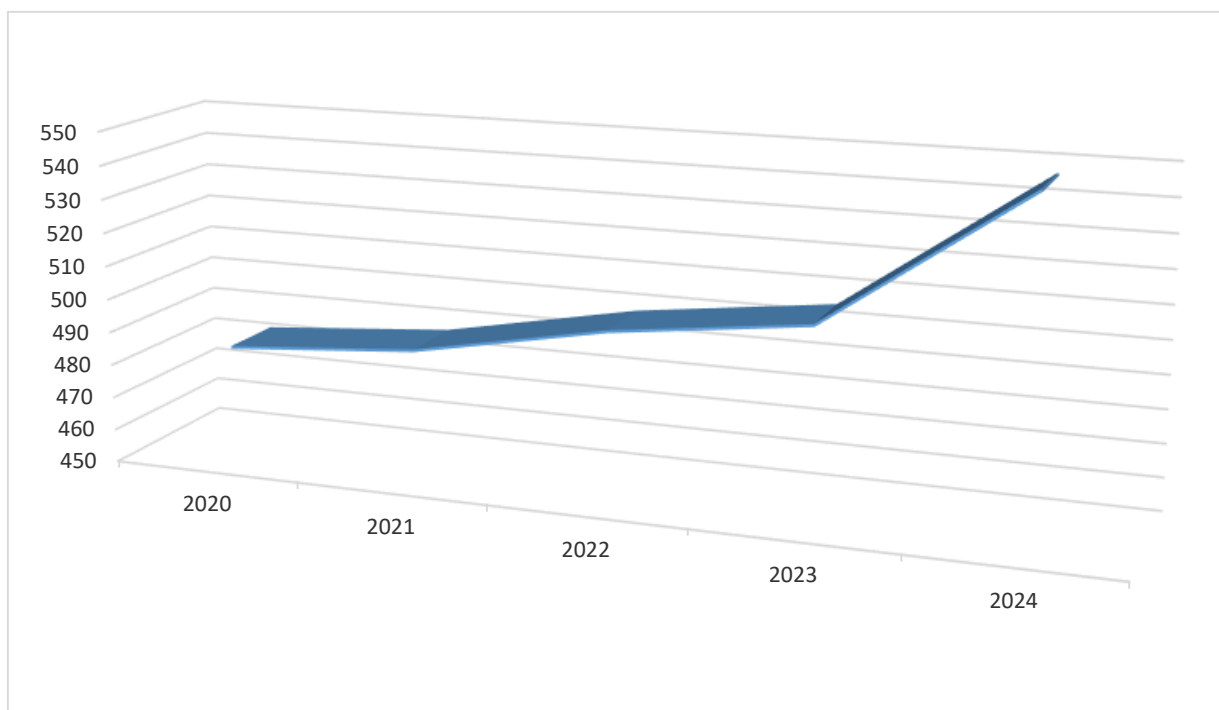

Рисунок 2.5 –Динаміка продуктивності праці товариства за 2020-2024 роки, тис. грн/ос.

Одним із головних принципів раціональної організації оплати праці є забезпечення переваги темпів зростання продуктивності праці над темпами зростання середньомісячної заробітної плати. Підвищення продуктивності створює передумови для обґрунтованого зростання рівня оплати праці. Водночас використання коштів на оплату має бути організоване таким чином, щоб приріст продуктивності праці випереджав темпи підвищення заробітної плати. Лише за цього дотримання можливе стійке економічне зростання та розширене відтворення.

Співвідношення між темпами зростання зарплати та продуктивністю дозволяє оцінити ефективність управлінських рішень щодо стимулювання персоналу. Якщо продуктивність збільшується швидше, ніж зарплата, то підвищення рівня оплати праці є економічно виправданим і позитивно впливає на діяльність підприємства.

Дані таблиці 2.2 свідчать про те, що у 2024 році темпи зростання

заробітної плати (112%) поступаються темпам зростання продуктивності праці (113,3%). Такий баланс у ринкових умовах функціонування підприємства є вигідним, оскільки сприяє збільшенню прибутковості й підвищенню загальної ефективності роботи. Водночас керівництво ТОВ «ОКСІ-АРТБУД» приділяє значну увагу покращенню соціального захисту своїх співробітників. Це створює мотиваційний ефект і може мати позитивний вплив на подальше підвищення продуктивності праці в наступні роки.

2.4 Аналіз ефективності використання основних фондів

Наступним важливим етапом економічного аналізу господарської діяльності підприємства є оцінка основних фондів. Вони зазвичай становлять основну частину загальної суми основного капіталу підприємства. Від їх обсягу, вартості, технічного стану та ефективності використання значною мірою залежать результати діяльності, включаючи обсяги випуску продукції, її собівартість, прибуток і стійкість фінансового стану.

Для оцінки ефективності управління основними фондами застосовуються такі показники: фондівіддача, фондомісткість, фондоозброєність та рентабельність основних фондів [31].

Фондовіддача є ключовим індикатором ефективності використання основних фондів. Вона відображає обсяг товарної продукції (у грошовому чи натуральному виразі), що припадає на 1 гривню, інвестовану в основні фонди.

Фондомісткість є оберненим до фондівіддачі показником. Вона вказує, скільки коштів, вкладених в основні фонди, припадає на 1 гривню випуску продукції. Зростання фондомісткості може свідчити про підвищення виробничих витрат у частині амортизації та зменшення гнучкості підприємства.

Фондоозброєність характеризує забезпеченість працівників підприємства

засобами праці. Її розрахункове значення визначається шляхом співвідношення вартості основних виробничих фондів до середньооблікової чисельності працівників.

Рентабельність основних фондів демонструє рівень прибутковості від використання основних фондів, тобто скільки прибутку (валового або чистого) отримано на кожну гривню, вкладену в ці фонди. Величина цього показника залежить як від фондівіддачі, так і від рентабельності продукції.

У таблиці 2.3 представлено розрахунок і аналіз узагальнених показників ефективності використання основних фондів ТОВ «ОКСІ-АРТБУД». Всі показники ефективності оцінені на основі залишкової вартості основних фондів.

До наступної групи показників у межах аналізу основних фондів належать показники їх технічного стану, серед яких особливу увагу приділяють коефіцієнтам зносу та придатності.

Коефіцієнт зносу демонструє, яку частину вартості основних фондів уже повністю перенесено на витрати виробництва під час експлуатації в попередні періоди. Цей коефіцієнт обчислюється як співвідношення суми накопиченої амортизації до балансової або первісної вартості основних фондів. Збільшення коефіцієнта зносу може свідчити про зростання витрат на ремонт, зниження фондівіддачі через скорочення ефективного часу роботи основних фондів, а також про можливе погіршення якості продукції.

Коефіцієнт придатності показує, яка частина основних фондів залишається у функціональному стані і може використовуватися в господарській діяльності. Чим вищий цей коефіцієнт, тим ефективніше використовуються основні фонди, що впливає на загальну результативність діяльності підприємства.

Результати розрахунків і аналітичний огляд показників технічного стану основних фондів ТОВ «ОКСІ-АРТБУД» подано у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Аналіз ефективності використання та стану основних фондів

Показник	Значення за роками					Абсолютне відхилення, (+,-)	Темп росту, %
	2020	2021	2022	2023	2024		
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід від реалізації товарів, тис. грн	32887	32901	33006	33764	34507	1620	104,9
Прибуток, тис.грн	5229	5683	5301	4673	3519	-1710	67,3
Середньооблікова чисельність працівників, ос.	18	17	16	15	13	-5	92,6
Первісна (балансова) вартість основних фондів, тис. грн	17169,4	17209,3	176872,1	18052,9	18403,2	1233,8	107,2
Залишкова вартість основних фондів, тис. грн	6850,6	6856,1	6894	6900	6901,2	50,6	100,7
Фондовіддача, грн/грн	4,8	4,8	5,0	5,0	5,0	0,2	104,2
Фондомісткість, грн/грн	0,21	0,21	0,2	0,2	0,20	-0,01	95,2
Фондоозброєність, тис.грн/ос.	100,7	101,9	103,5	106,2	109,5	8,8	108,7
Рентабельність основних фондів, %	76,3	75,1	68,4	59,3	51,0	-25,3	-
Коефіцієнт зносу, %	60,1	60,8	61,3	62,1	62,5	2,4	-
Коефіцієнт придатності, %	39,9	39,1	38,4	38,0	37,5	-2,4	-

Як видно з таблиці 2.3, у 2024 році порівняно з 2020 роком спостерігається покращення ефективності використання основних засобів підприємства. Зокрема, показник фондовіддачі зріс на 0,2 грн або на 4,2 %. Це пояснюється більш динамічним збільшенням чистого доходу від реалізації товарів порівняно зі зростанням залишкової вартості основних засобів. Така тенденція є позитивною для діяльності ТОВ «ОКСІ-АРТБУД», оскільки сприяє зменшенню постійних витрат операційної діяльності, до яких належить амортизація.

Однак перевищення темпів зростання вартості зносу основних засобів

порівняно із їх залишковою вартістю вказує на негативний аспект — відсутність оновлення та модернізації основних фондів. Це, у свою чергу, може гальмувати підвищення продуктивності праці на підприємстві.

Крім того, показник фондоозброєності виріс на 8,8 тис. грн на одного працівника, або на 8,7 %, що є позитивною тенденцією та свідчить про покращення забезпеченості працівників необхідними засобами праці. Водночас рентабельність основних фондів знизилася на 25,3 %, що значною мірою стало наслідком скорочення прибутку на 32,7 % при незначному зростанні вартості основних фондів (рисунки 2.6 та 2.7).

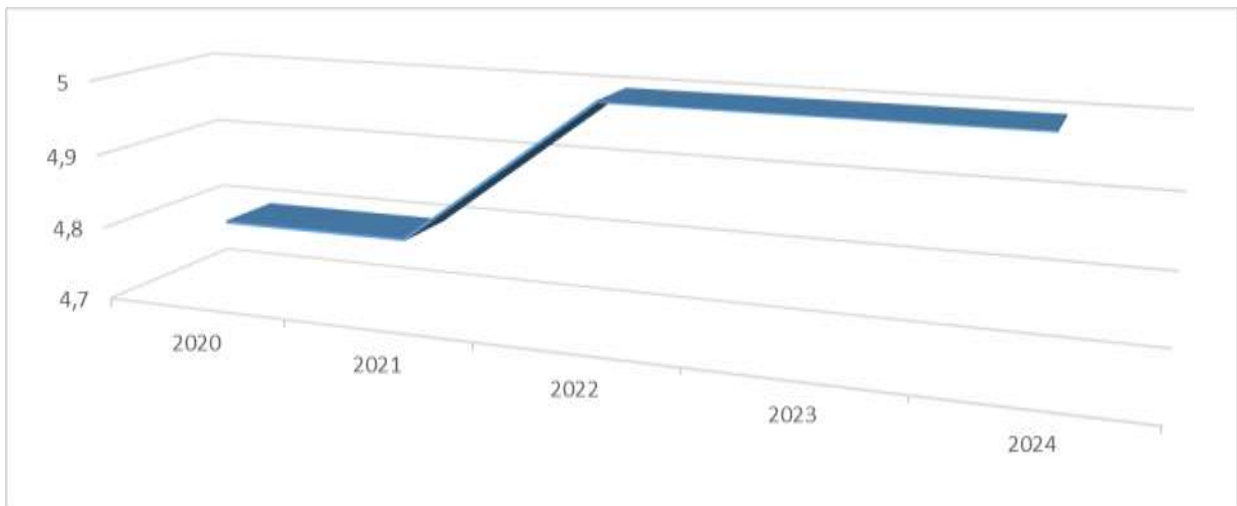

Рисунок 2.6 – Динаміка фондовіддачі товариства за 2020-2024 роки

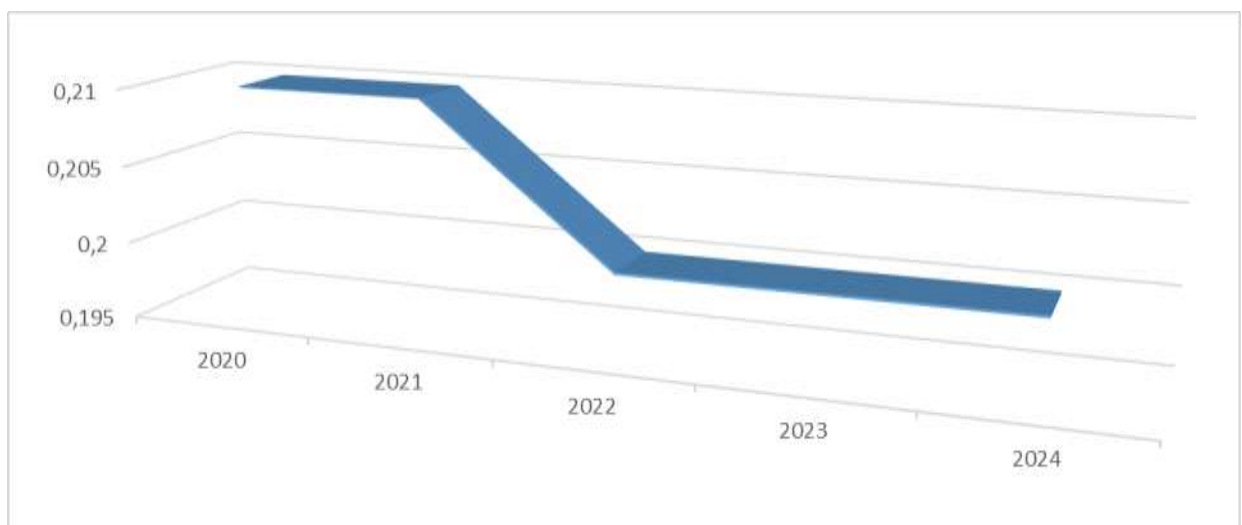

Рисунок 2.7 – Динаміка фондомісткості товариства за 2020-2024 роки

Стан основних фондів підприємства є незадовільним, оскільки коефіцієнт зносу у 2024 році перевищує 50% і, згідно з прогнозами, продовжуватиме зростати. Порівняно з 2020 роком, цей показник зменшився лише на 7,5%. За період проведеного аналізу рентабельність витрат також знизилася на 7,5%. Усі ці якісні характеристики вказують на негативну динаміку обсягів операційних витрат підприємства.

Для оптимізації операційних витрат доцільно звернути увагу на ті статті бюджету, які займають найбільшу частку в загальній структурі витрат. Для ТОВ «ОКСІ-АРТБУД» раціональним рішенням є першочергове скорочення собівартості реалізації продукції та витрат на збут при збереженні високої якості товарів і обслуговування клієнтів. З метою оптимізації операційних витрат пропонується реалізувати такі заходи:

- налагодження співпраці з надійними постачальниками на вигідних умовах;
- оптимізація товарної структури;
- покращення організації процесів торгівлі та праці;
- підвищення продуктивності праці;
- ефективне використання вільних активів (скажімо, здача в оренду невикористовуваних приміщень, що дозволить не лише уникнути витрат на їх утримання, а й отримати додатковий дохід);
- регулярний контроль за витратами підприємства;
- удосконалення внутрішнього управління витратами на підставі своєчасного та якісного аналізу.

2.5 Аналіз фінансових показників товариства

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства визначається через отриманий прибуток та рівень рентабельності. Основним джерелом

прибутку є реалізація продукції, а також інші види діяльності, такі як надання майна в оренду, операції у фінансовій сфері тощо [24].

Прибуток уявляє собою частину чистого доходу підприємства, що формується після продажу продукції. У кількісному вимірі це різниця між виручкою від реалізації та повною собівартістю продукції. Відповідно, чим більший обсяг реалізації рентабельної продукції, тим кращі показники фінансового стану підприємства. Розмір прибутку, обсяги реалізації та рівень рентабельності залежать від виробничої, постачальницької, маркетингової та фінансової діяльності компанії. Іншими словами, ці показники відображають усі аспекти господарської діяльності [33].

Прибуток є базою для формування фінансових ресурсів підприємства. Порівнюючи значущість основних ресурсів (трудових, матеріальних — як основних, так і оборотних фондів, нематеріальних та фінансових), варто підкреслити, що в умовах сучасного бізнес-середовища України саме фінансові ресурси відіграють ключову роль у забезпеченні ефективної роботи підприємства та його конкурентоспроможності на ринку.

Детальний аналіз складу й динаміки прибутку ТОВ «ОКСІ-АРТБУД» представлений у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Аналіз складу і динаміки прибутку

Показник	Значення за роками					Абсолютне відхилення, (+,-)	Темп росту, %
	2020	2021	2022	2023	2024		
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід від реалізації товарів, тис. грн	32887	32901	33006	33764	34507	1619,8	104,9
Собівартість реалізованих товарів, тис. грн	17664	18100	19653	19972	20476	2812	115,9
Адміністративні витрати, тис. грн	2662	2579	2685	27104	2708	46	101,7

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8
Витрати на збут, тис. грн	7096	7265	7578	7701	7652	556	107,8
Інші операційні витрати, тис. грн	236	265	199	167	152	-84	64,4
Операційні витрати всього, тис. грн	27658	28003	29844	31076	30988	3329,2	112,0
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн	5229	5683	5301	4673	3519	-1709,4	67,3
Податок на прибуток, тис. грн	941,2	1033,3	963,8	849,6	633,6	-307,6	67,3
Чистий прибуток, тис. грн	4287,8	4649,7	4337,2	3823,4	2886	-1401,8	67,3

Як видно з даних, представлених у таблиці 2.4, у 2024 році, попри збільшення чистого доходу від реалізації товарів на 4,9% порівняно з 2020 роком, прибуток від операційної діяльності скоротився на 32,7%. Основним чинником цього став вищий темп зростання операційних витрат (112,0%), який перевищив темп зростання чистого доходу від реалізації товарів (104,9%).

Чистий прибуток — сума, що залишається у розпорядженні підприємства після виконання всіх фінансових зобов'язань (податків, штрафів, зборів тощо) — за цей період зменшився на 1401,8 тис. грн або на 32,7%. Негативну динаміку чистого прибутку спричинили:

- перевищення темпів зростання витрат операційної діяльності над темпами зростання чистого доходу від реалізації товарів;
- збільшення адміністративних витрат на 46 тис. грн (1,7%);
- зростання витрат на збут на 556 тис. грн (7,8%).

Рентабельність є ключовим показником оцінки ефективності діяльності підприємства та рентабельності різних її напрямків. Вона глибше за прибуток демонструє результативність господарської діяльності, адже відображає співвідношення отриманої вигоди (прибутку) до вкладених коштів або використаних ресурсів.

Показники рентабельності можна поділити на кілька груп:

- окупність виробничих витрат і інвестиційних проектів (рентабельність продукції та операційної діяльності);
- прибутковість продажів (рентабельність продажів);
- доходність капіталу та його компонентів (рентабельність основних фондів).

Ці показники розраховуються відповідно до трьох видів прибутку — балансового прибутку (прибутку від усіх видів діяльності: операційної, інвестиційної, фінансової та іншої), прибутку від реалізації товарів і чистого прибутку.

Рентабельність операційної діяльності визначається співвідношенням прибутку від операційної діяльності до виплати відсотків і податків до операційних витрат, показуючи величину прибутку на кожну гривню витрат на реалізацію товарів. Рентабельність продажів, своєю чергою, розраховується через відношення прибутку до операційних витрат і виручки, охоплюючи ефективність комерційної діяльності підприємства [34].

Показники рентабельності ТОВ «ОКСІ-АРТБУД» проаналізовані у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 - Показники рентабельності ТОВ «ОКСІ-АРТБУД» за 2020-2024 роки

Показник	Значення за роками					Відхилення (+, -)
	2020	2021	2022	2023	2024	
1	2	3	4	5	6	7
Рентабельність операційної діяльності, %	18,9	17,4	15,2	13,1	11,4	-7,5
Рентабельність продажів, %	15,9	13,4	16,1	12,4	10,2	-5,7

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6	7
Рентабельність основних фондів, %	76,3	75,1	68,4	59,3	51,0	-25,3

Зниження рівня рентабельності продажів було обумовлено збільшенням собівартості реалізованих товарів (рисунок 2.8).

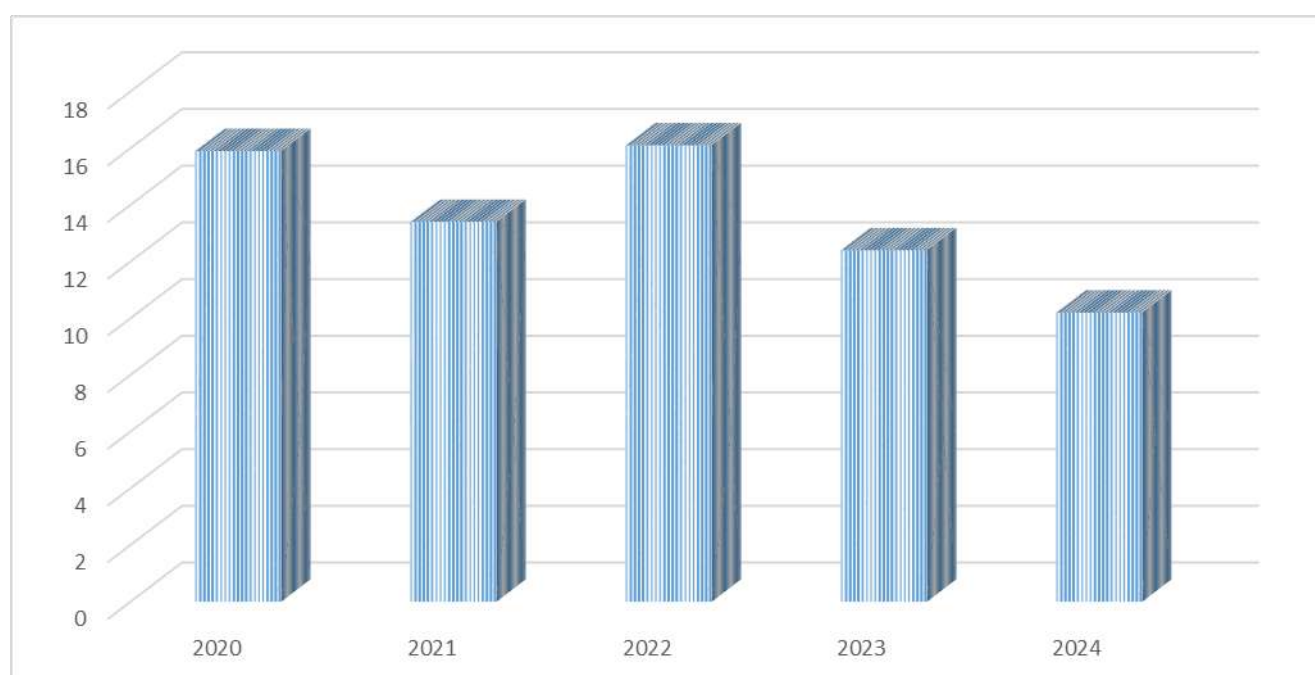

Рисунок 2.8 – Динаміка рівня рентабельності продажів товариства за 2020-2024 роки, %

Тенденція наведена на рисунку 2.8 пов'язана зі значним підвищенням закупівельних цін на основні позиції асортименту підприємства, а також зростанням витрат на збут продукції та адміністративних витрат. Попри ці складнощі, чистий прибуток, отриманий підприємством як у 2020 році, так і у 2024 році, має позитивне значення, що дозволяє визначити діяльність підприємства як прибуткову. Висновок із проведених розрахунків свідчить, що ТОВ «ОКСІ-АРТБУД» на даний момент забезпечує стабільну

прибутковість, не має боргів перед кредиторами чи інвесторами. Однак для подальшого розвитку необхідно впроваджувати заходи, спрямовані на підвищення ефективності діяльності, такі як покращення продуктивності праці, зниження операційних витрат, оптимізація якості обслуговування клієнтів та підвищення рентабельності продажів.

2.6 Аналіз витрат товариства

Аналіз операційних витрат має важливе значення для забезпечення максимізації прибутку підприємства в умовах сучасного ринку. Розумне та раціональне використання ресурсів є ключем до досягнення економічної стабільності. Усі операційні витрати підприємства формуються на основі різних показників і процесів. Важливою складовою управління витратами є їхній системний аналіз, який допомагає визначити структуру витрат, відслідковувати їхню динаміку та розробляти заходи щодо їх зниження. Це дає можливість збільшити рівень прибутку та оптимізувати фінансові показники [24].

Витрати підприємств мають багато складових, серед яких частина включена до собівартості реалізованої продукції, інша виникає у зв'язку з господарською діяльністю. Для ефективного управління витратами необхідно чітко розділяти їхні види та аналізувати всі етапи їх формування у виробничому процесі. Основними витратами у складі операційних витрат таких підприємств є витрати обігу. Вони включають сукупність витрат живої та уречевленої праці, що пов'язані з реалізацією продуктів та виражені в грошовій формі.

Операційні витрати класифікуються наступним чином:

- витрати, що входять до собівартості реалізованих товарів;
- адміністративні витрати, які включають оплату праці

адміністративного персоналу, утримання основних засобів та інших активів, амортизацію тощо;

– витрати на збут продукції (заробітна плата персоналу, що займається збутом, утримання засобів виробництва та інших активів, амортизація, маркетингові заходи, транспортування, пакування, зберігання тощо);

– інші операційні витрати (нестачі, штрафи, пені, втрати від курсових різниць та інші непередбачені втрати).

Детальний аналіз складу, структури і динаміки операційних витрат ТОВ «ОКСІ-АРТБУД» за 2020 та 2024 роки представлений у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Аналіз складу, структури і динаміки операційних витрат ТОВ «ОКСІ-АРТБУД» за 2020 та 2024 роки

Показник	Значення за роками				Абсолютне відхилення	
	2020 рік		2024 рік			
	сума, тис.грн	питома вага, %	сума, тис.грн	питома вага, %	сума, тис.грн	питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7
Собівартість реалізованих товарів	17664	63,7	20476	66,1	2812	+2,4
Адміністративні витрати	2662	9,6	2708	8,7	46	-0,9
Витрати на збут	7096	25,7	7652	24,7	556	-1,0
Інші операційні витрати	236	1,0	152	0,5	-84	-0,5
Разом	27658	100,0	30988	100,0	3330	0,0

Важливим етапом аналізу витрат підприємства є оцінка їх ефективності, що визначається через співвідношення обсягу операційних витрат до отриманого прибутку або доходу. У процесі такого аналізу слід звернути увагу на ключові показники: рівень витрат операційної діяльності, витратовіддачу та рентабельність цих витрат, що детально представлено в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Аналіз ефективності формування операційних витрат

Показник	Значення за роками					Абсолютне відхилення, (+,-)	Темп росту, %
	2020	2021	2022	2023	2024		
Чистий дохід від реалізації товарів, тис. грн	32887	32901	33006	33764	34507	1620	104,9
Операційні витрати, тис. грн	27658	28003	29844	31076	30988	3330	112,0
Прибуток операційної діяльності, тис. грн	5229	5683	5301	4673	3519	-1710	67,3
Витрати на 1 грн реалізованих товарів, грн	0,84	0,79	0,81	0,88	0,90	0,06	107,1
Витратовіддача, %	118,9	117,3	115,8	113,5	111,4	-7,5	-
Рентабельність операційних витрат, %	18,9	17,4	15,2	13,1	11,4	-7,5	-

Під час аналізу структури та динаміки операційних витрат ТОВ «ОКСІ-АРТБУД» за період 2020–2024 років виявлено, що витрати зросли на 12% (рисунок 2.9).

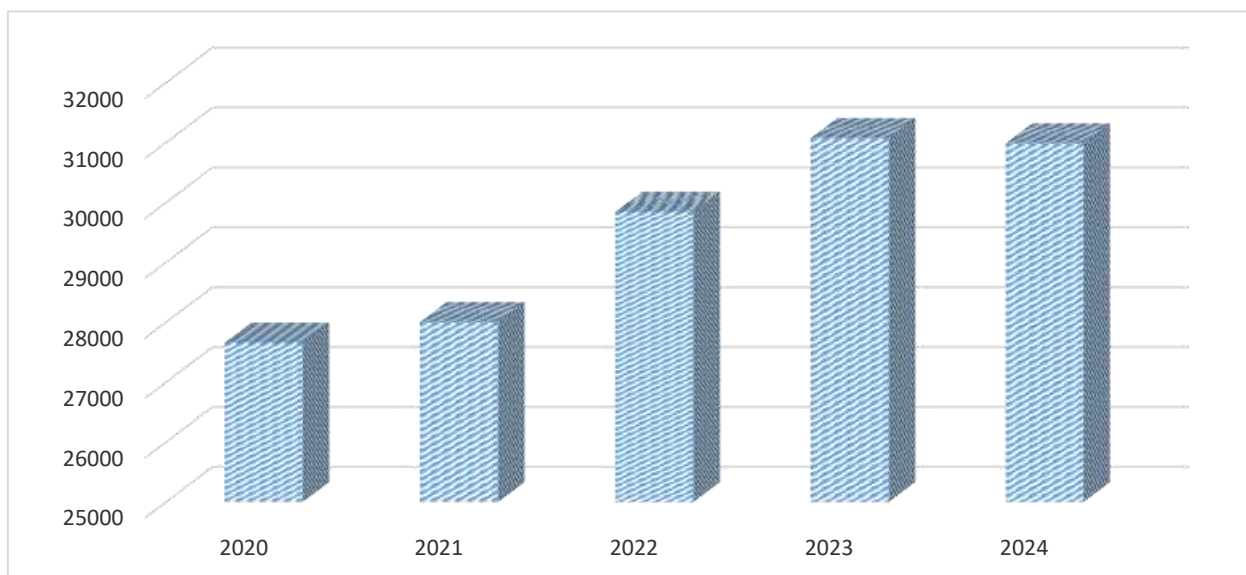

Рисунок 2.9 – Динаміка операційних витрат товариства за 2020-2024 роки, тис. грн

Це значною мірою пояснюється збільшенням собівартості реалізації товарів на 15,9% та витрат на збут на 7,8% (рисунок 2.10). Як у 2020, так і у 2024 році основну частку операційних витрат складали собівартість та витрати на збут товарів, що є типовим для підприємств із сферою діяльності у торгівлі.

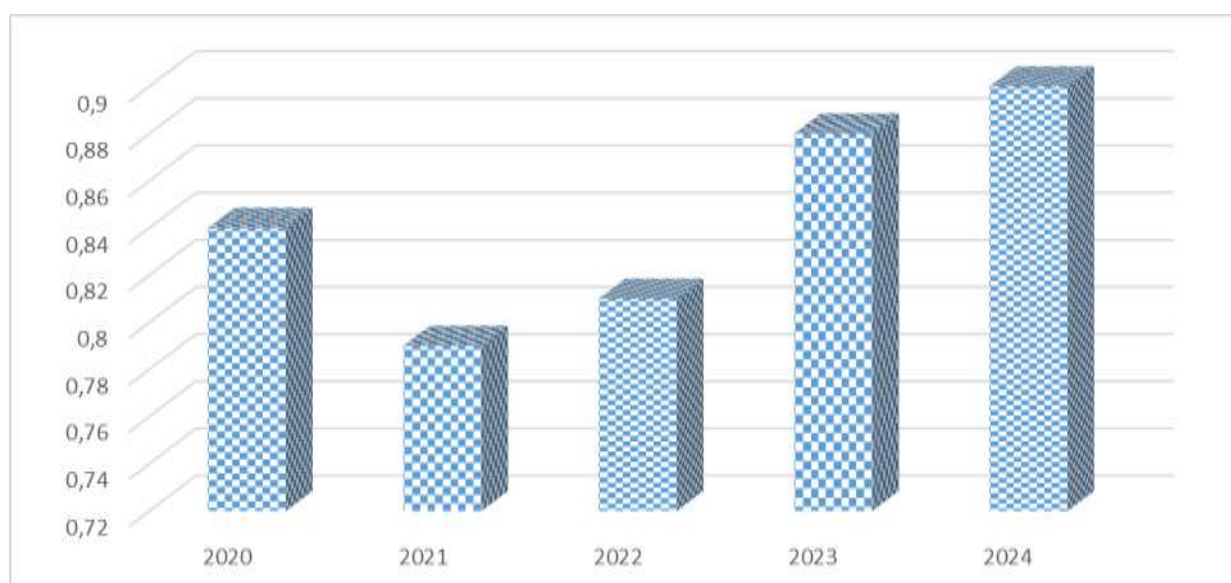

Рисунок 2.10– Динаміка витрат на 1 грн реалізованих товарів товариства за 2020-2024 роки, тис. грн

Згідно з даними таблиці 2.9, витрати операційної діяльності в розрахунку на 1 грн товарообороту зросли на 6 коп. або на 7,1%, що свідчить про погіршення ефективності основної діяльності. У той же час, обсяги товарообороту на 1 грн операційних витрат у 2021 році демонструють певні зміни, які потребують додаткового аналізу.

Висновки до розділу 2

Будівельний сектор України у 2025 році продовжує активно розвиватися, проявляючи здатність адаптуватися до сучасних викликів. Відновлення інфраструктури, впровадження інноваційних технологій та перехід на практики стійкого будівництва формують основу для довгострокового росту. За умов збереження поточної динаміки вже у 2026 році обсяг ринку може зрости на 10%. Таким чином, галузь залишається важливим учасником економічного розвитку країни.

ТОВ «ОКСІ-АРТБУД» спеціалізується на оптовій торгівлі деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням. Основна мета діяльності підприємства — максимізація прибутку через задоволення регіонального попиту та оптимізацію витрат.

Аналіз роботи підприємства за період з 2020 по 2024 роки дозволив зробити деякі висновки. У 2024 році відбулося покращення ефективності використання основних фондів: показник фондівіддачі зріс на 0,2 грн або на 4,2%. Це пояснюється швидшим приростом чистого доходу від реалізації товарів порівняно зі збільшенням залишкової вартості фондів. Цей факт позитивно впливає на операційну діяльність, адже сприяє зниженню постійних витрат (зокрема амортизаційних). Утім, перевищення темпів

зростання вартості зносу фондів над темпами їх модернізації вказує на недостатнє оновлення основних засобів. Це гальмує продуктивність праці.

Показник фондоозброєності зріс на 8,8 тис. грн/1 особу або на 8,7%, що є позитивною тенденцією, оскільки забезпечує працівників потрібними засобами праці. Однак рентабельність основних фондів зменшилася на 25,3% через скорочення прибутку на 32,7%, тоді як вартість фондів зросла несуттєво.

Технічний стан основних фондів залишається незадовільним: коефіцієнт зносу у 2024 році перевищив 50% і має тенденцію до збільшення. Порівняно з 2020 роком цей показник скоротився на 7,5%. Рентабельність витрат також знизилася на той самий показник.

Загальний негативний тренд обумовлений перевищенням темпів зростання операційних витрат (особливо через високі закупівельні ціни) над темпами приросту чистого доходу від реалізації продукції. Через це рентабельність продажів скоротилася майже на третину, оскільки підприємство змушене було знижувати торговельну націнку для утримання клієнтів.

3 Обґрунтування напрямів розвитку потенціалу будівельного підприємства в Харківській області

3.1 Глобальні тенденції та актуальні виклики розвитку ринку будівельних матеріалів

За останні десятиліття міжнародний ринок будівельних матеріалів і послуг переживає серйозні трансформації. Основними факторами змін стали транснаціоналізація корпоративної структури ринку, вплив науково-технічного прогресу та інформаційно-комунікаційних технологій, а також впровадження концепцій «стійкого будівництва» та «екодевелопменту». Також перспективи розвитку цього ринку визначаються загальною зміною світової кон'юнктури, спричиненою уповільненням темпів економічного зростання останніх років, що затягує повернення до докризової траєкторії розвитку [8].

Світовий економічний ландшафт зазнав значних змін унаслідок впливу низки кризових факторів.

Міжнародний валютний фонд оприлюднив прогноз щодо глобального економічного зростання, що супроводжувалося падінням на фондових ринках, політичними конфліктами, торговими війнами та збройними конфліктами в регіонах. Це призвело до підвищення невизначеності й волатильності на світових ринках, а також до негативного впливу високих мит на будівельний сектор.

Так, глобальне зростання світової економіки сповільнилося у 2024 році воно стало на 3,3% менше порівняно з 2023 роком, у 2025 році становитиме 3,2%, а у 2026 році – 3,1%. Такі дані надає Міжнародний валютний фонд.

Очікується, що темпи зростання в розвинених країнах залишатимуться на рівні близько 1,5%, тоді як у країнах із перехідною економікою та в державах, що розвиваються, вони перевищуватимуть позначку в 4%.

Інфляція, як передбачається, продовжить поступове зниження в усьому світі, але її рівень варіюватиметься залежно від країни. У США вона залишатиметься вище цільового показника, створюючи ризики подальшого зростання, натомість в інших країнах темпи спаду будуть помірнішими.

Остання світова економічна криза, спричинена пандемією, завдала значних збитків усім секторам економіки. Хоча будівельна галузь не стала лідером за обсягами фінансових втрат, ринки житлової, промислової та комерційної нерухомості практично зупинилися. Наразі економіка поступово відновлюється після глибокого занепаду. Однак недостатність інформації про майбутні перспективи розвитку захворюваності у світі стримує аналітиків від остаточних висновків щодо завершення чергового економічного циклу кризи.

Крім того, остання криза не лише вплинула на економіку, але й спричинила значні зміни в соціальному житті та пріоритетах населення, що може прискорити процеси реструктуризації у будівельній сфері. Зокрема, через пандемію населення все частіше здійснює покупки онлайн, що зменшує попит на об'єкти комерційної нерухомості. Запровадження дистанційної роботи та навчання підтвердило можливість працювати фактично з будь-якої точки світу, без прив'язки до великих мегаполісів. Це призвело до зниження попиту на житло у великих містах, яке раніше було зорієнтоване на трудових мігрантів. Зменшення рівнів промислового виробництва і покращення екологічної ситуації також підкреслило актуальність ідеї раціонального споживання. Такі тенденції здатні істотно змінити структуру будівельного ринку [44].

Другим важливим чинником, що впливає на розвиток будівельної галузі, стало запровадження воєнного стану в Україні. Повномасштабна військова агресія спричинила переміщення понад 8 мільйонів осіб із зон бойових дій, поставивши питання забезпечення житлом біженців і внутрішньо переміщених осіб. Це стосується як територій України, де не ведуться активні бойові дії, так і європейських країн, які надали тимчасовий притулок постраждалим.

Проте ринок будівельних матеріалів і послуг завжди демонстрував певну стійкість (рисунок 3.1).

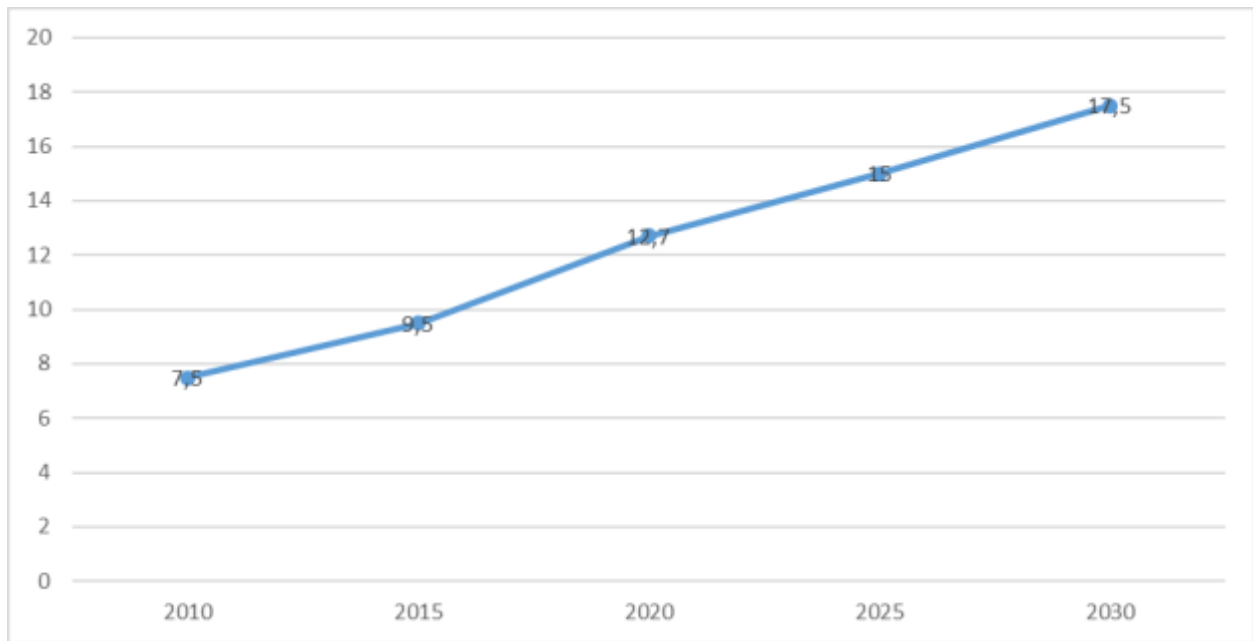

Рисунок 3.1 – Тенденції росту обсягів світового будівельного виробництва, %

З даних рисунку 3.1 видно, що у світі спостерігається стійка тенденція до зростання обсягів будівельного виробництва у світі. Пандемія 2020 року, як зазначалося раніше, вплинула не на загальну тенденцію зростання, а лише призвела до формування умов для відкладеного попиту, що підтверджують прогнози експертів. Військові дії в Україні також демонструють можливість відтермінування попиту на будівельну продукцію у контексті післявоєнної відбудови.

Відзначимо, що глобальне виробництво будівельних матеріалів переживає суттєві трансформації під впливом ключових тенденцій, серед яких:

- орієнтація на сталий розвиток і екологічну відповідальність;
- активна цифровізація процесів і автоматизація;
- впровадження передових інноваційних матеріалів;
- популяризація модульного будівництва;
- застосування 3D-друку в архітектурі та будівництві.

Також характерною рисою будівельного сектору є швидші темпи його зростання у країнах, що розвиваються. За даними UNCTAD, у найменш

розвинених країнах і тих, що розвиваються, частка будівельної галузі зростає відповідно на 0,9% і 0,3% .

Незважаючи на негативні тенденції приросту ринку будівельних послуг у країнах із перехідною економікою, дослідники відзначають суттєве зростання сектора в державах пострадянського простору. Це пояснюється накопиченою потребою через тривалу відсутність розвитку сфери послуг під час планової економіки, що також спричинило підвищений попит на капіталомісткі види послуг: ділові, туристичні й будівельні.

Провідні організації Global Construction Perspectives і Oxford Economics прогнозують позитивну динаміку розвитку глобального будівельного сектора до 2030 року, коли його обсяг складатиме близько 85% порівняно із рівнем у 2018 році і досягне позначки \$17,5 трлн. За їхніми прогнозами, вага будівельної галузі у загальному обсязі світового ВВП збільшиться до 14,7% (рисунок 3.2).

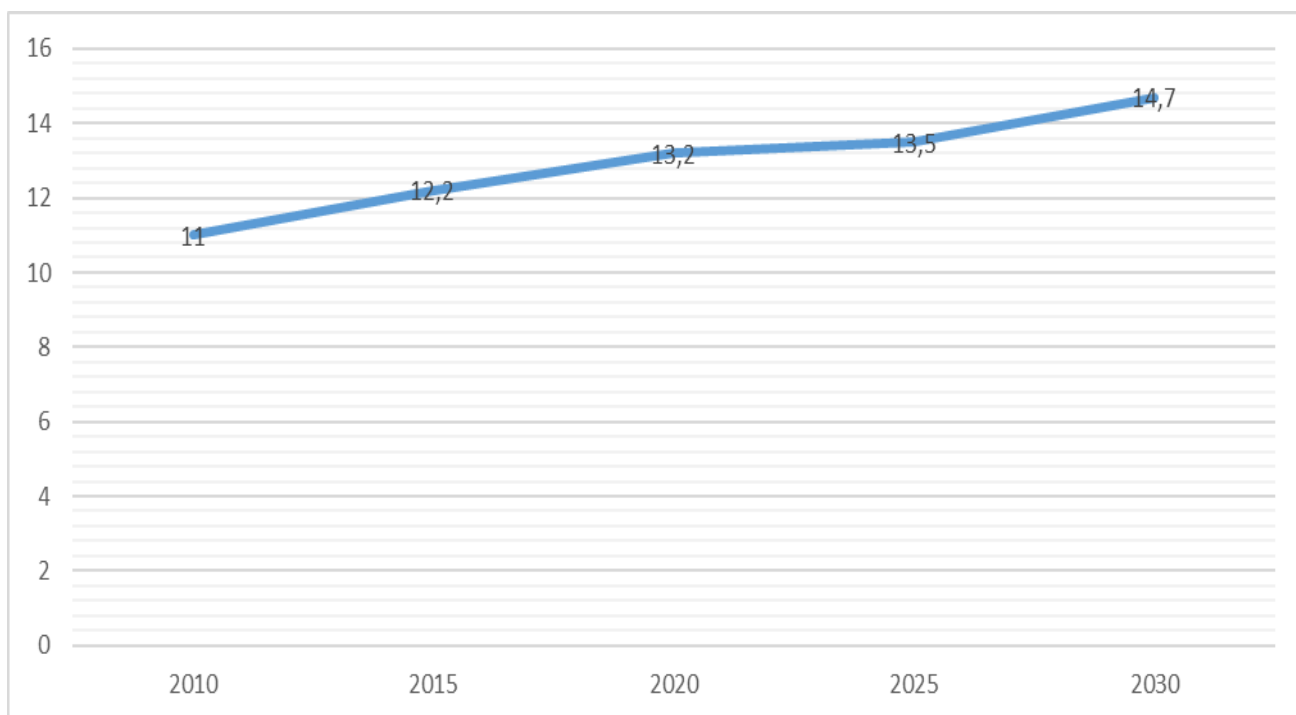

Рисунок 3.2 – Частка будівельної галузі у світовому ВВП: сучасний стан та прогноз, %

Як видно з рисунку 3.2, у 2010 році частка будівельного сектору у загальному обсязі світового ВВП почала зростати. За прогнозами експертів, цей стійкий тренд зберігатиметься протягом наступного десятиріччя. Такий розвиток сприяє зміцненню фінансово-економічних позицій будівництва та стимулює активізацію інших галузей економіки. Статистичні показники за останні роки свідчать, що розвиток будівельної сфери допомагає економічним системам долати кризові явища, переходити до нових фаз експансії і досягати пікових значень. Таким чином, підтверджується гіпотеза про значний вплив будівельної галузі на різні етапи життєвого циклу економічних систем.

Серед найбільших експортерів у світовому будівельному секторі виділяються Європейський Союз, Китай, Південна Корея, Японія, Росія, Індія, ОАЕ, Швейцарія та Китайський Тайбей [77].

Так міжнародні експерти передбачають відновлення деяких найбільших будівельних ринків у Європі у 2025 році, після спаду, що триватиме впродовж 2023–2024 років. Це стосується таких країн, як Велика Британія, Франція, Німеччина та Італія. Очікуване зростання відбудеться завдяки проектам у житловому будівництві, створенню стійких офісів та інфраструктурних об'єктів, хоча попит буде відновлюватись з дуже низької початкової бази. Причинами цього є відкладений структурний попит через тривалий спад активності, а також глобальні чинники, як-от триваюча урбанізація, нестача доступного житла та необхідність стійких і ефективних офісних рішень.

Серед країн Європи найдинамічніший ріст покажуть країни Північної Європи особливо протягом 2025–2027 років, де прогнозується сукупне річне зростання у межах 3–5%. Велика Британія дещо поступатиметься за темпами та досягне приросту в діапазоні 2–4% за той самий період. У Франції зростання буде — від 1,5% до 3,5%, в Італії — від 1% до 3%, у Німеччині — до 0,5–2,5%. Ці показники істотно відрізняються від оцінок дворічного спаду у 2023–2024 роках, коли скорочення було на 6,5–8,5% у Франції, на 4–6% в Італії, на 3–5% у Північній Європі, на 1,5–3,5% у Німеччині та аналогічно у Великій Британії.

Прогнозоване зростання на 2025–2027 роки за основними секторами розподіляється наступним чином:

- у Північній Європі: житловий сектор може зрости на 6,5–8,5%, офісний — на 2,5–4,5%, інфраструктурний — на 2,5–4,5%;
- у Великій Британії: житловий сектор очікує приріст у межах 3–5%, офісний — на рівні 1,5–3,5%, а інфраструктура — 2–4%;
- у Франції: зростання прогнозується в житловому сегменті на рівні 5–7%, офісному — 0,5–2,5%, інфраструктура має аналогічний діапазон — 0,5–2,5%;
- в Італії спостерігатиметься спад у житловому секторі на рівні -2%, проте офісний сегмент очікує приріст у межах 1–3%, а інфраструктурний — на рівні 2,5–4,5%;
- у Німеччині житловий сектор продемонструє скромне зростання у межах 0–2%, офісний сегмент додасть 1–3%, а інфраструктура виросте на рівні 1,5–3,5%.

Лідерами галузі переважно є компанії з Китаю, Європи та США.

Відзначимо, що глобальні будівельні корпорації виокремлюються масштабними проектами, що охоплюють всі куточки планети — від густонаселених азійських мегаполісів до пустельних регіонів Близького Сходу, від скандинавських лісів до динамічних мегаполісів Африки. Їхній спектр послуг включає:

- будівництво житлових, офісних, торгових, промислових та енергетичних об'єктів;
- розробку транспортної, портової і енергетичної інфраструктури;
- головне підрядництво як на державних замовленнях, так і приватних мегапроектах;
- концесійне управління дорогами та аеропортами;
- налагодження цифрових систем управління, BIM і автоматизації;
- реалізацію екологічних будівельних рішень та впровадження енергоощадних технологій.

Так, гігантами глобального ринку будівельних матеріалів у 2025 році є:

- компанія China State Construction Engineering Corporation (CSCEC) (Китай). CSCEC впевнено очолює рейтинг найбільших будівельних компаній світу. У 2023 році компанія продемонструвала вражаючий дохід у понад 293 мільярди доларів США, зібравши штат понад 368 тисяч працівників. CSCEC втілює масштабні інфраструктурні проекти в Китаї, Африці, Європі та на Близькому Сході. Її портфоліо включає такі значущі об'єкти, як Пекінський національний стадіон, дубайські мегапроекти метро, численні аеропорти та хмарочоси. Крім виручки, компанія також лідирує за інноваціями, активно застосовуючи модульне будівництво, BIM-технології, рішення для стійкої енергетики та розвитку розумних міст.

- компанія Vinci SA (Франція). Французька корпорація Vinci SA є ключовим гравцем на європейському будівельному ринку. З оборотом 61,8 мільярда євро у 2023 році і персоналом понад 219 тисяч людей, вона функціонує у 120 країнах. Компанія спеціалізується на транспортній інфраструктурі, включаючи будівництво і управління дорогами, залізницями (зокрема швидкісними), мостами та спортивними об'єктами. Серед її найвідоміших проектів – Лондонський олімпійський стадіон і аеропорт Гатвік;

- компанія PowerChina. (Китай). Power Construction Corporation of China займає провідну позицію у сфері енергетичного та гідротехнічного будівництва. Щорічно її проекти оцінюються понад 70 мільярдів доларів, а діяльність охоплює 130 країн. За останнє десятиліття PowerChina побудувала понад 200 ГЕС та реалізувала численні проекти з відновлюваної енергетики, зокрема сонячних і вітрових електростанцій;

- компанія Bouygues Construction (Франція). Bouygues — провідний французький гравець із незмінним місцем у топ-10 глобальних будівельних компаній протягом понад 70 років. У 2023 році її оборот перевищив 45 мільярдів євро. Bouygues займається державними контрактами, зведенням інфраструктурних об'єктів і програмами енергомодернізації по всьому світу.

Компанія також акцентує увагу на екологічному будівництві та розвитку розумних міст;

- компанія China Railway Group Ltd (CREC) (Китай). Китайська корпорація CREC є лідером у секторі транспортної інфраструктури, зокрема в будівництві метро, автомагістралей, мостів і тунелів. У 2023 році її щорічний дохід сягнув понад 142 мільярдів доларів, а простір діяльності охоплював більше ніж 60 країн;

- компанія ACS Group (Іспанія): оборот у розмірі 38 мільярдів євро, представлена у понад 50 країнах;

- компанія Skanska (Швеція) провідна роль у сфері екологічного будівництва в Європі й Північній Америці;

- компанія Hochtief AG (Німеччина): фахівець із масштабних інфраструктурних проектів у Єврозоні та США.

За даними досліджень Statista, у 2023–2024 роках понад 59% міжнародних мегапроектів були реалізовані цими компаніями. Їхній внесок у розвиток інфраструктури ключових мегаполісів і держав, що розвиваються, є критично важливим — створення поліфункціональних кластерів, логістичних хабів, лікарень, навчальних закладів та інноваційних центрів стає поштовхом для економічного росту.

Відзначимо особливості успіху найбільших будівельних корпорацій:

- інноваційні підходи. Цифровізація процесів, інвестиції в "зелену" енергетику та автоматизацію є основою діяльності сучасних лідерів індустрії. У 2022 році топ-компанії вклали понад 14 мільярдів доларів у впровадження передових технологій: Building Information Modeling (BIM), штучний інтелект (AI) для аналізу ризиків та забезпечення безпеки. Наприклад, CSCEC застосовує роботи та дрони для прискорення перевірки якості, тоді як VINCI активно фінансує зарядні станції, проекти для сталого розвитку міст та інноваційних операційних центрів;

- екологічне будівництво. Зменшення CO₂-викидів, перехід на відновлювальні джерела енергії, використання матеріалів із низьким

вуглецевим слідом та впровадження замкнутих циклів стали не лише трендом, а й вагомою частиною зобов'язань для найбільших гравців галузі. Аналітика McKinsey & Company показує, що у 2023 році 85% компаній із топ-10 офіційно затвердили програми Carbon Neutrality до 2040–2050 років. Bouygues і Skanska стали лідерами європейських рейтингів із реалізації енергоефективних рішень та новаторських розробок у сфері екологічного будівництва;

-цифрова еволюція. За звітом Deloitte Global Construction Report, 72% інвестицій у R&D спрямовуються на покращення цифрових платформ: 3D-друк конструкцій, онлайн-контроль якості, цифрові паспорти споруд, «розумний» трекінг об'єктів та автоматизовані документообіги. Лідери ринку активно інтегрують ERP-системи, IoT-платформи та рішення для розумного розвитку міської інфраструктури;

- підвищення стандартів безпеки праці. Світові компанії роблять безпеку на будмайданчиках одним із своїх ключових пріоритетів відповідно до рекомендацій OSHA та європейських стандартів. Завдяки автоматизованим моніторинговим системам ризику травматизму вдалося знизити на 30% порівняно з середнім показником у галузі;

- управління людським капіталом. Провідні будівельні компанії світу активно інвестують у підвищення рівня кваліфікації своїх працівників, розвиток професійних компетенцій в галузі інженерії та управління, а також реалізують соціальні програми, спрямовані на підтримку тисяч сімей співробітників.

Також відмінністю найбільших будівельних корпорацій світу є широка географія їхніх проектів — від мегаполісів Азії до пустель Близького Сходу й територій Африки.

Поряд із окресленими перевагами варто виділити основні проблеми, притаманні будівельній галузі. Їх вирішення є важливим завданням для посилення внутрішньої конкурентоспроможності підприємств. До ключових проблем належать:

- зовнішні політичні та військові виклики, які негативно впливають на інвестиційну привабливість,
- недостатній рівень фінансування будівельних проєктів,
- слабе стратегічне та операційне управління, низька ефективність менеджменту,
- технологічна відсталість,
- обмежені виробничі потужності або їх недозавантаження, що спричиняє збитки під час простоїв — наприклад, в умовах економічних криз або падіння обсягів будівництва в періоди локдауну,
- зупинка робіт через військові конфлікти.

На основі проведеного аналізу світових будівельних компаній, тенденцій розвитку галузі та актуальних трендів було визначено низку пріоритетних напрямків для забезпечення конкурентоспроможності на ринку. Особливу роль відіграє впровадження інноваційних технологій, що можливе завдяки високому рівню капіталізації та використанню інтелектуального потенціалу підприємств. Важливими аспектами є створення сильного бренду та позиціонування у високотехнологічних сегментах будівельного ринку [64].

Додатково надзвичайно актуальною стає диверсифікація діяльності. Це охоплює реалізацію проєктів у таких сферах, як комерційне, промислове та житлове будівництво, розвиток інфраструктури та дорожніх об'єктів. Критично важливим є також пошук шляхів адаптації до кризових умов, пов'язаних із військовими діями, а також оцінка перспектив для відновлення галузі у післявоєнний період [75].

Загалом ринок будівельних матеріалів і послуг у різних категоріях будівництва демонструє стабільне зростання та має значний потенціал для залучення інвестицій. Він також відіграє важливу роль у формуванні світового ВВП та стимулюванні економічного розвитку країн.

3.2 Стан будівельного ринку регіонів та Харківської області

Розвиток житлового будівництва має важливий вплив на соціально-економічний розвиток як країни загалом, так і окремих її регіонів. Забезпечення населення житлом і його доступність безпосередньо пов'язані з рівнем життя та суттєво впливають на демографічну й економічну ситуацію в кожному регіоні.

Будівельна галузь слугує показником загального економічного стану та залишається однією з найбільш уразливих до економічних криз. Унаслідок збройної агресії Російської Федерації громадяни, підприємства різних форм власності, а також державні установи та організації України зазнали значних втрат майна [76].

2024-2025 роки стали часом відновлення, коли активно проводили поточні та капітальні ремонти житлових, соціальних об'єктів і критичної інфраструктури, що постраждали через воєнні дії.

На Харківщині, станом на 26 вересня 2024 року, були пошкоджені або повністю зруйновані 7047 багатоповерхових житлових будинків, 820 закладів освіти, 6205 об'єктів життєзабезпечення, 423 заклади культури й спорту, а також 350 закладів охорони здоров'я. У цілому кількість пошкоджених і зруйнованих об'єктів досягла 69 220 одиниць.

Сьогодні ринок новобудов в Україні значно варіюється залежно від регіону. У березні 2025 року фіксувалася суттєва різниця в цінах між західними та східними областями, що пов'язано з безпековими аспектами і міграцією населення.

Варто детальніше розглянути ситуацію в різних регіонах, щоб зрозуміти основні тенденції та причини таких розбіжностей.

Столиця традиційно лишається найдорожчим містом у країні. У березні 2025 року середня ціна квадратного метра у новобудовах Києва становила приблизно 78,3 тисячі гривень, або близько \$2 100. Такий результат зумовлений

розвитком столичного ринку, високою платоспроможністю покупців і значною концентрацією преміальної нерухомості.

Львівська область посідає друге місце, де через активний ріст попиту у Львові середня ціна досягала 56,1 тисячі гривень за квадратний метр, випереджаючи довоєнних конкурентів, серед яких київські передмістя.

Західні області, серед яких Івано-Франківська та Закарпатська області та Дніпропетровська, демонстрували схожий рівень цін – у межах 53–56 тисяч гривень за квадратний метр.

У Дніпрі і Одесі, як великих мегаполісах, ці показники пояснюються значним урбанізованим попитом, тоді як в Ужгороді та Івано-Франківську — релокацією бізнесу і населення із зон бойових дій. Сьогодні захід України став привабливим для інвестицій в нерухомість завдяки відносній безпеці, що стимулювало стрімке підвищення цін у цих регіонах.

Найнижчі ціни спостерігаються у постраждалих від війни областях. У Харкові середня вартість квадратного метра в новобудовах складає близько 33,7 тисячі гривень, що значно нижче київського показника.

Аналогічний стан справ у Миколаївській, Запорізькій і Сумській областях — інвестиції тут залишаються ризикованими через військові загрози.

У Херсонській області продажі новобудов майже зупинені: більшість проєктів заморожені, а статистика не відображає актуальних цін. Тимчасово окуповані території Донбасу і Криму взагалі не враховуються в офіційних звітах з нерухомості

На рисунку 3.3 відображена середня ціна на новобудови в різних регіонах нашої країни.

На рисунку 3.3 чітко простежується контраст у вартості нерухомості: столиця та західні регіони демонструють значно вищу ціну за квадратний метр (50–80 тис. грн), тоді як на сході та півдні цей показник не перевищує 40 тис. грн/м².

Розглянемо регіональні особливості будівельного ринку та причини відмінностей між регіонами.

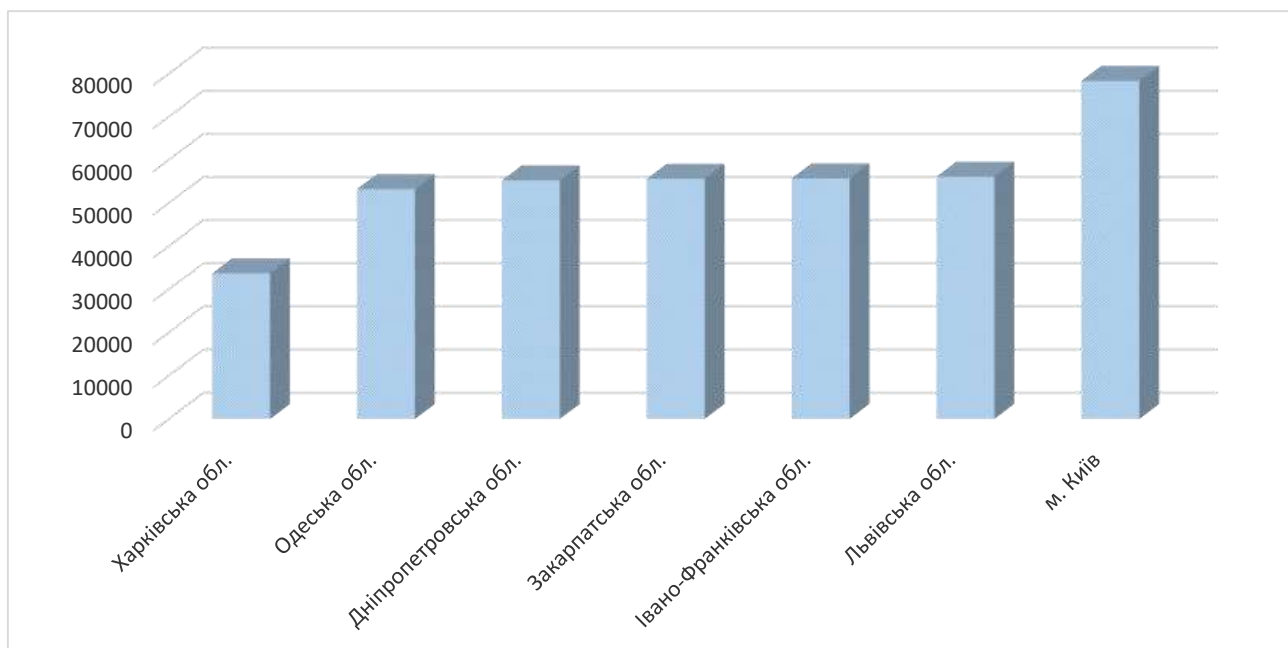

Рисунок 3.3 – Середня ціна новобудов у Україні станом на березень 2025 р.,
грн/м²

Західна Україна стала осередком інвестицій. Регіони Львівщини, Закарпаття та Прикарпаття привернули увагу забудовників у 2023–2025 роках. В умовах підвищеної безпеки та великого потоку внутрішньо переміщених осіб, тут відбулося активне пожвавлення будівельного ринку. За останніми даними, у Львівській області наразі на продаж виставлено понад 220 нових об'єктів, що навіть перевищує показники Києва, де таких об'єктів близько 150. До того ж, низка київських компаній розпочала проєкти у Львові та на Закарпатті, орієнтуючись на потреби переселенців і релокованого бізнесу. Це спричинило зростання цін: у Львові середня вартість квадратного метра зросла на 8% порівняно з кінцем 2024 року, майже досягнувши столичних рівнів. При цьому Івано-Франківщина та Закарпаття, хоча й поступаються масштабами ринку, також фіксують значні зміни. Наприклад, у туристичних районах Прикарпаття, зокрема біля Буковелю, виникли дорогі апартаменти, що збільшило середній ціновий рівень до 55 тис. грн/м².

Столиця і центральний регіон. Київ залишається беззаперечним лідером за вартістю квадратного метра, але темпи росту цін тут досить помірні – лише 1,2% за перший квартал року. Конкуренція серед забудовників та широке різноманіття пропозицій стримують подальше підвищення цін. Більшість новобудов у столиці належать до комфорт- і бізнес-сегментів житла, де конкуренція за покупця найгостріша. До того ж, міграція частини населення за кордон або до спокійних регіонів на заході країни дещо знизилася попит у столиці. Передмістя Києва, такі як Буча, Ірпінь і Вишгород, пропонують більш доступне житло із середньою ціною близько 45 тис. грн/м² через віддаленість від центру. Однак негативний вплив подій 2022 року навколо Києва суттєво позначився на цьому сегменті. Бойові дії спричинили руйнування та послабили довіру інвесторів. Попри часткове відновлення будівництва в передмістях, темпи росту цін залишаються стриманими, а кількість нових проектів наразі нижча за довоєнний рівень.

Схід і Південь: уповільнення ринку. У цих регіонах, які постраждали від бойових дій, будівельна діяльність значною мірою зупинилася в 2022 році й лише частково відновилася. Наприклад, в Одесі розвиток житлового сектору триває, але продажі залишаються млявими через ризик ракетних ударів. Середня вартість квадратного метра тут підвищилася лише на 0,3% за квартал і зараз становить близько 53 тис. грн/м² – здебільшого через наявність обмеженої кількості елітних житлових комплексів на узбережжі. У Дніпрі спостерігається подібна ситуація: попри те що місто далеко від лінії фронту, бойові дії на Донецькому напрямку впливають на стабільність попиту й зростання цін.

Харків, регіон, який у мирний час займав друге місце за кількістю новобудов, сьогодні практично зник з активного ринку. Більшість проектів зупинено, а будівництво триває лише в поодиноких випадках, переважно в районах, що знаходяться відносно далеко від лінії фронту. Як результат, середня ціна на ці небагатовисокі пропозиції залишається низькою (33–34

тисячі гривень), що часто відображає старі прайс-листи або акційні розпродажі залишкових квартир.

Ситуація в регіонах, що перебувають під окупацією (окремі райони Донеччини, Луганщини та Крим), виглядає ще більш критичною. Ринок тут фактично не функціонує. Нові будівельні проєкти, якщо такі й були заявлені окупаційною адміністрацією, не враховуються у загальноукраїнській статистиці. На Херсонщині, щойно звільненій від окупації, також поки що не спостерігається активного розвитку нерухомості через потребу у відновленні інфраструктури та розмінуванні територій.

Ринок нерухомості країни зараз значно поляризований. У той час як інвестори та забудовники концентрують свої ресурси у відносно безпечних центральних і західних областях, регіони сходу та півдня залишаються в очікуванні покращення безпекової ситуації.

Така розбалансованість призводить до перенаправлення інвестицій. Капітал, який раніше вкладався у будівельні проєкти в Харкові, Одесі чи Донецьку, тепер шукає стабільніші ринки. Це пояснює активний розвиток у таких містах, як Львів чи Ужгород. Для місцевих жителів західних областей це означає зростання вартості житла та потенційний дефіцит доступних варіантів. Уже зараз ціни на новобудови у цих регіонах помітно зросли у порівнянні з 2024 роком.

Навіть попри нинішню стагнацію у східних областях, після завершення війни тут очікується будівельний бум і різке зростання активності. Це буде викликано необхідністю відновлення зруйнованого житлового фонду та забезпечення запитів переселенців, які повернуться на місця свого постійного проживання. Такий розвиток подій, ймовірно, призведе до стрімкого збільшення цін та масового будівництва на сході.

Поки що ж український ринок нерухомості працює завдяки регіональному перерозподілу. Основні будівельні потуги сконцентровані на заході країни та в Києві, що створює місцеве перенасичення пропозицією. Для

покупців це сприяє більш вигідним умовам – росте конкуренція серед забудовників, пропонуються акційні ціни та знижки. Імовірно, така динаміка на ринку триватиме до моменту, коли рівень безпеки по всій країні стане однорідним.

Будівельний комплекс Харківської області включає підприємства та організації, які займаються загальними будівельними, проєктними, спеціалізованими, монтажними роботами, а також виробництвом будівельних матеріалів, конструкцій і виробів.

До 2022 року на будівельному ринку Харківської області найбільшу частку займало зведення нових житлових будівель — 78%, тоді як капітальний і поточний ремонт охоплювали 22%.

Події війни та економічна криза спричинили різке зниження цін на новобудови у регіоні у 2022–2023 роках, яке склало 30–50% порівняно з довоєнним рівнем. У 2023 році темпи падіння цін сповільнилися, але Харків залишався серед найбільш депресивних ринків нерухомості: попит і ціни на житло все ще знижувалися. На початку 2024-го тенденція зниження спостерігалася у всіх сегментах житлової нерухомості. Проте вже навесні 2025 року ситуація почала змінюватися – зафіксовано перші ознаки відновлення попиту та підвищення активності покупців.

Відзначимо, що стан будівельного ринку Харківської області у вересні 2025 року демонструє поступове відновлення після суттєвого спаду, що тривав із 2022 по 2024 роки. Найпомітніше пожвавлення спостерігається в сегментах житлової та офісної нерухомості. Ціни та орендні ставки зростають, проте більшість забудовників працює з обмеженими ресурсами через актуальну безпекову ситуацію, а запуск нових проєктів залишається замороженим.

На рисунку 3.4 представлено основні тенденції розвитку будівельного ринку Харківської області у 2025 році.

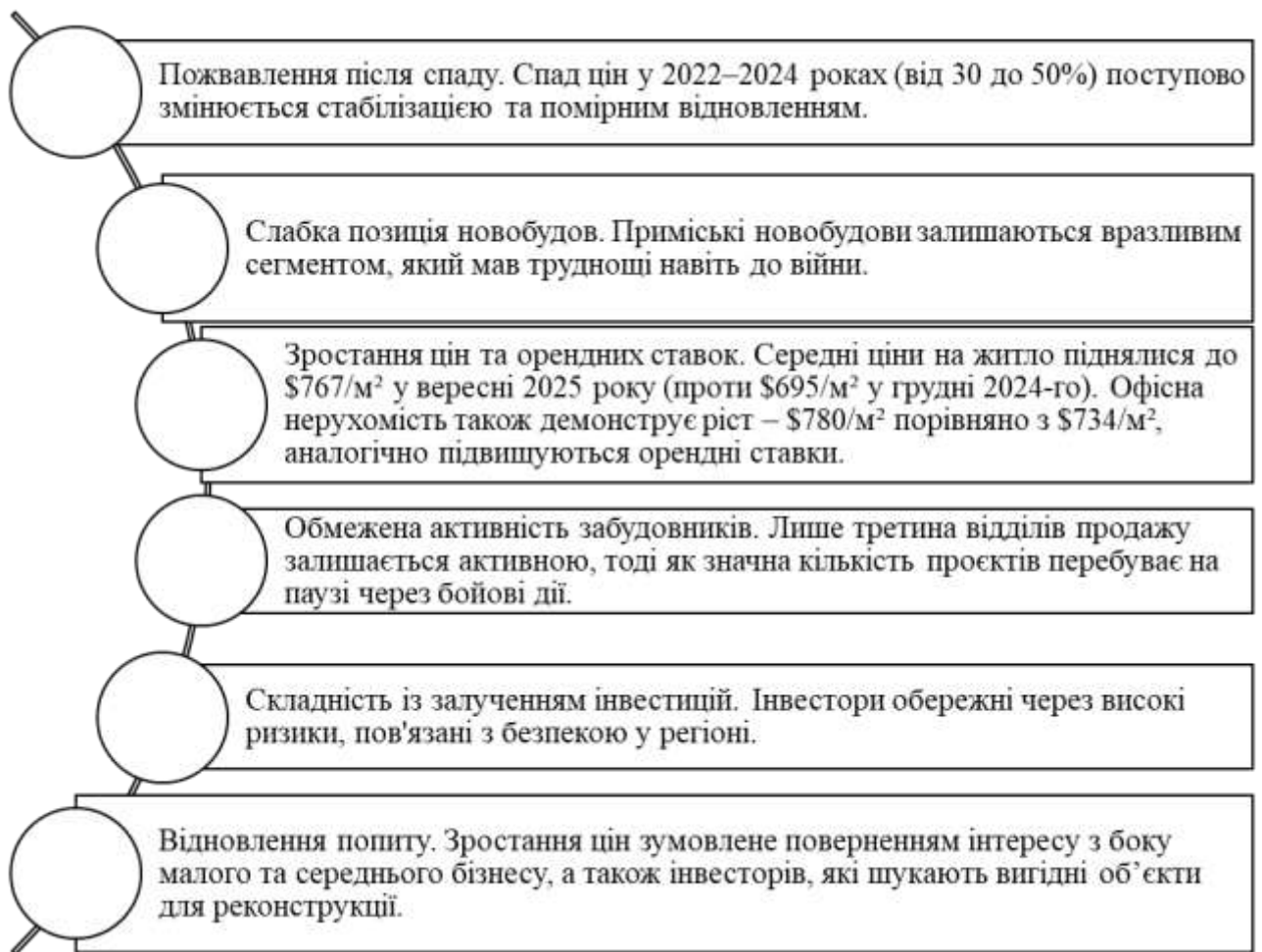

Рисунок 3.4 – Основні тенденції розвитку будівельного ринку Харківської області у 2025 році

Зауважимо, що подальший розвиток ринку нерухомості Харкова та області безпосередньо залежить від подій у регіоні та поліпшення загальної безпекової ситуації [71].

Ринок будівельних матеріалів у Харківській області також демонструє ознаки поступового відновлення після масштабних руйнувань, але стикається зі значними викликами через близькість до бойових дій. Це не лише ускладнює процес будівництва, а й обмежує доступ до необхідних матеріалів. Водночас спостерігається зростання попиту на новобудови, яке потенційно може сприяти активізації виробництва та постачання. Однак успіх цього процесу багато в чому залежить від стабільності загальної безпекової ситуації.

Основними аспектами розвитку ринку будівельних матеріалів у регіоні у 2025 році є [77]:

- відновлення після руйнувань. Значні пошкодження, завдані під час війни, негативно вплинули на виробничі потужності та логістичні ланцюги;
- безпекові виклики. Близькість до фронту додає ризиків і ускладнює роботу підприємств, що стримує будівництво та ускладнює постачання матеріалів;
- зростання попиту. Незважаючи на труднощі, попит на будівельні матеріали залишається високим через потребу у відновленні зруйнованих житлових і інфраструктурних об'єктів;
- поступове відновлення будівництва. Первинний ринок нерухомості значно постраждав, але вже спостерігаються позитивні зрушення, які сприяють активізації попиту на будівельні матеріали;
- цінові коливання. Складні умови логістики й підвищений попит створюють нестабільність у формуванні цін;
- зростання вартості житла. Ціни на новобудови в Харківській області піднялися на 35%. Це обумовлено скороченням пропозиції на ринку та збільшенням витрат на будівництво в умовах кризи.

3.3 Оцінка зростання вартості будівельного бізнесу шляхом впровадження екологічних будівельних матеріалів

Україна має значно розвинену індустрію з виробництва будівельних матеріалів, яка охоплює видобуток будівельної сировини, виготовлення основних матеріалів і обладнання. До цього сектора входять такі напрями:

- стінові матеріали, зокрема цегла, газобетон, бетон і залізобетонні вироби;
- в'язучі матеріали, як-от цемент і сухі будівельні суміші;

- покрівельні матеріали: єврорубероїд, металочерепиця, шифер;
- облицювальні та оздоблювальні матеріали – керамічна плитка, гіпсокартон, штукатурка, шпалери;
- лакофарбові покриття;
- ізоляційні та вогнезахисні матеріали;
- профіль ПВХ, а також вікна і двері (зовнішнього й міжкімнатного типів);
- арматура, металопрокат, металопрофіль і металовироби;
- пластикові, чавунні й сталеві труби;
- опалювальне обладнання: котли й радіатори;
- лічильники для тепла, води, газу та електроенергії;
- ліфти тощо.

Після початку повномасштабної війни ринок будівельних матеріалів зазнав суттєвих втрат. Виробництво товарів помітно скоротилося через пошкодження підприємств та припинення їхньої діяльності. За даними Всеукраїнської спілки виробників будівельних матеріалів, унаслідок бойових дій чи окупації було втрачено щонайменше 70 великих будівельних заводів, понад 300 підприємств середнього розміру та близько тисячі дрібних компаній.

У 2022-2023 роках різні сегменти промисловості, такі як виробництво металопрокату, сухих гіпсових сумішей та скла, зазнали суттєвих втрат. Постачальники будівельних матеріалів, які раніше імпортували товари з Росії та Білорусі (зокрема, скло, бітум, металопрокат, цемент, сендвіч-панелі тощо), змушені були переорієнтуватися на продукцію з країн ЄС і Туреччини. Закриття українських портів для морського імпорту призвело до руйнування звичних логістичних шляхів. Наразі ввезення будматеріалів здійснюється переважно через Румунію, що суттєво підвищує їх кінцеву вартість.

Наприкінці 2023 року та на початку 2024 року виникли додаткові труднощі з імпортом сировини й будматеріалів через блокування пунктів пропуску на кордоні України польськими та словацькими перевізниками. Це також призвело до зростання цін і збільшення часу доставки. Крім логістичних

проблем, на подорожчання матеріалів вплинули підвищення вартості енергоресурсів (електроенергії та палива) і девальвація гривні. Падіння валютного курсу вплинуло як на ціну готових імпортованих матеріалів, так і на собівартість виробництва із залученням закордонної сировини й обладнання.

Ціни на будматеріали за останні роки зросли майже вдвічі порівняно з довоєнним періодом. У першій половині 2023 року бетон подорожчав у середньому на 6-10%, скло — на 46-53%, паливно-мастильні матеріали — на 15-20%. Подорожчання деяких видів будматеріалів тривало й у 2024 році.

Попри зростання цін, останнім часом роздрібні компанії та виробники відзначають підвищений попит на будматеріали. Це пов'язано із необхідністю відбудови житла та інфраструктури, пошкоджених внаслідок російської агресії.

За прогнозами, стрімке зростання ринку слід очікувати після завершення війни, коли розпочнеться масштабна відбудова житла та інфраструктурних об'єктів на звільнених територіях.

Сучасне будівництво демонструє зростаючий інтерес до застосування енергоефективних матеріалів і систем. Активно розробляються й упроваджуються інноваційні енергозберігаючі технології, серед яких вирізняються системи управління енергоспоживанням, розумні будинки та енергоефективне освітлення.

Світовий досвід показує, що екологічне будівництво базується передусім на принципах енергозбереження та екологічності. Для досягнення економії ресурсів реалізуються проєкти, спрямовані на підвищення енергоефективності будівель, зниження рівня енергоспоживання, використання відновлювальних джерел енергії, таких як сила вітру та сонячне випромінювання. Крім того, активно застосовуються екологічно чисті будівельні матеріали та сучасні технології. Основна мета такого підходу полягає у створенні комфортних і безпечних умов проживання, скороченні негативного впливу на довкілля під час будівництва, зниженні експлуатаційних витрат та забезпеченні високої якості життя мешканців.

За останні роки зелене будівництво демонструє динамічний розвиток і стає дедалі популярнішим у різних куточках світу. Застосування екологічних будівельних матеріалів сприяє зниженню енергоспоживання, покращенню внутрішнього мікроклімату, зменшенню негативного впливу на довкілля і підвищенню довговічності будівель. Це досягається завдяки залученню відновлювальних ресурсів, переробленої сировини, високому рівню теплоізоляції та мінімізації викидів шкідливих речовин.

У сучасному світі питання екології та стійкого розвитку набувають дедалі більшої ваги. Одним із ключових аспектів цієї тенденції є впровадження екологічних будівельних матеріалів, які мінімізують вплив на довкілля та сприяють створенню ефективних і більш екологічних споруд. У цьому матеріалі розглянемо різновиди таких матеріалів та їхній внесок у формування сталого майбутнього для міст і суспільства загалом.

Екологічні будівельні матеріали — це ті, що виготовляються або застосовуються з мінімальним негативним впливом на природу. Вони вирізняються такими властивостями, як енергоефективність, можливість переробки, зниження забруднень під час виробництва та ефективність використання ресурсів. Їхня роль полягає у зменшенні шкоди довкіллю, збереженні природних багатств планети та підвищенні комфорту життя завдяки поліпшенню якості повітря в приміщеннях.

На сьогодні існує широкий вибір екологічних будівельних матеріалів, кожен із яких має свої специфічні характеристики та сферу застосування. Основні категорії включають [69]:

- дерев'яні матеріали. До цієї групи належать натуральні матеріали, такі як дерево та бамбук, які вважаються класичними рішеннями з точки зору екологічності. Вони забезпечують хорошу теплоізоляцію та мають здатність швидко відновлюватися;
- біоцемент та екологічна ізоляція. Сучасні матеріали, як-от біоцемент та ізоляційні продукти на його основі, забезпечують чудове

утримання тепла, водночас завдаючи менше шкоди природі порівняно з традиційними аналогами;

- перероблені матеріали. Видимою частиною боротьби за зменшення відходів є вторинне використання таких матеріалів, як скло, метал і пластик. Їхнє повторне застосування у будівництві допомагає скоротити споживання первинних ресурсів;

- екологічна цегла та блоки. Добрим прикладом є також цегла або блоки з натуральних компонентів, зокрема соломи або переробленої глини. Ці матеріали поєднують міцність з екологічною безпекою;

- металеві покрівельні матеріали, такі як профнастил та металочерепиця, вирізняються своєю довговічністю і можливістю повторної переробки. Ці матеріали стійкі до зовнішніх впливів, а їхнє виробництво стає дедалі енергоефективнішим. Металеві фасади та паркани-жалюзі також мають тривалий термін служби та придатні для вторинного використання. Вони не потребують значних витрат на обслуговування, що сприяє зменшенню екологічного сліду;

- вібропресована та вібролита тротуарна плитка й бруківка є більш екологічними порівняно з асфальтом, адже не виділяють токсичних речовин і мають значно довший термін експлуатації. До того ж їх легко демонтувати та повторно використовувати;

-сучасні сухі будівельні суміші, монтажні піни та акрилові фарби розробляються з урахуванням безпеки для здоров'я людини. Вони відповідають міжнародним стандартам щодо низького вмісту шкідливих речовин..

Це лише частина доступних варіантів, і вибір залежить від конкретних завдань і потреб проєкту. Раціональне використання таких матеріалів є важливим кроком до сталого розвитку й нових стандартів побудови майбутнього.

Неперервний розвиток екологічного будівництва сприяє значному зменшенню використання матеріальних та енергетичних ресурсів на всіх етапах життєвого циклу будівлі: від вибору ділянки і проєктування до зведення,

експлуатації, ремонту та демонтажу. Основною перевагою екологічного підходу є збереження або навіть покращення якості будівель, а також підвищення комфорту їхнього внутрішнього середовища. Це доповнює стандартні принципи будівництва, такі як практичність, економічність, зручність і довговічність, новими важливими аспектами: екологічністю, комфортом та стійкістю.

Попри високу вартість енергетичних ресурсів, екологічні будівлі демонструють високу рентабельність і мають значно нижчі витрати на обслуговування завдяки ефективному використанню енергії, води та матеріалів протягом усього життєвого циклу.

Сьогодні дедалі більше будівельних компаній обирають матеріали, які відповідають екологічним стандартам та мінімізують вплив на навколишнє середовище.

Поміж найважливіших тенденцій, які спрямовані на зменшення негативного впливу будівельної галузі на довкілля, можна виділити:

- використання вуглецево-нейтральних технологій. Альтернативні джерела енергії, такі як сонячні панелі та вітрові установки, разом із застосуванням екологічно чистих матеріалів дозволяють знижувати вуглецевий слід;
- збільшення частки перероблених матеріалів. Вторинна переробка суттєво знижує використання природних ресурсів. Metали, бетонний брукхт і вторинні пластики активно використовуються, що допомагає зменшити навантаження на природні ресурси та знизити обсяг відходів;
- посилення екологічного контролю. Державні стандарти змушують виробників впроваджувати «зелені» технології, знижувати енерговитрати та мінімізувати негативний вплив на природу;
- поширення концепції «нульових відходів». Цей принцип включає максимальне повторне використання матеріалів та зниження кількості відходів на всіх етапах будівництва. Він охоплює сортування сміття, модульне

будівництво та технології демонтажу, де всі елементи можуть бути застосовані повторно.

Завдяки таким трендам будівельна галузь рухається до створення енергоефективних об'єктів із мінімальним впливом на природу. Для компаній і виробників екологічні матеріали стають стратегічним напрямом розвитку. Це не лише відповідь на вимоги законодавства чи турбота про екологію — такі сертифіковані матеріали мають ще й низку інших переваг [71].

На рисунках 3.5 -37 представлено позитивні ефекти, які досягнуть підприємства будівельного бізнесу, від реалізації екологічних будівельних матеріалів.

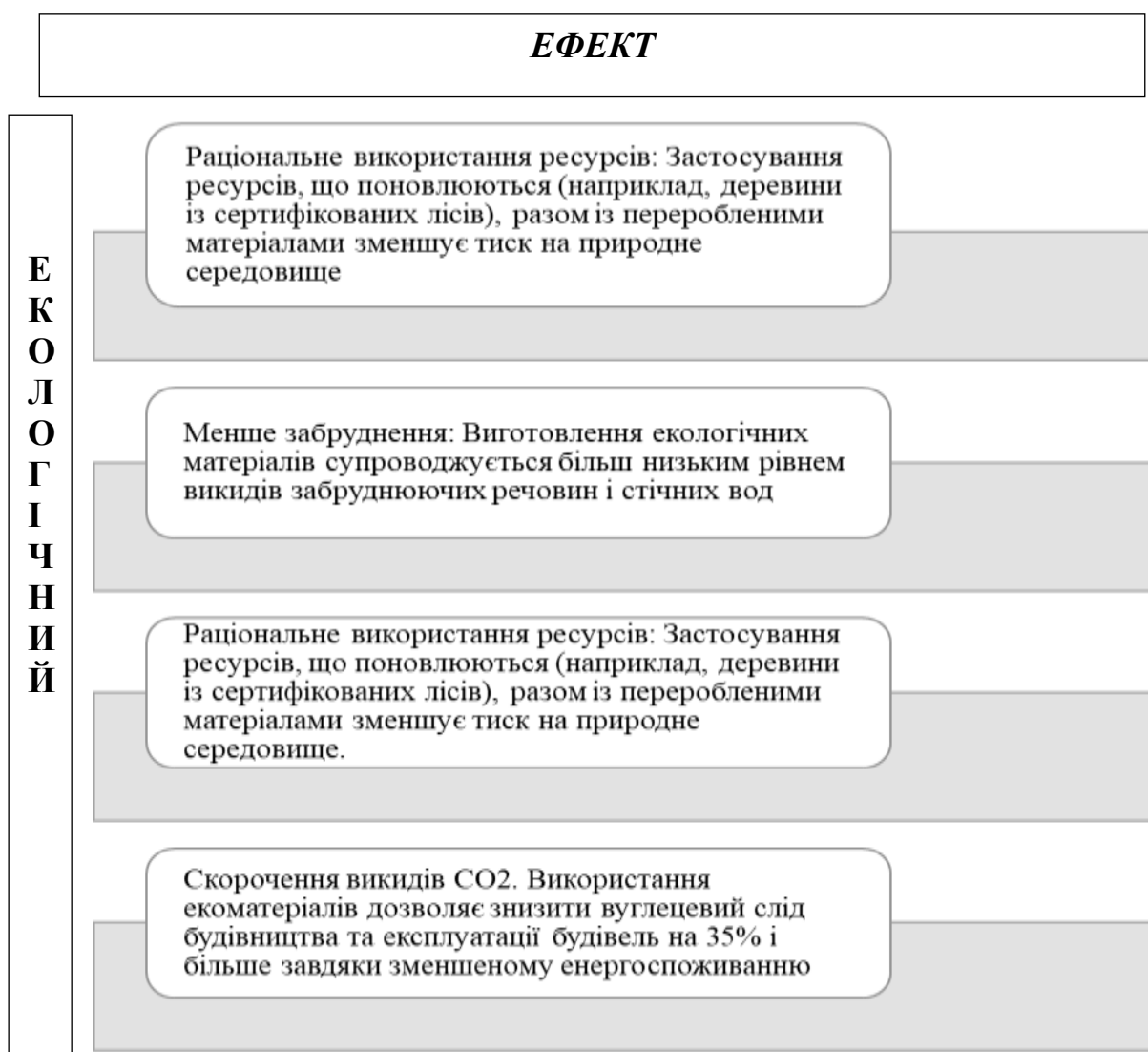

Рисунок 3.5 – Екологічний ефект від реалізації екологічних будівельних матеріалів

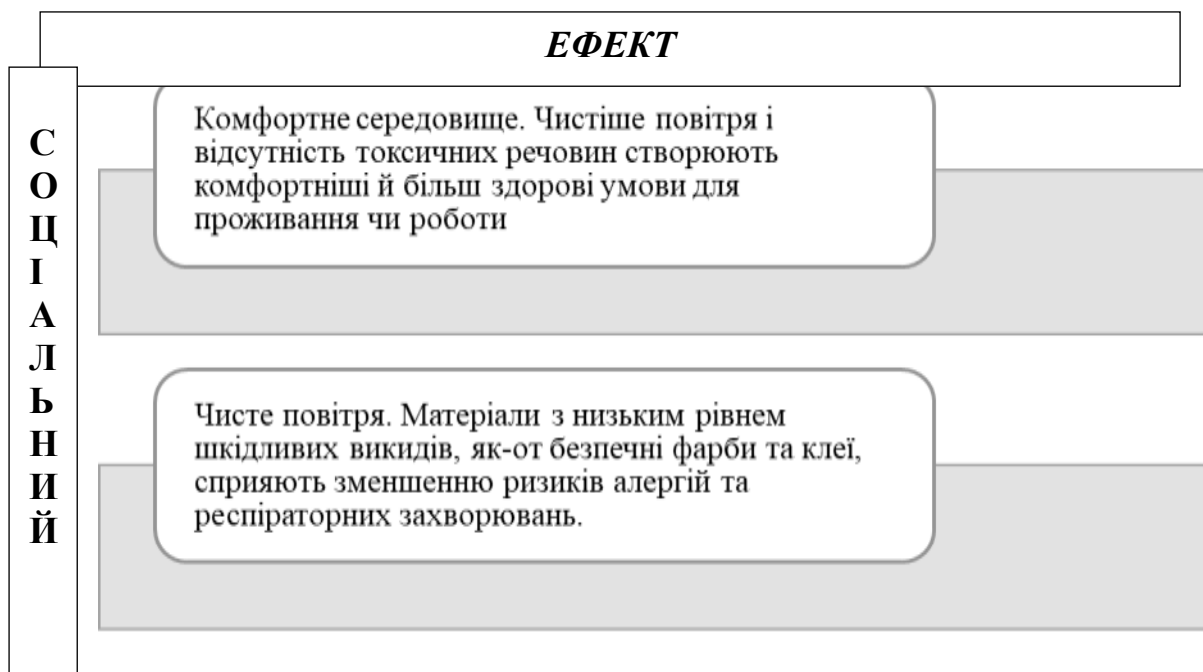

Рисунок 3.6 – Соціальний ефект від реалізації екологічних будівельних матеріалів

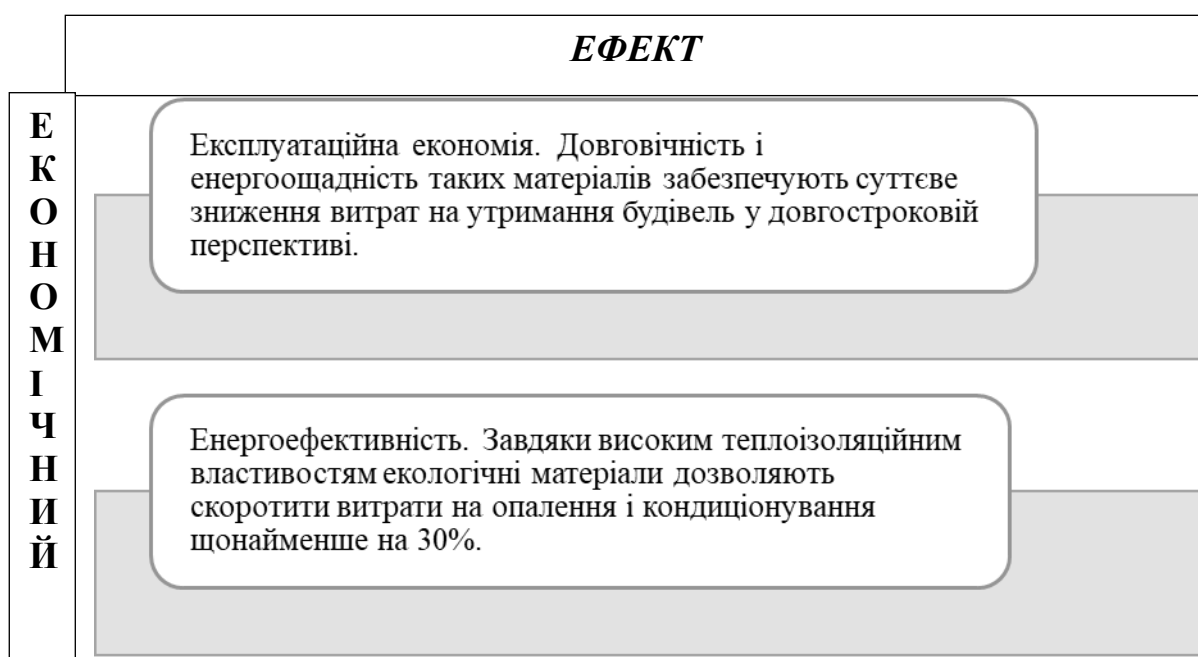

Рисунок 3.7 – Економічний ефект від реалізації екологічних будівельних матеріалів

На державному рівні виробництво будівельних матеріалів регулюється сертифікаційними системами. В Україні ключову роль у цьому процесі

відіграють стандарти ДСТУ, які визначають норми, що повинні відповідати будівельні матеріали, включаючи вимоги щодо їхньої екологічної безпеки.

Екологічні стандарти в будівництві охоплюють комплекс вимог до матеріалів протягом усього їхнього життєвого циклу – від виробництва до утилізації. Вони враховують такі аспекти, як:

- використання відновлюваних ресурсів;
- енергоефективність;
- безпека для здоров'я людини;
- скорочення викидів шкідливих речовин;
- можливість повторного перероблення тощо.

На сьогодні розвиток систем екологічної сертифікації у будівельній галузі та впровадження екологічно чистих технологій є не лише засобом збереження довкілля та підвищення якості життя, але й значною конкурентною перевагою на ринку.

У цьому контексті підприємствам на ринку будівельних матеріалів варто враховувати приріст екологічної цінності їхнього бізнесу завдяки впровадженню екоорієнтованих рішень.

Приріст екологічної цінності означає підвищення позитивного впливу певного об'єкта, території чи процесу на довкілля, що виражається в покращенні його стану та функцій. Це досягається шляхом реалізації заходів, спрямованих на збереження природного середовища, відновлення екосистем, зменшення рівня забруднення та раціонального використання природних ресурсів [72].

Методи досягнення приросту екологічної цінності:

- відновлення екосистем: висадження лісів, відродження водно-болотних угідь, рекультивація деградованих земель;
- зменшення забруднення: скорочення викидів шкідливих речовин, очищення стічних вод, організація сортування та переробки відходів;
- збереження біорізноманіття: захист рідкісних видів флори й фауни, створення природоохоронних територій, таких як заповідники й заказники;

- сталий підхід до ресурсів: використання відновлюваних джерел енергії, зменшення споживання природних ресурсів, упровадження принципів циркулярної економіки.

- екологічна освіта та просвіта: інформування населення про екологічні виклики та їх наслідки для майбутніх поколінь.

Цими способами можна ефективно забезпечити комплексний захист довкілля та сприяти його сталому розвитку.

Для підприємств, які функціонують на ринку будівельних матеріалів, екологічна цінність включає прямі показники, пов'язані з використанням екотехнологій, витрати на реалізацію екологічних проєктів, скорочення екологічних податків, а також додаткові фактори, такі як імідж компанії та її "екологічний гудвіл".

Зважаючи на це, приріст екологічної вартості бізнесу можна оцінювати за формулою:

$$\Delta EB_{\bar{o}} = \Delta \Pi_{ek} + \Delta I_{ek} + \Delta B_{ek} + E_{in} \quad (3.1)$$

де $\Delta \Pi_{ek}$ – приріст вартості екологічних проєктів / активів, тис. грн;

ΔI_{ek} – приріст зовнішніх інвестицій для реалізації еко-будівництва, тис. грн;

ΔB_{ek} – економія завдяки зниженню податків та компенсації за шкоду довкіллю, тис. грн;

E_{in} – інші ефекти, отримані завдяки реалізації екоорієнтованих проєктів, тис. грн.

Варто зазначити, що сьогодні зелені технології стають дедалі доступнішими, скорочуючи строки окупності інвестицій, що спонукає компанії до впровадження додаткових заходів для зменшення витрат, енергоспоживання та пошуку більш ефективних способів досягнення екологічних цілей.

Екологічно свідомі інвестори й споживачі, яких приваблює рівень інновацій і культура постійного вдосконалення, частіше надають перевагу підприємствам, які обирають шлях сталих змін. Це не лише зміцнює фінансову стабільність, а й підсилює економічні вигоди країни та регіонів від застосування екологічно чистих технологій.

Висновки до розділу 3

Міжнародний ринок будівельних послуг і матеріалів зазнає суттєвих змін, відображаючи глобальні трансформації ринку. Країни з перехідною економікою поступово втрачають свої позиції щодо темпів зростання ринку порівняно з менш розвиненими країнами та тими, що розвиваються. Ці зрушення зумовлені низкою факторів, що пов'язані з процесами глобалізації, інтернаціоналізації економіки та транснаціоналізації корпоративного укладу ринку.

Аналіз сучасного стану будівельної галузі дозволив виявити ключову тенденцію останніх років. До 2022 року в секторі спостерігалось стійке зростання будівельних показників як на загальнодержавному рівні, так і в Харківській області та місті Харкові зокрема, що стало наслідком поступових ринкових трансформацій. Повномасштабне вторгнення в Україну у лютому 2022 року, призвело до зупинки будівництва в Харківській області.

У 2025 році ринок нерухомості Харкова демонструє перші ознаки стабілізації після тривалого спаду, що стимулює і розвиток ринку будівельних матеріалів в регіоні.

Основні тенденції розвитку ринку будівельних матеріалів в умовах воєнного стану в Україні характеризуються такими особливостями: переважання продукції вітчизняного виробництва, низька частка імпорту, скорочення експорту, орієнтація виробників на внутрішній ринок. Через

призупинення роботи великих компаній спостерігається зміна лідерів галузі. Зросли обсяги державних закупівель, а в перспективі очікується стрімке відновлення та зростання ринку після закінчення війни. Подальший розвиток галузі буде залежати від тривалості бойових дій і їх наслідків для України.

Розвиток будівельного комплексу Харківської області та міста Харкова має базуватися на впровадженні заходів, спрямованих на підвищення ефективності роботи галузі. Основний акцент слід зробити на формуванні виробничого потенціалу за рахунок застосування екологічних підходів, а саме використанню екологічних будівельних матеріалів. Цей напрямок є перспективним оскільки сприяє:

- суттєвому зниженню витрат на опалення та охолодження будівель, інколи до 30%;
- зменшенню використанню енергії для виробництва, якщо порівнювати з традиційними матеріалами, як-от цегла чи бетон, а також дозволяє зменшити витрати на енергію протягом усього періоду експлуатації будівлі;
- підвищенню довговічності споруд, знижуючи потребу в частому ремонті;
- поліпшенню якості повітря всередині приміщень, створюючи більш здорове середовище для проживання;
- збереженню природних ресурсів через використання відновлюваних матеріалів або вторинної сировини.
- мінімізації обсягів будівельних відходів.

Висновки

Сучасні умови функціонування ринкової економіки відзначаються значним рівнем нестабільності та невизначеності. Ці фактори створюють серйозні перешкоди для забезпечення сталого розвитку українських підприємств у довгостроковій перспективі. Для досягнення соціально-економічного прогресу компаніям необхідно здійснювати глибокий аналіз впливу зовнішнього середовища, а також приділяти значну увагу оцінці внутрішнього потенціалу. Ефективність роботи підприємства сьогодні та його успіх у майбутньому значною мірою залежать від якості управління цими ресурсами та можливостями.

Потенціал підприємства можна розглядати як сукупність можливостей, які реалізуються у виробничій і господарській діяльності завдяки наявним ресурсам і компетенціям. Однак важливо не лише володіти наявним потенціалом, який підприємство вже використовує в поточній діяльності, але й активно працювати над його розвитком для досягнення стратегічних цілей у довгостроковій перспективі.

Управління потенціалом підприємств являє собою специфічну і складну діяльність, економічна сутність якої полягає у раціональному використанні наявних ресурсів та забезпеченні ефективного функціонування економічної діяльності підприємства загалом. З огляду на це, даний процес здійснюється через виконання управлінських функцій, які враховують дію об'єктивних законів, вирішення поставлених завдань і дотримання відповідних принципів.

Будівництво є однією з основних галузей, що забезпечує створення нових об'єктів та реконструкцію існуючих будівель і споруд. Воно також стимулює розвиток суміжних секторів, таких як виробництво будівельних матеріалів і обладнання, металургія, машинобудування, деревообробна промисловість, нафтохімія, енергетика та транспорт. Розвиток будівельної сфери значно

впливає на вирішення соціальних проблем, створює комфортні умови для життя громадян і сприяє покращенню соціально-економічного стану регіонів та загального розвитку економіки країни.

На сьогодні будівельна галузь України стикається з низкою критичних викликів, спричинених гострою потребою у відновленні інфраструктури та житлового фонду, які постраждали внаслідок війни з Росією. Наступні завдання галузі передбачають активну участь у масштабній реконструкції країни, що має базуватися на застосуванні сучасних технологій і принципів сталого розвитку.

В другому розділі кваліфікаційної роботи проведено аналіз господарської діяльності ТОВ «ОКСІ-АРТБУД», яке спеціалізується на оптовій торгівлі деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням.

Аналіз роботи товариства за період з 2020 до 2024 років дозволив виявити низку тенденцій. У 2024 році спостерігалось підвищення ефективності використання основних засобів: показник фондоддачі зріс на 0,2 грн (або на 4,2%). Такий результат пов'язаний із динамічнішим зростанням чистого доходу від реалізації продукції порівняно із залишковою вартістю фондів. Це позитивно впливає на операційну діяльність компанії, сприяючи зниженню постійних витрат, включно з амортизаційними. Проте перевищення темпів зростання вартості амортизації над темпами модернізації обладнання свідчить про недостатнє оновлення основних засобів, що стримує підвищення продуктивності праці.

Показник фондоозброєності збільшився на 8,8 тис. грн на одну особу (або на 8,7%), що є позитивним, оскільки забезпечує співробітників необхідними засобами праці. Водночас рентабельність основних фондів знизилася на 25,3% через скорочення прибутку на 32,7% при несуттєвому зростанні вартості фондів.

Технічний стан основних засобів залишається незадовільним: коефіцієнт зносу у 2024 році перевищив позначку 50% і продовжує погіршуватися.

Порівняно з 2020 роком цей показник скоротився на 7,5%. Також відбулося зниження рентабельності витрат на аналогічний показник.

Загалом негативний тренд пояснюється тим, що темпи зростання операційних витрат (зокрема через високі закупівельні ціни) перевершують приріст чистого доходу від реалізації продукції. Унаслідок цього рентабельність продажів скоротилася майже на третину, адже компанія була змушена зменшувати торговельну націнку задля збереження клієнтської бази.

В третьому розділі кваліфікаційної роботи виконано аналіз актуального стану будівельної галузі та зазначено, що до 2022 року у секторі спостерігався стабільний ріст показників, як на загальнонаціональному рівні, так і в Харківській області, включно з самим Харковом. Це було результатом поступових ринкових змін. Проте повномасштабна війна, яка розпочалася в Україні в лютому 2022 року, призвела до зупинки будівельної діяльності в регіоні.

У 2025 році ринок нерухомості Харкова демонструє перші ознаки стабілізації після тривалого спаду. Така динаміка сприяє пожвавленню розвитку ринку будівельних матеріалів у регіоні. Основними особливостями ринку будівельних матеріалів під час воєнного стану в Україні є перевага продукції місцевого виробництва, незначна частка імпорту та скорочення експорту. Орієнтація виробників на внутрішній ринок обумовлена складним геополітичним контекстом, а також тимчасовим призупиненням роботи крупних компаній, що призвело до зміни лідерів галузі. Обсяги державних закупівель суттєво зросли, а після закінчення війни очікується швидке відновлення і подальший розвиток ринку. Майбутнє галузі прямо залежатиме від тривалості війни та її наслідків для економіки України.

Розвиток будівельного комплексу Харківської області та самого Харкова має ґрунтуватися на заходах, які спрямовані на підвищення ефективності роботи галузі. Основним пріоритетом тут є формування виробничого

потенціалу із застосуванням екологічно стійких підходів, включно з виробництвом і використанням екологічних будівельних матеріалів.

Сучасне будівництво все більше зосереджується на принципах сталого розвитку та турботі про людське здоров'я. Екологічно чисті будівельні матеріали стають першочерговим вибором для тих, хто прагне забезпечити комфорт, безпеку та отримати довгострокові переваги

Екологічні будівельні матеріали демонструють високу ефективність, оскільки сприяють зниженню енергоспоживання будівель до 30% завдяки своїм теплоізоляційним властивостям. Вони покращують якість повітря всередині приміщень, зменшуючи ризик виникнення алергій, знижують рівень викидів CO₂ і кількість відходів завдяки використанню відновлюваних або перероблених ресурсів. Окрім цього, такі матеріали відзначаються довговічністю, дозволяючи економити кошти у довгостроковій перспективі завдяки скороченню витрат на експлуатацію та ремонт.

Відзначимо, що сьогодні зелені технології стають усе більш доступними, що скорочує терміни окупності інвестицій і стимулює компанії впроваджувати додаткові заходи для зменшення витрат, енергоспоживання та пошуку ефективніших шляхів реалізації екологічних цілей. Екологічно свідомі інвестори та споживачі, яких залучають високий рівень інновацій і культура постійного вдосконалення, частіше віддають перевагу підприємствам, які орієнтуються на стійкі зміни. Такий підхід не лише сприяє фінансовій стабільності, а й підвищує економічну вигоду від використання чистих технологій.

Список використаних джерел

- 1 Господарський Кодекс України.: [офіц. текст станом на 02.08.2017 р. зі змінами та доп.]. закон України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
- 2 Про господарські товариства : закон України: офіц. текст: станом на 19 лют. 2004 р. К.: Парламентське видавництво, 2005. 64 с.
- 3 Податковий кодекс України/ URL: https://ips.ligazakon.net/document/T10_2755?an=21397&ed=2020_08_01
- 4Аналіз будівельного ринку України у 2025 році. URL: <https://novatorstroy.com/ua/pres-relizi/analiz-budivelnogo-rinku-ukrayini-u-2025-roci/?srsltid=AfmBOopN5vI8XWpry-XKDQN7sFSiPhGA8E-91h-OIymshNjzrLQqE1st>
- 5 Андрусів С. В. Стратегічні пріоритети розвитку будівельної галузі держави. Науковий вісник Ужгородського національного університету. *Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 16. Ч. 1. С. 10-13.
- 6 Биба В.В. Інвестиційне забезпечення розвитку будівельної галузі в Україні. *Економіка і регіон*. №1 (38). 2013. С. 67–71.
- 7 Білик О. А. Зелене будівництво: концепція, причини та тенденції розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2016. Вип. 20 (1). С. 53-57.
- 8 Біляков В., Черненко Д., Хавер В., Шаровська М. Формування інноваційної пропозиції для пошуку партнерів для реалізації інноваційного проекту. *Економіка та підприємництво. Держава та регіони*. 2009. № 1. С. 7–14.
- 9 Богінська Л.О. Стан та перспективи розвитку будівельної галузі України. *Економічні студії*. 2018. № 2. С. 25–28.
- 10 Боровик Ю. Т. Стійкий розвиток будівельного підприємства – важлива умова забезпечення конкурентоспроможності транспортного

будівельного комплексу. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 62 (Спецвипуск). С. 151-157.

11 Бубенко О.П. Інноваційні складові підвищення ефективності будівельних підприємств. *Бізнес Інформ*. 2012. №12. С. 156-161.

12 Вінер О.Є., Наумова Л.І. Інноваційні технології у сучасному будівництві. *Економіка та менеджмент інноваційних технологій*. 2014. №9 (36). С. 48-49.

13 Ганечко І. Проблеми розвитку інновацій в Україні. *Економіка*. 2011. № 5. С. 21 - 24.

14 Голякова І., Петренко В., Петренко А. Енергоефективність систем життєзабезпечення будівель в «зеленому будівництві». *Екологічна безпека та природокористування*. 2024. Вип. 49(1). С. 60–67. URL: <https://doi.org/10.32347/2411-4049.2024.1.60-67>

15 Данилюк М. М., Дмитришин М. В. Зелене будівництво у досягненні сталого регіональному розвитку. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2020. Вип. 16(1). С. 153-162.

16 Державна служба статистики України: вебсайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

17 Джеджула В. В. Перспективи забезпечення фінансової стійкості підприємств будівельної промисловості в умовах кризи. Управління соціально-економічним розвитком країни, регіону, підприємства в умовах кризи (виробнича, будівельна та транспортна галузі): монографія / за ред. Л.М. Савчук. Дніпро : Видавець Біла К.О., 2019. С. 386-400.

18 Дикань В.Л., Зубенко В.О. Забезпечення ефективності інноваційної діяльності підприємств залізничного транспорту: монографія. Х.: УкрДАЗТ, 2008. 194 с.

19 Дикань В.Л., Кірдіна О.Г. Сутнісні аспекти конкурентоспроможності національної економіки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2009. № 28. С. 13-20.

20 Дикань В. Л. Національна модель індустріального розвитку країни: організаційно-управлінський аспект. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2023. № 81-82. С. 11-34.

21 Дикань В. Л., Воловельська І. В. Інноваційні стратегії підприємств: проблеми, шляхи вирішення. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. № 67. С. 9–17.

22 Дикань В. Л., Воловельська І. В., Маковоз О. В. Економічна безпека підприємства: навч. Посібник. Х.: УкрДАЗТ, 2011. 243 с.

23 Дикань В. Л., Єлагін Ю. В., Сухорукова Т. Г. Економіка праці на підприємствах залізничного транспорту: підручник. Х.: УкрДАЗТ, 2012. 275 с.

24 Дикань В. Л., Козинець А. С., Чупир Т. Я. Економічний аналіз ефективності діяльності залізниці: навчальний посібник. Харків, 2004. 161 с.

25 Дикань В. Л., Корінь М. В. Державне регулювання промислового розвитку України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 61. С. 9-19.

26 Дикань В. Л., Маслова В.О. Організація виробництва: навчальний посібник. Харків, УкрДАЗТ, 2013. 422 с.

27 Дикань В.Л. Українська модель економічної системи як нова концепція розвитку національної економіки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. Вип. 44. С. 11-17.

28 Дикань В.Л., Обруч Г.В. Визначення ефективності реалізації потенціалу конкурентоспроможності вагонобудівних підприємств. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2016. № 56. С. 9-18.

29 Дикань В.Л., Толстова А.В. Розвиток економіки України на основі принципу рівноправності відносин держави, бізнесу та суспільства. *Вісник економіки транспорту та промисловості*. 2018. № 63. С. 9-19.

30 Дикань В.Л., Чупир О.М. Фактори економічного зростання та розвитку національної економіки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. № 36. С. 15-22.

31 Дикань, В. Л., Воловельська І.В., Каличева Н.Є. Економіка підприємства: конспект лекцій. Ч. 1. Харків : УкрДУЗТ, 2021. 55 с.

32 Дикань, В. Л., Воловельська І.В., Каличева Н.Є. Економіка підприємства: конспект лекцій. Ч. 2. Харків : УкрДУЗТ, 2021. 45 с.

33 Дикань, В. Л., Воловельська І.В., Каличева Н.Є. Економіка підприємства: конспект лекцій. Ч. 3. Харків : УкрДУЗТ, 2021. 49 с.

34 Дикань, В. Л., Воловельська І.В., Каличева Н.Є. Економіка підприємства: конспект лекцій. Ч. 4. Харків : УкрДУЗТ, 2022. 50 с.

35 Дикань, В.Л., Толстова А.В. Механізм державного регулювання відтворення та розвитку економіки України в ринкових умовах. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2021/2022. № 76-77. С. 5-12.

36 Дмитренко В. І. Проблеми та перспективи розвитку підприємств будівельної галузі. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2020. № (58). С. 120-127.

37 Економічна діагностика: підручник / В. Л. Дикань, І. В. Токмакова, В. О. Овчиннікова, М. В. Корінь, А. В. Толстова. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 285 с.

38 Економічні райони України. Економічне районування України. URL: https://eduknigi.com/geo_view.php?id=113

39 Економіко-географічне районування. URL: <https://geomap.com.ua/uk-g9/934.html>

40 Згалат-Лозинська Л.О., Згалат-Лозинський О.Б. Розвиток та впровадження інноваційних технологій 3D-друку в будівництві. *Економіка та управління національним господарством*. 2020. Том 31 (70). № 5. С. 45-51..

41 Каличева Н. Є., Маслова В.О., Шевченко Р.В. Підвищення ефективності діяльності підприємств будівельної галузі в сучасних умовах господарювання. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. № 68. С. 151-157.

42 Каличева Н.Є., Чорнобровка І.В. Обґрунтування підходів щодо державного регулювання економічних систем. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2021/2022. № 76-77. С. 12-17.

43 Калініченко Л.Л., Сидорова Ю.Р. Аналіз тенденцій розвитку будівельної галузі та будівельної продукції України. *Молодий вчений*. 2017. № 4.4. С. 64–68.

44 Коба О. В. Ризики і загрози економічної безпеки будівельної галузі України в умовах воєнного стану. Eurasian scientific discussions: The 4 th International scientific and practical conference (May 8–10, 2022, Barcelona, Spain) Barcelona: Barca Academy Publishing, 2022, pp. 367–371.

45 Козловська Н. Безпека, енергоефективність, інклюзія та масштабна цифровізація – основа змін у сфері будівництва. URL: <https://directspeech.news/news/nataliya-kozlovska-bezpeka-energoefektivnist-inklyuziya-ta-masstabna-cifrovizaciya-osnova-zmin-u-sferi-budivnictva>

46 Конащук В. Л., Новак О. В. Теоретичні аспекти оцінювання ефективності інноваційної діяльності будівельних підприємств. *Економічний простір*. 2010. №38. С. 217-224. URL : <http://nbuv.gov.ua/j-tit/ecpros>.

47 Коротаєва Ю. В. Формування та використання потенціалу будівельної галузі. Держава та регіони. Серія: *Економіка та підприємництво*. 2017. № 3. С. 15-19.

48 Котуранова Т., Коногова М. Проблеми управління інноваційним розвитком будівельних підприємств в Україні». 2022. *Економічний простір*. Вип. С. 83-87.

49 Лучко Г.Й., Когут І.В. Актуальні проекти стратегічного розвитку будівельної галузі України. *Ефективна економіка*. 2020. №8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8108>.

50 Мащенко С. О., Вовк М. С., Алієв Р. А. Теорія та методологія «зеленого будівництва». *Економічний простір*. 2016. №113. С. 220–230.

51 Медвідь В. Ю., Якименко О. В. Комплексний механізм управління інноваційним потенціалом будівельного комплексу Харківського регіону. *Управління розвитком*. 2016. № 4. С. 65–71.

52 Меліхов Т. Управління потенціалом в бізнес-середовищі: тези доповідей. Матеріали 85-ї студентської науково-технічної конференції (10 - 11 грудня 2025 р. м. Харків). Харків: УкрДУЗТ. 2025.. С. 528-529

53 Метеленко Н. Г. Проблеми та орієнтири розвитку підприємств будівельної галузі в сучасних умовах господарювання. *Review of transport economics and management*. 2020. № 4 (20). С. 92–97.

54 Орловська Ю. В., Яковишина Т. Ф. Зелене будівництво – шлях до стійкого розвитку урбоєкосистем на основі досвіду ЄС. *Економічний простір*. 2017. № 120. С. 216–223. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2017_120_22.

55 Орловська Ю. В., Яковишина Т.Ф., Орловський Є. С. Зелене будівництво як складова політики ЄС щодо розвитку циркулярної економіки. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. № 5. С. 365-371.

56 Офіційний сайт компанії ТДВ «Житлобуд-2». URL: <https://zhilstroj-2.ua/kommercheskaya-nedvizhimost/>

57 Офіційний сайт Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/content/hto-mi-e.html>

58 П'ятницька Г. І. Інноваційні стратегії в сучасних умовах господарювання: суть та наукові підходи до формування вибору. *Проблеми науки*. 2011. № 11. С. 21–29.

59 Павловські Г. Щодо проблем розвитку діяльності підприємств будівельної сфери в Україні. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 3(2). С. 124-135.

60 Паламарчук О. М., Петришина С. В. Будівельна галузь України: стан та прогнози. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 51. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2497/2416>.

61 Паліга Н. Б. Аналіз механізмів та інструментів реалізації антикризової політики держави в будівельній галузі. *Всеукраїнський аналітично-інформаційний журнал «Схід 2011. Спецвипуск № 1 (108)*. С. 128-131. URL: <http://www.experts.in.ua/index.ph>.

62 Пенькова О.Г. Проблеми реалізації інноваційної стратегії розвитку України. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2007. № 9. С. 96 - 99.

63 Підприємництво. Реалізація підприємницької діяльності у сучасних ринкових умовах: підручник / С. В. Панченко, В. Л. Дикань, О. В. Шраменко та ін. Харків : УкрДУЗ, 2018. ч. 2.. 228 с.

64 Підприємництво. Теоретичні основи організації підприємницької діяльності: підручник / С. В. Панченко, В. Л. Дикань, О.В. Шраменко та ін. Харків : УкрДУЗТ, 2018. ч. 1.. 241 с.

65 Проданова Л. В., Панкова Л. І., Зайва Ю. О. Проблемні аспекти розвитку ринку будівельної галузі України. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 6 (2). С. 57-61.

66 Селютіна Л.Г. Інноваційний підхід до управління інвестиційними процесами сфері відтворення житлового фонду. *Сучасні технології управління*. 2014. №11. С. 37-41.

67 Соколовська К. В., Касич А. О. Тенденції у розвитку підприємств будівельної галузі. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1557/1498>

68 Соломніков І.В., Кондратюк М.В. Інноваційний розвиток підприємства як складова економічного розвитку. Людина, суспільство, комунікативні технології: матеріали IX Міжнар. наук. - практ. конф. (21-22 жовтня 2021 р.). Харків: ДІСА ПЛЮС, 2021. С. 240-241.

69 Соломніков І.В., Меліхов Т.А. Будівельний бізнес: основні тренди та виклики під час воєнного стану. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2025. № 92.

70 Соломніков І.В., Овсяннікова І.В. Сучасні тенденції інноваційного розвитку сфери житлового будівництва. Тези доповідей за матеріалами Дев'ятнадцятої науково-практичної конференції «Міжнародна транспортна інфраструктура, індустріальні центри та корпоративна логістика» (1-2 червня 2023 р.). Харків, УкрДУЗТ, 2023. С. 421-423. Режим доступу: <http://mt.kart.edu.ua/images/stories/tezi.pdf>

71 Соломніков І.В., Овсяннікова І.В., Проценко В.О. Інноваційні перспективи розвитку будівельної галузі в сучасних умовах господарювання. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2023. № 83. С. 147-156.

72 Соломніков І.В., Черненко Н. В. «Зелене» будівництво: проблеми та перспективи для сучасної економіки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2024. № 86. С. 124-130.

73 Український будівельний ринок: адаптація, виклики та нові тренди
URL: <https://kbu.org.ua/news/ukrainskyi-budivelnnyi-rynok-adaptatsiia-vyklyky-ta-novi-trendy>

74 Фроліна К.Л. Наукові засади державного регулювання інвестиційної діяльності в будівельній сфері України. Управління економікою: теорія та практика. *НАН України, Інститут економіки промисловості*. 2015. С. 222-238.

75 Фроліна К.Л. Семенов В.Ф. Регулювання інвестиційними процесами в будівельній сфері національного господарства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. № 7. Ч.3. С. 71-75

76 Черенько Л.М. Житлові умови населення України та вибір пріоритетних напрямів житлової політики *Демографія та соціальна економіка*. 2018. № 1 (32). С.126–139. URL: <https://doi.org/10.15407/dse2018.02.126>.

77 Шабардін Д.В. Будівельний ринок України: стан галузі, проблеми та перспективи розвитку. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 12. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15808008>

78 Ярошенко С.П. Резерви підвищення конкурентоспроможності будівельної галузі України: Теоретичні, методологічні, методичні, практичні аспекти: підручник. Суми: Козацький вал, 2018. 251 с.

79 Методичні вказівки до виконання кваліфікаційної роботи для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» / укладачі : В. Л. Дикань, Н. Є. Каличева, І. Л. Назаренко. Харків: УкрДУЗТ, 2023. 62 с.

80 Студентська навчальна звітність. Текстова частина (пояснювальна записка). Загальні вимоги до побудови, викладення та оформлення: методичний посібник з додержання вимог нормоконтролю у студентській навчальній звітності /Козар Л.М. [та ін.]; за заг. ред. Л.М. Козара. Х.: УкрДУЗТ, 2018. 54 с.

АКТ

перевірки випускної кваліфікаційної роботи на наявність ознак
академічного плагіату

Відповідно до даних сервісу Strikeplagiarism.com кваліфікаційна робота
на тему: «Напрями розвитку потенціалу будівельного підприємства в
Харківській області»
автора: МЕЛІХОВ Тарас Андрійович
(ПІБ автора повністю)

містить 3,27 % запозичень. Ознаки академічного плагіату – відсутні.

Перевірку виконала
професор кафедри економіки та управління
виробничим і комерційним бізнесом

(підпис)

Ганна ОБРУЧ

07.12.2025 р.